

ZARZĄDZENIE NR 20/2018
WÓJTA GMINY CZERWONAK

z dnia .....22.01..... 2018 r.

w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu uchwały zmieniającej uchwałę w sprawie przyjęcia „Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023”

Na podstawie art. 5a ust. 1 oraz art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 i 2232) oraz Uchwały Nr 380/XLV/2014 Rady Gminy Czerwonak z dnia 17 kwietnia 2014 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych na terenie gminy Czerwonak (Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2016 r. poz. 2008), zarządza się:

§ 1. Przeprowadzenie konsultacji społecznych dotyczących projektu uchwały zmieniającej uchwałę w sprawie przyjęcia „Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023”

§ 2. Konsultacje rozpoczynają się w dniu 29 stycznia 2018 r. i trwają do dnia 5 lutego 2018 r.

§ 3. Treść ww. projektu uchwały, stanowiąca załącznik nr 1 do niniejszego zarządzenia, jest dostępna jest na stronie www.czerwonak.pl oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

§ 4. Konsultacje obejmują obszar całej gminy Czerwonak.

§ 5. W konsultacjach mają prawo brać udział mieszkańcy Gminy Czerwonak, zamieszkujący na jej obszarze, którzy w dniu rozpoczęcia konsultacji mają ukończone 18 lat.

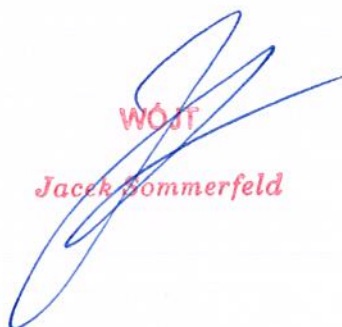
§ 6. Osobą odpowiedzialną za przeprowadzenie konsultacji społecznych jest Drugi Zastępca Wójta Pan Janusz Andrzejewski.

§ 7. Wyjaśnienia w zakresie projektu uchwały są udzielane przez Drugiego Zastępcę Wójta - Pana Janusza Andrzejewskiego, w Urzędzie Gminy Czerwonak, w terminie od dnia 29 stycznia 2018 r. do dnia 5 lutego 2018 r., poniedziałek w godzinach 9.00 – 17.00, wtorek – piątek w godzinach 7.30 – 15.00.

§ 8. Opinie, uwagi i propozycje do konsultowanego projektu można składać pisemnie lub pocztą elektroniczną na adres e-mail: kancelaria@czerwonak.pl do dnia 5 lutego 2018 r.

§ 9. Wykonanie Zarządzenia powierza się Drugiemu Zastępcy Wójta Gminy Czerwonak.

§ 10. Zarządzenie obowiązuje z dniem podpisania.

WÓJT
Jacek Sommerfeld

Załącznik Nr 1 do Zarządzenia Nr 20/2018

Wójta Gminy Czerwonak

z dnia.....23.01.....2018 r.

Projekt

**UCHWAŁA NR .....
RADY GMINY CZERWONAK**

z dnia 15 lutego 2018 r.

zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia „Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 i 2232) uchwala się, co następuje:

§ 1. W uchwale Nr 354/XLII/2017 Rady Gminy Czerwonak z dnia 21 września 2017 r. w sprawie przyjęcia „Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023” zmianie ulega załącznik do uchwały, który otrzymuje brzmienie, jak załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Czerwonak.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016- 2023

Lider Projekt Sp. z o.o.
Al. Karola Marcinkowskiego 1/3
61-745 Poznań
2017-07-24
Zmiana- luty 2018

SPIS TREŚCI

Opis powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	6
Strategia Europa 2020	6
UMOWA PARTNERSTWA NA LATA 2014-2020	6
STRATEGIA NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU DO ROKU 2020 (Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 R.)	6
Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r.	7
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	9
Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny 2014 - 2020	9
Strategia Rozwoju Gminy Czerwonak	10
Plan Rozwoju Lokalnego	11
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czerwonak	12
Diagnoza kontekstowa uwarunkowań rozwoju gminy Czerwonak	14
Informacje ogólne	14
Sfera społeczna	14
Demografia	14
Mieszkalnictwo – dostępność mieszkań	17
Rynek pracy	17
Edukacja	19
Kultura i dziedzictwo narodowe, aktywność społeczna	21
Bezpieczeństwo publiczne	25
Pomoc społeczna	25
Strefa śródowniskowa	25
Użytkowanie gruntów, rolnictwo	25
Stan i ochrona środowiska	27
Strefa gospodarcza	28
Budżet Gminy Czerwonak	28

Przedsiębiorczość	29
Otoczenie instytucjonalne biznesu.....	30
Sport, turystyka i rekreacja	32
Sfera przestrzennie-funkcjonalna i techniczna	33
Stan zasobów mieszkaniowych	33
Infrastruktura drogowa i kolejowa. Dostępność komunikacyjna.....	34
Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.	35
Wyznaczenie obszarów zdegradowanych i rewitalizacji.....	35
Założenia metodyczne przeprowadzonego badania delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	35
Przyjęty podział na jednostki statystyczne	39
Analiza danych statystycznych. Analiza wskaźnikowa	41
Sfera społeczna.....	41
Sfera gospodarcza	43
Sfera techniczna	44
Sfera przestrzennie-funkcjonalna	45
Sfera środowiskowa	47
Podsumowanie delimitacji – wybór obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji	48
Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji.....	57
Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji	57
Sfera społeczna.....	57
Procesy demograficzne	57
Ochrona zdrowia, Pomoc społeczna, bezrobocie.....	58
Przestępczość, bezpieczeństwo.....	59
Infrastruktura społeczna	59
Sfera przestrzennie-funkcjonalna i techniczna	63
Stan zabudowy i dziedzictwo kulturowe	63
Tereny o funkcji handlowo-usługowej oraz produkcyjnej	69
Komunikacja	74

Sfera gospodarcza	79
Aspekt środowiskowy.....	80
Podsumowanie negatywnych zjawisk i lokalnych potencjałów zidentyfikowanych w obszarze rewitalizacji.....	81
Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (planowany efekt rewitalizacji).....	84
Cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk	87
Przedsiewzięcia rewitalizacyjne	90
Przedsiewzięcia i projekty podstawowe.....	91
Przedsiewzięcia i projekty uzupełniające	110
Indyktywne ramy finansowe	116
Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsiewzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji.....	120
Komplementarność przestrzenna	120
Komplementarność problemowa.....	123
Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	125
Potrzeby zmian dokumentów planistycznych	125
Komplementarność międzyokresowa	125
Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji.....	128
Przyjęte podstawowe zasady partycypacji.....	128
Etap przygotowania (diagnozowanie i programowanie)	129
Spotkania konsultacyjne otwarte	129
Nabór projektów	130
Etap wdrażania	130
Etap monitorowania	131
System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji.....	131
System monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.....	132
System monitoringu programu rewitalizacji	132

Sposoby oceny programu rewitalizacji.....	136
Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.....	137
Spis tabel	138
Spis wykresów	138
Spis map	138

OPIS POWIĄZAŃ PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

STRATEGIA EUROPA 2020

Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020 to dokument Unii Europejskiej zapoczątkowany w 2010 r. Strategia ma na celu przewyższyć problemów wynikających z kryzysu gospodarczego lat 2008-2009. Ponadto ma pomóc skorygować mankamenty europejskiego modelu wzrostu gospodarczego i stworzyć warunki do jeszcze bardziej zrównoważonego wzrostu, sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Plan UE obejmuje pięć celów w zakresie zatrudnienia, innowacji, edukacji, włączenia społecznego oraz zmian klimatu/energii – do osiągnięcia do 2020 r. W każdym państwie członkowskie wyznaczyły swoje cele krajowe. Konkretnie działania na poziomie zarówno unijnym, jak i krajowym mają służyć realizacji strategii.

Strategia Europa 2020 obejmuje trzy powiązane ze sobą priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak poprzez szereg działań dotyczących przede wszystkim sfery społecznej, nakierowany jest na realizację ww. priorytetów w skali lokalnej.

UMOWA PARTNERSTWA NA LATA 2014-2020

Umowa to zasadniczy dokument, zawierający podstawy prawne oraz ramy organizacyjne i finansowe dla okresu programowania UE 2014-2020. Według wskazań diagnozy tematycznej, jednym z deficytów, które powinny stać się podstawą adresowania środków jest wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego, powiązany z niskim dostępem do usług. Z tymi problemami ściśle powiązane jest zjawisko degradacji społeczno-gospodarczej, którego powodem jest utrata dotychczasowych funkcji wielu obszarów, w tym zurbanizowanych obszarów poprzemysłowych oraz wsi. To właśnie tam obserwowana jest kumulacja zjawisk kryzysowych.

Odpowiedzią na te problemy jest kompleksowy proces rewitalizacji. Ramy dla takich działań tworzy narodowy program rewitalizacji, natomiast instrumentami realizacji są lokalne programy rewitalizacji. Zapisy części postulatycznej Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2017-2023 będą obejmować działania obejmujące kompleksową rewitalizację społeczną, gospodarczą i przestrzenną.

STRATEGIA NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU DO ROKU 2020 (Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 R.)

Strategia ta, stanowiąca aktualizację średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 roku, jest „kluczowym dokumentem państwa polskiego

w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej¹⁾, stanowi konkretyzację Planu na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Zasadnicze cele dokumentu są następujące:

Cel główny: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym,

Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,

Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony,

Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) stanowi dokument o dużym stopniu ogólności. Cele LPR wpisują się jednak – w wymiarze lokalnym – szczególnie w cel szczegółowy II SOR. W ramach działań do 2020 r. w Strategii ujęto zresztą Wspieranie realizacji zintegrowanych działań rewitalizacyjnych na podstawie programów rewitalizacji ukierunkowanych na przekształcanie obszarów zdegradowanych (w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzennie funkcjonalnym, technicznym).

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO DO 2020 R.

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego jest dokumentem wskazującym kierunki rozwoju dla całego województwa, określa również zestaw celów i priorytetów dla rozwoju regionu. Cel generalny, ustanawiający wspólną płaszczyznę dla wszystkich celów określonych w strategii, podkreśla współdziałanie relacji zachodzących między tymi celami i brzmni następująco: „Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców.”

Następnie wyodrębniono poszczególne cele strategiczne. Ich osiągnięcie ma być możliwe poprzez realizację poszczególnych celów operacyjnych. Drzewo celów zawiera następujące zapisy:

- Cel strategiczny 1. Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku
  - Cel operacyjny 1.1. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi
  - Cel operacyjny 1.2. Wzrost spójności komunikacyjnej oraz powiązań z otoczeniem
  - Cel operacyjny 1.3. Wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego
  - Cel operacyjny 1.4. Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej
  - Cel operacyjny 1.5. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych
  - Cel operacyjny 1.6. Wzmocnienie regionotwórczych funkcji aglomeracji poznańskiej jako ośrodka metropolitalnego o znaczeniu europejskim

¹⁾ http://www.mr.gov.pl/media/38943/_Strategie_na_rzecz_Odpowiedzialnego_Rozwoju.pdf [dostęp: 29.07.2017 r.]

- Cel operacyjny 1.7. Wielofunkcyjny rozwój ośrodków subregionalnych i lokalnych
- Cel operacyjny 1.8. Restrukturyzacja obszarów o niewłaściwym potencjale rozwojowym
- Cel strategiczny 2. Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa
  - Cel operacyjny 2.1. Wzmocnienie gospodarstw rolnych oraz gospodarki żywnościowej
  - Cel operacyjny 2.2. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw
  - Cel operacyjny 2.3. Wzrost udziału nauki i badań w rozwoju regionu
  - Cel operacyjny 2.4. Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu
- Cel strategiczny 3. Wzrost kompetencji mieszkańców i promocja zatrudnienia
  - Cel operacyjny 3.1. Ograniczanie barier w dostępie do edukacji
  - Cel operacyjny 3.2. Poprawa jakości oraz wzrost różnorodności form kształcenia
  - Cel operacyjny 3.3. Rozwój przedsiębiorczości i promocja samozatrudnienia
  - Cel operacyjny 3.4. Poprawa organizacji rynku pracy
- Cel strategiczny 4. Wzrost spójności i bezpieczeństwa społecznego
  - Cel operacyjny 4.1. Poprawa sytuacji demograficznej oraz stanu zdrowia mieszkańców
  - Cel operacyjny 4.2. Poprawa warunków mieszkaniowych
  - Cel operacyjny 4.3. Rozwój usług społecznych
  - Cel operacyjny 4.4. Wzrost bezpieczeństwa
  - Cel operacyjny 4.5 Ograniczenie skali patologii oraz wykluczeń społecznych
  - Cel operacyjny 4.6. Budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego
  - Cel operacyjny 4.7. Wzrost udziału sportu i rekreacji w życiu mieszkańców regionu

Wszystkie projekty zawarte w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 nawiązują w dużym stopniu do celów operacyjnych Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego. Realizacja programu rewitalizacji wpłynie pozytywnie m.in.:

- na ograniczenie skali wykluczeń społecznych, restrukturyzując obszarów o niewłaściwym potencjale rozwojowym (włączono obszary gminy znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji),
- wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego (liczne projekty związane z ochroną zabytków i ich adaptacją pod nowe funkcje),
- poprawę sytuacji demograficznej (realizacja tego celu jest ważnym postulatem w programie rewitalizacji, który będzie realizowany poprzez inwestycje w przestrzeń, infrastrukturę społeczną i projekty miękkie);
- poprawę warunków życia ludzi, zwłaszcza ze słabszych grup społecznych,
- rozwój usług społecznych (przewiduje się realizację działań miękkich związanych z aktywizacją społeczną i zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji),
- budowę kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego (zaplanowano projekty, których celem jest aktywizacja społeczna i budowanie tożsamości lokalnej poprzez usługi kultury),

- wzrost udziału sportu i rekreacji w życiu mieszkańców regionu (zaplanowano projekty dotyczące tworzenia stref rekreacji na terenach objętych rewitalizacją).

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Plan, zatwierdzony uchwałą Nr XLVI/690/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 kwietnia 2010 r. zalicza gminę Czerwonak do Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego.

W opracowaniu tym wyznaczono strefy różnicowanej polityki przestrzennej województwa, w świetle których gmina Czerwonak zlokalizowana jest w:

- centralnym obszarze problemowym (minimalizacji konfliktów przestrzennych związanych z procesem suburbanizacji i metropolizacji),
- systemie obszarów chronionych i powiązań przyrodniczych,
- strefie rozwoju działalności logistycznej,
- strefie wielofunkcyjnego rozwoju terenów otwartych,
- strefie rolno-leśnej.

Plan przewiduje, na terenie objętym opracowaniem, budowę obwodnic Koziegłów i Owinsk w ciągu drogi wojewódzkiej nr 196 oraz przeprowadzenie Zewnętrznego Pierścienia Drogowego Bliskiego Zasięgu (zwanego „IV Ramą komunikacyjną Poznania) na trasie Złotniki - Morasko - Owńska - Miłkowo - Wierzonka - ... - Gwarzewo (gm. Kostrzyn). Umieszczono też zapis o utworzeniu Cysterskiego Parku Kulturowego „Owińska-Radojewo” w celu wyeksponowaniu walorów dziedzictwa kulturowego.

WIELKOPOLSKI REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY 2014 - 2020

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny (WRPO) to dokument planistyczny określający obszary (osie priorytetowe i działania) na jakich organy samorządu województwa zamierzają skoncentrować swe działania na rzecz rozwoju regionu w latach (perspektywie finansowej) 2014 – 2020. Program stanowi podstawę wydatkowania środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności w ramach polityki regionalnej prowadzonej w województwie wielkopolskim.

Celem strategicznym WRPO 2014+ jest poprawa konkurencyjności i spójności województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych.

Wsparcie projektów rewitalizacyjnych skupia się głównie w Działaniu 9.2 Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, poprzemysłowych i powojaskowych.

Realizację projektów rewitalizacyjnych w ramach Działania 9.2 wspomagają także projekty komplementarne, realizowane w ramach innych Działan finansowanych z EFRR, m.in. w zakresie:

- promowania przedsiębiorczości w ramach Działania 1.3
- modernizacji energetycznej budynków w Działaniu 3.2
- promowania strategii niskoemisyjnych i zrównoważonego transportu miejskiego w Działaniu 3.3
- ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego w Działaniu 4.4
- inwestycji w drogi lokalne w ramach Działania 5.1.

Niniejsze program ogólnie się (w różnym stopniu) na zaplanowaniu działań (przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych dotyczących wszystkich powyżej wymienionych aspektów).

STRATEGIA ROZWOJU GMINY CZERWONAK

Strategia, przyjęta uchwałą Nr 132 / XVII / 2012 Rady Gminy Czerwonak, jest podstawą rozwoju gminy Czerwonak, długookresowym planem działania, określającym misję oraz cele i kierunki działania do roku 2020.

Jest to dokument określający strategiczne cele rozwoju gminy i przyjmujący takie cele i kierunki działania, które są niezbędne dla realizacji przyjętych zamierzeń rozwojowych. Strategia stanowi podstawę do właściwego zarządzania gminą, do ubiegania się o środki zewnętrzne, zwłaszcza z Unii Europejskiej

Wizję gminy w roku 2020 sformułowano następująco:

„Gmina atrakcyjnie położona w obrębie aglomeracji poznańskiej. Dzięki licznym atutom środowiska naturalnego oraz rozwiniętej infrastrukturze stwarzająca korzystne warunki zamieszkania, spędzania wolnego czasu oraz prowadzenia działalności gospodarczej”.

Misją, czyli zestaw działań do podjęcia przez gminę dla urzeczywistnienia wizji brzmí:

„Terazniejszością i przyszłością gminy Czerwonak jest jej zrównoważony rozwój w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym, gospodarczym i społecznym, umożliwiający przekształcenie gminy w wyróżniające się w otoczeniu Poznania atrakcyjne miejsce zamieszkania, pracy i wypoczynku z dobrze wykształconymi i silnymi funkcjami gospodarczymi, turystycznymi, rekreacyjnymi i wypoczynkowymi o znaczeniu regionalnym ze szczególnym uwzględnieniem obszaru metropolitalnego”.

W strategii określono 5 priorytetów – głównych obszarów działań, do których przypisano następujące cele szczegółowe w perspektywie średniookresowej:

Priorytet: ZDROWIE, POMOC SPOŁECZNA, BEZPIECZENSTWO

- 1.1. Podniesienie jakości usług w obiektach użyteczności publicznej.
- 1.2. Podejmowanie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Czerwonak.
- 1.3. Podjęcie działań w zakresie poprawy gospodarki mieszkaniowej i rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Czerwonak.
- 1.4. Budowanie zintegrowanego systemu wsparcia zapobiegającego kryzysom w rodzinie oraz wzmacniającego pozycję dziecka.
- 1.5. Działania na rzecz stworzenia zintegrowanego systemu wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych.
- 1.6. Podejmowanie działań na rzecz wsparcia seniorów w ich integracji i pełnym dostępie do oferty edukacyjnej, kulturalnej, usług zdrowotnych, rekreacji i wypoczynku.
- 1.7. Aktywizowanie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 1.8. Tworzenie podstaw dla rozwoju współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Priorytet: ŚRODOWISKO NATURALNE, OCHRONA ŚRODOWISKA, TURYSTYKA

- 2.1. Podejmowanie działań dla podniesienia jakości ochrony środowiska w gminie Czerwonak.
  - 2.2. Stworzenie warunków do rozwoju różnych form turystyki na terenie gminy Czerwonak.
- Priority: OŚWIATA, KULTURA, SPORT**
- 3.1. Podwyższenie jakości oferty gminy w zakresie rekreacji i wypoczynku.
  - 3.2. Podejmowanie działań w zakresie zwiększania jakości oferty edukacyjnej i dostosowania jej do potrzeb jej beneficjentów i rynku pracy.
- Priority: ROZWÓJ GOSPODARSTWA**
- 4.1. Tworzenie warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego gminy.
  - 4.2. Podejmowanie działań w zakresie promocji gminy.
  - 4.3. Tworzenie warunków na rzecz kompatybilności wszystkich zamierzeń gospodarczych i społecznych z warunkami określonymi przestrzenią gminy.
- Priority: INFRASTRUKTURA**
- 5.1. Podejmowanie działań w kierunku polepszenia standardu i jakości komunikacyjnej na terenie gminy Czerwonak.
  - 5.2. Podjęcie działań w kierunku rewitalizacji i przebudowy obiektów komunalnych na terenie gminy.
  - 5.3. Intensywne działania w zakresie przebudowy i rozbudowy infrastruktury technicznej gminy.

Wyraźniejsze odniesienie do zagadnień rewitalizacji zawiera cel 5.2, w ramach którego wskazano następujące zadania:

- 5.2.1. Przeciwdziałanie postępującej degradacji i niszczeniu budynków o wartościach architektonicznych i znaczeniu historycznym m.in. poprzez realizację projektów rewitalizacji tych obiektów na cele kulturalne, turystyczne i społeczne (dotyczy szczególnie zespołu pałacowego w Owinskach i obiektów po byłej gorzelni)

- 5.2.2. Inicjowanie integrowanych działań przestrzennych podmiotów wdrażających plany zagospodarowania przestrzennego dotyczące terenów wiejskich

Również inne cele zawierają zapisy i propozycje działań pośrednio odwołujące się do zagadnienia rewitalizacji, jak:

- 1.3.2. Aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych.

Można stwierdzić, że obowiązująca strategia zawiera cele ambitne, i choć wprost nie nawiązuje w większym stopniu do problematyki rewitalizacji, to przez wyraźne powiązanie rozwoju gospodarczego ze społecznym, także z uwagą zwróconą na grupy najsłabsze, oraz wskazanie potrzeby kompatybilności z wymiarem przestrzennym stanowi właściwą ramę do wpisania przedsięwzięć niniejszego Programu.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO

Sporządzenie planów rozwoju lokalnego jako dokumentu integrującego zamiany rozwojowe gmin z wieloletnim planowaniem finansowym i inwestycyjnym stanowiło obowiązek związany z realizacją Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004 – 2006. Również przy realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Wielkopolskiego na lata

2007 – 2013 posiadanie takiego planu pomagało w ubieganiu się o środki z funduszy europejskich w niektórych kategoriach działań.

Aktualny dokument, podjęty uchwałą nr 166/XXV/2008 na sesji Rady Gminy w dniu 20 maja 2008 r. skupiony był na 3 kategoriach projektów do zrealizowania:

1. Dalsza rozbudowa systemu wodno-kanalizacyjnego,
2. Poprawa funkcjonowania układu drogowego,
3. Rozwój infrastruktury społecznej.

Za najpilniejsze – w toku konsultacji społecznych – uznano remonty i budowę dróg, a także chodników i ścieżek rowerowych.

Następnie wskazano zadania do realizacji w latach 2008-2013, które w większości zrealizowano. PRL stanowi więc swobodną strategię średniookresową z krótkookresowym horyzontem planowania.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CZERWONAK

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest podstawowym dokumentem określającym politykę przestrzenną gminy, czyli terytorialne ramy rozwoju społeczno-gospodarczego w wymiarze lokalnym.

Studium gminy Czerwonak pochodzi z 2000 r. i zostało uchwalone w innych od obecnych realiach ustawowych oraz odmiennych warunkach społeczno-gospodarczych. W 2010 r. sporządzono zmianę studium, uchwaloną przez Radę Gminy w dniu 16 września 2010 r., następnie zaskarżoną do sądu i uznaną wyrokiem z dnia 19 września 2014 roku przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu za niezgodną z prawem i niepodlegającą wykonaniu. Obowiązuje więc akt z 2000 r., który jest w dużej mierze nieaktualny. Zapisy studium podane zostaną więc przede wszystkim poglądowo.

W studium, wskazując celem wskazania kierunków rozwoju, wydzielono w gminie następujące strefy przestrzenno-krajobrazowe:

A – strefa zurbanizowana w sąsiedztwie miasta Poznania, obejmuje obszary, na których mogą pojawić się intensywniejsze procesy urbanizacyjne w powiązaniu z systemami miasta Poznania; w strefie tej leżą wsie: Koziegłowy, Czerwonak, Kicin,

B – strefa parku krajobrazowego Puszczy Zielonki,

C – strefa upraw polowych,

D – strefa przełomowej Doliny Warty.

Generalna koncepcja rozwoju gminy zakłada „rozwój umiarkowany i zrównoważony, zmierzający w kierunku zmian jakościowych w strefie rolniczo – rekreacyjnej, oraz zmian jakościowo – ilościowych w strefie zurbanizowanej”. Tymczasem założono kilkunastu przyrost terenów

? Źródła cytowań: Studium... str. 123 i następne

mieszkalnych, w tym zabudowę większości terenów otwartych, zwłaszcza przylegających do lasów Puszczy Zielonki, a także enklaw w kompleksie leśnym.

Określono następujące podstawowe funkcje gminy:

- 1) działalność gospodarczą,
- 2) mieszkalnictwo jako oferta dla mieszkańców spoza gminy,
- 3) nowoczesne rolnictwo, z pożądanym dużym udziałem rolnictwa ekologicznego
- 4) zaspokajanie potrzeb w zakresie turystyki i wypoczynku dla mieszkańców Poznania (usługi lokalne i ponadlokalne),
- 5) ochrona i utrzymanie potencjału przyrodniczego.

Uznano wszystkie jednostki osadnicze za rozwojowe i zaproponowano ich następującą systematykę. W tej klasyfikacji miejscowości będące przedmiotem niniejszego Programu określono następująco:

- Owieńska – ośrodek dynamicznego rozwoju, czyli „ośrodek o silnych tendencjach wzrostowych w oparciu o dotychczasowy potencjał społeczno - gospodarczy, którego rozwój wymaga wprowadzenia znacznych przekształceń krajobrazu i aktywnych działań na rzecz ochrony środowiska”,
  - o funkcja wiodąca – wypoczynek, rekreacja, mieszkalnictwo
  - o funkcja uzupełniająca: usługi, działalność gospodarcza.
  - o Założono „umiarkowany rozwój przestrzenny wsi z zachowaniem istniejącego układu urbanistycznego wsi i możliwością budownictwa plombowego”.
- Bolechowo, Bolechowo Osiedle – ośrodek dynamicznego rozwoju
  - o funkcja wiodąca – działalność gospodarcza,
  - o funkcja uzupełniająca – mieszkalnictwo, usługi.
  - o Przewidziano „umiarkowany rozwój przestrzenny wsi z zachowaniem istniejącego układu urbanistycznego i możliwością budownictwa plombowego oraz znaczny rozwój przestrzenny funkcji działalności gospodarczej”.
- Szlachęcin – ośrodek umiarkowanego rozwoju – „ośrodek rozwijający się na miarę swojego zaplecza społeczno-gospodarczego i predyspozycji przyrodniczych i krajobrazowych”,
  - o funkcja wiodąca – rolnictwo

Do obszarów rehabilitacji zaznaczono m. in. (§ 45) „plac centralny”³ oraz zespół parkowo-palacowy w Owieńskach.”

W przypadku Owieńsk „należy stworzyć warunki i stymulować rozwój tej miejscowości jako ośrodka usług hotelarskich: biznesowo-kongresowych i ośrodkiem pracy twórczej (...) zabiegać o ulokowanie na ich terenie ośrodka pracy twórczej, szkoły artystycznej, stając się ich miejscem pracy i działalności, w tym komercyjnej (np. organizowanie warsztatów). (...)”

³ tj. Plac Przemysłowa

Inną drogą rozwoju Owieńsk jako ośrodka turystycznego, może stać się *usługa w zakresie turystyki krajoznawczej*, w oparciu o walory sąsiednich terenów leśnych. Owieńska w tej opcji powinny stać się rzeczywistymi „wrotami” do parku⁴, z kompleksem usługowym - małą gastronomią, przystosowanymi miejscami parkingowymi, informacją turystyczną, punktami sprzedaży informatorów i map oraz pamiętek”.

Zapisy Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 są zasadniczo spójne z tymi celami.

DIAGNOZA KONTEKSTOWA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY CZERWONAK

INFORMACJE OGÓLNE

Dane do diagnozy zaczerpnięto głównie z Banku Danych Lokalnych (BDL) GUS, także ze strony internetowej Gminy Czerwonak⁵. Jeśli nie podano inaczej, dane dotyczą stanu na 31.12.2015 r. Jeśli korzystano z innych źródeł, wzmiankowano to w przypisach. Dla lepszego zobrazowania opisywanego stanu, w wielu przypadkach zestawiono dane dla gminy z danymi dla powiatu poznańskiego, województwa wielkopolskiego i całej Polski.

Gmina Czerwonak znajduje się w Województwie Wielkopolskim, wchodząc w skład powiatu poznańskiego. Teren gminy położona jest na Nizinie Wielkopolskiej. Granice gminy wyznacza od zachodu Warta, a od wschodu zalesione tereny Puszczy Zielonki. Od strony północnej gmina Czerwonak graniczy z gminą Murowana Goślina, a od południa z miastem Poznań. Gmina zajmuje powierzchnię 82,5 km².

SFERA SPOŁECZNA

DEMOGRAFIA

Na sieć osadniczą gminy składa się 17 miejscowości: Annowo, Bolechowo, Bolechowo-Osiedle, Bolechówko, Czerwonak, Dębogóra, Kicin, Kliny, Koziegłowy, Ludwikowo, Mielno, Miękowo, Owieńska, Potasze, Promnice, Szlachęcin i Traskowo.

W 2016 r. gminę zamieszkiwało 27 279 mieszkańców – ich liczba wzrosła od 2010 r. o 1284 osoby. Do najludniejszych miejscowości należą (według stanu na 31.03.2017 r.⁶):

- Koziegłowy (2. najludniejsza miejscowość wiejska w Polsce) - 11 428 mieszkańców,
- Czerwonak - 5673 os.,
- Owieńska - 2126 os.

Gminę charakteryzuje stale dodatni przyrost naturalny i dodatnie saldo migracji, aczkolwiek saldo zmniejszają się, jak ukazują to wykresy 1 i 2.

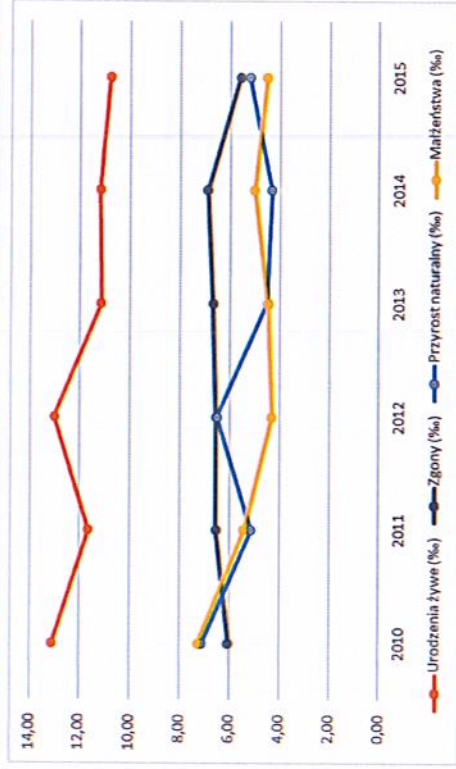
⁴ Parku Krajobrazowego „Puszcza Zielonka” (dop. aut.)

⁵ www.Czerwonak.pl

⁶ <http://www.Czerwonak.pl/mieszkancie/pl/niezbednik/charakterystyka.html> [dostęp: 3.07.2017 r.]

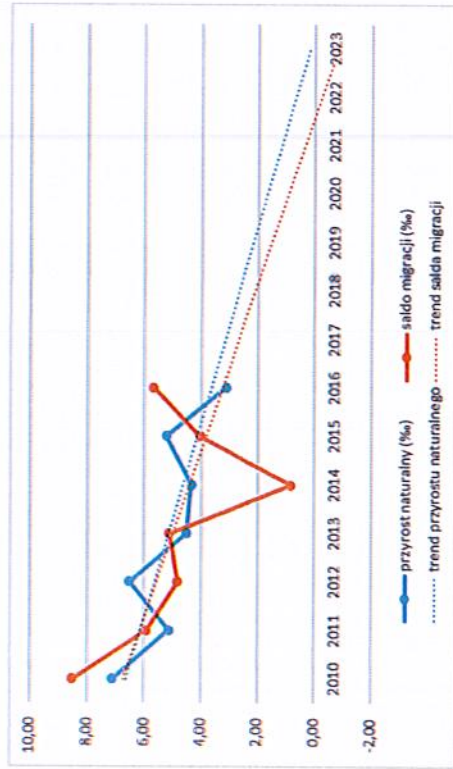

Wykres 1 Ruch naturalny ludności i zawarte małżeństwa na 1000 mieszkańców w latach 2010-2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

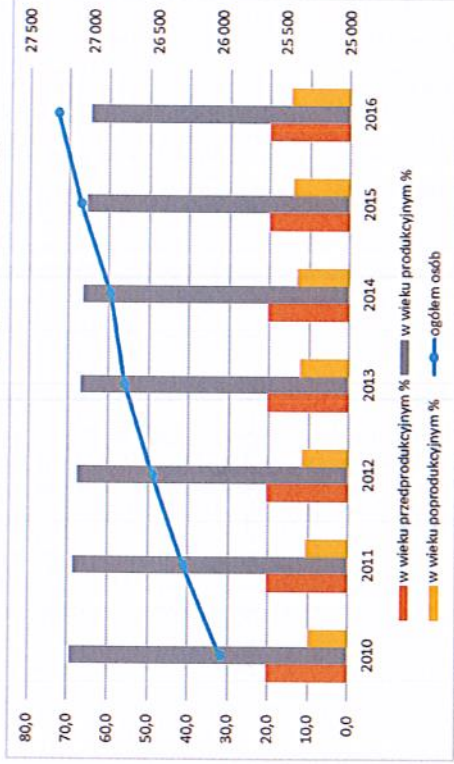
Wykres 2 Przyrost naturalny i saldo migracji w latach 2010-2016 wraz z trendem do 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W strukturze wieku mieszkańców wyróżnia się znaczny udział osób w wieku produkcyjnym. Jest to pochodna nasilonych procesów industrializacji i urbanizacji w latach 80. XX w., kiedy rozbudowano znacznie tutejszy przemysł a do powstających osiedli mieszkaniowych napłynęły tysiące młodych ludzi.

Wykres 3 Liczba i struktura wieku mieszkańców gminy w latach 2010 – 2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Struktura ludności gminy jest wciąż „młodsza” demograficznie aniżeli w Polsce i województwie. Na koniec roku 2016 stosowne udziały osób w wieku przedprodukcyjnym / produkcyjnym / poprodukcyjnym wynosiły:

- Gmina Czerwonak: 20,2% / 64,7% / 15,1%
- Wielkopolska: 19,2% / 62,6% / 18,2%
- Polska: 18% / 62,4% / 19,6%

Najliczniejsze grupy wiekowe mieszczą się w przedziale wieku 25-44 lata, gdzie znajduje się ponad 9,2 tys. mieszkańców gminy. Oznacza to wciąż dobre perspektywy utrzymania rozwoju demograficznego, choć powiat poznański ma już strukturę wyraźnie młodszą (22,1% / 63,3% / 14,7%).

Stwierdzić można, że wymiana migracyjna w przypadku gminy Czerwonak dokonuje się głównie z Poznaniem, a prawie w całości domyka w obrębie aglomeracji Poznańskiej. W 2014 r. na 397 osób zameldowanych, z Poznania przybyło 248, z gminy Murowiana Goślina 20 (w tym 12 z miasta) Na 374 wymeldowane, do Poznania przeniosło się 114, do Murowanej Gośliny (miasta) 14, do miejscowości wiejskich w tej gminie – 14. Łącznie 22 osoby wyjechały do gm. Mosina a 21 do gm. Swarzędz. Po 10-14 osób wyprowadziło się do gmin: Dopiewo, Komorniki, Pobiedziska i Suchy Las. Prawdopodobnie takie powtarzały się w ostatnich latach, przy, jak wspomniano, spadających saldach migracji.

Utrzymujący się od wielu lat dodatni przyrost naturalny i rozwijające się nowe osadnictwo sprzyja korzystnemu rozwojowi struktury demograficznej na terenie gminy. Zjawisko to nie zwalnia jednak z podejmowania na terenie gminy działań społecznych i organizacyjnych w sferze pomocy społecznej.

Jak ukazuje wykres 2., wzrost ludności gminy, powodowany wcześniej przede wszystkim przez napływ migracyjny, w ostatnich latach jest spowodowany głównie przez przyrost naturalny.

Starzenie się ludności oraz zmiany zachowań prokreacyjnych powoduje, że przyrost naturalny wykazuje również trend spadkowy. Odwrócenie tego zjawiska zależy w głównej mierze od polityki państwa (także od sytuacji społeczno-kulturowej), w mniejszym stopniu od władz lokalnych.

W wypadku utrzymania dotychczasowych trendów, wzrost liczby ludności w gminie utrzyma się na poziomie około 211 osób rocznie, do poziomu 28 757 w roku 2023⁷.

MIESZKALNICTWO – DOSTĘPNOŚĆ MIESZKAŃ

Potrzeba miejsca zamieszkania należy do podstawowych potrzeb każdego człowieka i punkt wyjścia do zaspokajania innych potrzeb. W 2015 r. oddano do użytku 106 mieszkań o przeciętnej powierzchni przekraczającej 144 m². Indywidualni inwestorzy wzniesli 79 domów na swoje potrzeby, pozostałe mieszkania powstały na sprzedaż lub wynajem (10 w trybie indywidualnym, 17 w deweloperskim). Wielkość ruchu budowlanego waha się, gdyż w 2015 roku przekazanych zostały 183 lokale, natomiast w 2014 roku 97. Mieszkań socjalnych było 45, wobec 36 w 2011 r. i 25 w 2013 r.

W ostatnich latach nie prowadzono budownictwa społecznego czynszowego. Czerwonackie TBS zagospodarowuje na cele urzędzenia nowych mieszkań poddasza budynków na Os. Leśnym w Koziegłowach. Powstanie w ten sposób 19 lokali. Przy blokach powstanie ogólnodostępne trawiaste boisko.

Najemcy mieszkań z zasobu komunalnego mogą odpracować zaległości w opłatach za mieszkania na rzecz gminy. Program pilotażowy funkcjonuje od kwietnia 2017 r.⁸

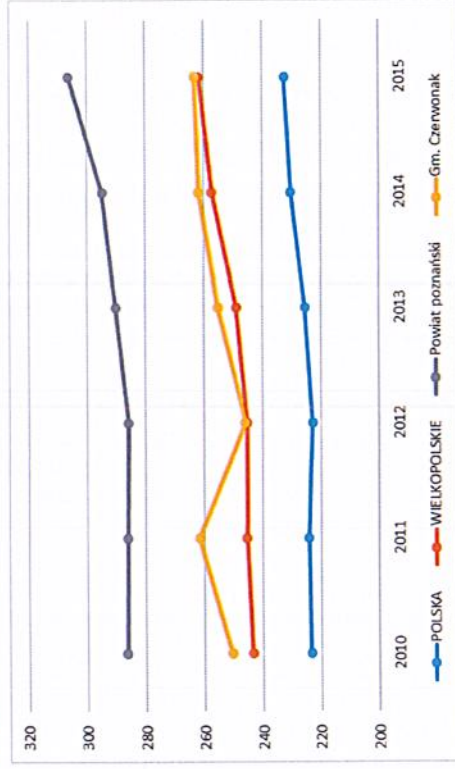
RYNEK PRACY

Potrzeba zarabiania na życie, obok miejsca zamieszkania, stanowi podstawową potrzebę każdego dojrzałego człowieka. Liczba osób pracujących w gminie koniec 2015 r. wynosiła 7136 osób, co oznacza, że na każdym 1000 mieszkańców przypadło 263 osoby pracujące. Poziom zatrudnienia jest więc zbliżony do ogólnowojejewódzkiego, znacznie wyższy od krajowego, a niższy niż w powiecie. Wielkość ta w ostatnich latach wykazywała wahania, widoczne na wykres 4.

⁷ Prognoza opracowana za pomocą funkcji REGLINX w programie Microsoft Excel 2016.

⁸ Zarządzenie nr 100/2017 Wójta Gminy Czerwonak z dnia 06 kwietnia 2017 r. w sprawie umożliwienia spłaty zadłużenia z tytułu należności za korzystanie z lokali mieszkalnych stanowiących mieszkaniowy zasób Gminy Czerwonak w formie świadczenia rzeczowego.

Wykres 4 Pracujący na 1000 mieszkańców w latach 2010 – 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na powyższym wykresie zauważyć można, że rozwój lokalnego rynku pracy nieco wyhamował. W gminie zatrudnienie znajdowało na koniec 2015 r. 4297 mężczyzn i 2839 kobiet - 60% udział mężczyzn w zatrudnieniu utrzymuje się od lat, do czego przyczynia się przemysłowa specyfika gminy. Między innymi z tego tytułu znaczna jest skala dojazdów do pracy. Gmina Czerwonak jest bowiem integralną częścią aglomeracji poznańskiej, także w wymiarze zatrudnienia. Badania dojazdów na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r. miały charakter reprezentacyjny i dotyczyły jedynie przepliwów rządu 10 osób i więcej, ale umożliwiając ogląd zjawiska, skoro zasadnicze trendy od tego czasu nie uległy większym zmianom. Dane zaprezentowano w poniższej tabeli (z uwagi na wymogi edycyjne uwzględniono gminy o skali powiązań większych niż 70 osób).

Tabela 1 Miasta i gminy najbardziej powiązane z rynkiem pracy w gminie Czerwonak w 2011 r.

Źródło przyjazdów	Liczba	Cel wyjazdów	liczba
Poznań	1235	Poznań	3787
Murwana Goślina - miasto	681	Warszawa	236
Murwana Goślina - obszar wiejski	315	Tarnowo Podgórne	174
Wągrowiec (miasto)	257	Suchy Las	122
Skoki - miasto	198	Murwana Goślina - miasto	117
Skoki - obszar wiejski	169	Swarzędz - obszar wiejski	113
Wągrowiec (gm. wiejska)	129	Swarzędz - miasto	79
Mieścisko	112	...	

Swarzędz - miasto	93	RAZEM	4934
Suchy Las	80		
Swarzędz - obszar wiejski	73		
....			
RAZEM	4244		

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Jak wskazuje powyższa tabela, w statystyce przyjazdów największy udział ma Poznań, ale ogólnie dominują dojazdy z kierunku północnego. Należy zauważyć, że ogólny bilans jest lekko ujemny, ujemny jest także bilans z gminami sąsiednimi – Swarzędz i Suchy Las.

Bezrobocie jako problem w funkcjonowaniu gminy nie ma większego znaczenia, do czego przyczynia się znacząco rozwinięty, wielobranżowy lokalny rynek pracy oraz skomunikowania z Poznaniem. Wskaźnik na terenie gminy pozostaje od lat na niskim poziomie – 2% wobec 5% w województwie wielkopolskim i 8,3% w skali kraju na koniec 2016 r.

Wskazana specyfika rynku pracy powoduje, że wśród bezrobotnych znacznie więcej jest kobiet niż mężczyzn (182 wobec 107). Tak czy inaczej dla osób bezrobotnych i ich rodzin brak pracy stanowi zawsze duży problem, zwłaszcza w przypadku bezrobocia długotrwałego. Niekorzystnie wpływa także na tę sytuację wiek bezrobotnych (im wyższy, tym mniej korzystny), niedostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy oraz niezaradność życiowa. Bezrobotni z tych grup stanowią znaczącą część klientów pomocy społecznej. Spośród 286 bezrobotnych w gminie Czerwonak 158 osób (ponad 55%) to bezrobotni długotrwale, co jest wysokim wskaźnikiem (w Polsce analogiczny wynosi 39,7%, a w Wielkopolsce 34%).

EDUKACJA

Gmina posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę społeczną. Dane o oświacie zaczerpnięto z Czerwonackiego Portalu Oświatowego⁹. W jej granicach funkcjonuje 9 przedszkoli, 5 szkół podstawowych, szkoła średnia i ośrodek szkolno – wychowawczy dla dzieci niewidomych w Owieńskich.

5 przedszkoli to placówki gminne: 2 w Koziegłowach, 1 w Czerwonaku, 1 w Owieńskich oraz oddział przedszkolny przy ZS w Bolechowiu – Osiedlu. Szkoły podstawowe prowadzone przez samorząd gminy funkcjonują w Koziegłowach, Czerwonaku, Kicinie, Owieńskich i Bolechowiu. Próż tego szkoła podstawowa działa w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niewidomych w Owieńskich, prowadzonym przez Powiat Poznański. W związku z reformą oświaty w 2017 r. gimnazja włączono do szkół podstawowych.

W skład Zespołu Szkół im. Gen. Dęczyńskiego Chłapowskiego w Bolechowiu (szkoła prowadzona przez powiat) wchodzi:

Liceum Ogólnokształcące (oferujące 3 klasy mundurowe: wojskową, strażacko-ratowniczą i – jako nowość – policyjną) oraz sportowo-obronną i ogólnokształcącą)

⁹ <http://oswiataCzerwonak.pl/> [dostęp: 13.07.2017 r.]

- Technikum (kształcące w zawodach: technik logistyk i technik informatyk)
- Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych
- Szkoła Policealna

Ponadto częścią zespołu są szkoły w Murowanej Goślinie:

- Szkoła Branżowa I st. (prowadząca klasy rzemieślnicze wielozawodowe oraz klasę patronacką firmy Solaris z nauką w zawodzie monter mechatronik).
- Technikum (oferujące zawody: technik żywienia i usług gastronomicznych, technik hotelarstwa)

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych im. Synów Pułku w Owieńskich ma profil ponadlokalny i oferuje pełny profil kształcenia, od Zespołu ds. Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka przez szkołę podstawową, gimnazjum, liceum ogólnokształcące, kształcenia zawodowe.

Wyniki sprawdzianu na zakończenie nauki w szkołach podstawowych były w gminie średnio wyższe aniżeli w kraju, województwie i powiecie, aczkolwiek zróżnicowane między placówkami. W Szkole Podstawowej im. Józefa Wybickiego w Owieńskich osiągnięto wynik 66,61 pkt. (znacznie powyżej średniej dla gminy), zaś w Szkole Podstawowej im. H.Ch. Andersena w Bolechowiu 59,5 i były to najniższe wyniki w gminie, niższe aniżeli na obszarach porównywanych. Specyfika Szkoły Podstawowej Nr 2 w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niewidomych w Owieńskich powoduje, że nie jest tu porównywana z innymi placówkami.

Uczniowie II klas gimnazjów brali udział w Szkolnym Festiwalu Nauki Ekoszkola w Ekogminie.

Wyniki egzaminu kończącego naukę w gimnazjach w 2017 r. były na poziomie zbliżonym dla powiatu poznańskiego, który wyróżnia się korzystnie w województwie. Jedynie z matematyki punktacja średnia była około 4 pkt. słabsza, nieco niższa od średniej dla województwa. Również w tym przypadku najniższe wyniki w ostatnich latach odnotowywano w gimnazjum w Bolechowiu.

Każda ze szkół prowadzonych przez gminę oferuje bogatą paletę zajęć pozalekcyjnych, a w czasie wakacji letnich przy szkołach odbywają się półkolonie (w Czerwonaku współorganizowane przez Hufiec ZHP) we współpracy z Akwenem Marina.

Ciekawych informacji dostarcza Strategia Rozwoju Oświaty Gminy Czerwonak na lata 2015-2020¹⁰. Ponad 55% uczniów szkół podstawowych uczestniczy w zajęciach pozalekcyjnych poza szkołami, a ponad 85% uczniów uprawia sport. Wśród gimnazjalistów w zajęciach dodatkowych bierze udział 41%, a ponad 82% uprawia sport. Wakacyjne zajęcia artystyczne odbywają się też w Gminnym Ośrodku Kultury Sokół.

W Czerwonaku mieści się też filia Poradni Psychologicznej – Pedagogicznej w Swarzędzu. Placówka - jednostka oświatowa, prowadzona przez Powiat Poznański – „świadczy bezpłatną pomoc dzieciom i młodzieży z terenu gminy Czerwonak. Swoje działania kieruje również do rodziców oraz nauczycieli”¹¹.

¹⁰ <http://oswiataCzerwonak.pl/strategia-oswiatowa/strategia-rozwoju-oswiaty-2015-2020/> [dostęp: 13.07.2017 r.]

¹¹ <http://oswiataCzerwonak.pl>

Poradnia wydaje również orzeczenia oraz opinie dla dzieci i młodzieży:

- niewidomych i słabowidzących,
- niesłyszących i słabosłyszących,
- z autyzmem i Zespołem Aspergera.

Cele i kierunki rozwoju edukacji określa Strategia Rozwoju Oświaty Gminy Czerwonak na lata 2015-2020. Wydatki budżetu Gminy na oświatę i wychowanie rosną z każdym rokiem – z 22 898 845,17 zł w 2010 r. do 30 527 278,7 zł w 2015 r.

KULTURA I DZIEDZICTWO NARODOWE, AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

Samorządową placówką kultury Gminy Czerwonak jest Gminny Ośrodek Kultury Sokół. Sztandarową imprezą ośrodka jest Wojewódzki Festiwal Piosenki Przedszkolaków. Poza tym do stałego kalendarza należą:

- Międzynarodowy Dzień Teatru,
- Wielkanocny Targ Wiejski,
- Powiatowy Konkurs Recytatorski Wiosenne Przebudzenie - eliminacje gminne,
- Gminny Konkurs Plastyczny,
- Dni Gminy Czerwonak,
- Artystyczne Akcje Letnie i Ferie Zimowe,
- Plener Artystyczny,
- Plenerowe Kino Po Sąsiedztwu,
- Pozegnanie Lata,
- Koncert z okazji Międzynarodowego Dnia Muzyki,
- Koncert Jesienny,
- Powiatowy Konkurs Młodych Recytatorów Jesienna Zaduma,
- Kiermasz Świąteczny i Biesiada Czerwonacka,
- Koncerty Pro Sinfoniki dla przedszkoli,

GOK ma w ofercie zajęcia plastyczne, teatralne, taneczne oraz muzyczne. Współpracuje w ramach projektów europejskich z instytucjami kultury z Francji, Niemiec, Belgii i Finlandii. Z uwagi na zainteresowanie ofertą, filie GOK - Kluby kultury funkcjonują w Czerwonaku, Kicinie, Promnicach i Potaszach. W strukturze Ośrodka działają też Kluby Seniora w Czerwonaku, Kicinie i Owieńskach oraz Centrum Kultury i Rekreacji w Koziegłowach.

Istotną placówką kultury w gminie jest również Gminna Biblioteka Publiczna z siedzibą w Czerwonaku. Biblioteka ma filie w Koziegłowach, Owieńskach i Bolechowie, a w księgozbiorze ponad 58 tys. woluminów, z których korzysta 4411 czytelników. Znaczną „skok” w tym zakresie nastąpił między 2014 a 2015 r. Wskaźniki czytelnictwa należą jednak do przeciętnych. Na 1000 mieszkańców jest 163 czytelników. Liczba ta dorównuje średnim w Polsce i powiecie, jest wyższa od wojewódzkiej. Natomiast liczba wypożyczeń na 1 czytelnika, po przejściowych wzroście do ponad 20 rocznie w latach 2013-2014, spadła w 2015 r. do 14,4, co sytuuje gminę znacznie poniżej porównywanych obszarów ze średnimi 18-20. Prócz placówek stacjonarnych, uruchomiono Pogotowie Biblioteczne („Książka na telefon”). Inicjatywa ta pozwala osobom starszym lub niepełnosprawnym zamówić telefonicznie książki, które Biblioteka dostarczy im do domu. Oferta obejmuje również książki mówione.

Prócz typowej działalności, GBP organizuje także wystawy książek, spotkania literackie i autorskie, wernisaże promujące lokalnych artystów, zajęcia plastyczne i lekcje biblioteczne oraz wakacje i ferie w bibliotece.

Wydatki budżetu gminy na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wzrosły skokowo z 1 955 486,73 zł w 2010 r. i do 2 730 273,67 zł w 2013 r. do ponad 9 mln w latach 2014-2015 (9 606 536 zł w 2015 r.), do czego przyczyniły się wydatki majątkowe o wysokości ponad 7 mln zł rocznie, spowodowane budową Sali widowiskowej w Koziegłowach.

Na terenie gminy działa 51 organizacji pozarządowych (NGO). Wskaźnik aktywności obywatelskiej mierzonej liczbą zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych (26 na 10 tys. mieszkańców) jest niższy aniżeli średnia ogólnopolska (35) i wojewódzka (36).

W gminnym Rejestrze Organizacji Pozarządowych figurują obecnie¹² następujące podmioty:

Działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym:

- Spółdzielnia Socjalna "DAB".

Działalność charytatywna:

- Parafialny Zespół Caritas - parafia pw. Matki Bożej Fatimskiej w Koziegłowach.

Podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej:

- Towarzystwo Gimnastyczne Sokół Poznań Gniazdo Rataje,
- Klub Dyskusyjny im. J.J. Paderewskiego.

Ochrona i promocja zdrowia:

- Klub Honorowych Dawców Krwi w Czerwonaku,
- FUNDACJA "BEZ BARIER".

Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych:

- Ogólnopolskie Stowarzyszenie Integracji GEM,
- Wielkopolski Związek Inwalidów Narządu Ruchu w Poznaniu, Warsztat Terapii Zajęciowej w Owieńskach,
- Fundacja "NASZ DOM".

Promocja zatrudnienia i aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy:

- Fundacja Kobieta Nowego Czasu.

Działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych:

- Stowarzyszenie Na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Kicina i Okolic LEN,
- Lepsza Gmina Czerwonak,
- Stowarzyszenie Społeczna Inicjatywa Lokalna Sąsiedzi.

¹² http://czerwonak.pl/mieszkaniec/pl/org_pozarzadowe/rejestr_organizacji.html, stan na 13.07.2017 r.

Wypoczynek dzieci i młodzieży:

- Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Wielkopolska Hufiec Czerwonak,
- Wielkopolskie Stowarzyszenie Turystyki i Rekreacji Wodnej WARTA.

Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego:

- Fundacja bezgraniczni.pl.

Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej:

- Uczniowski Klub Sportowy "Owińska",
- Piłkarskie Stowarzyszenie Sportowe "Junior",
- Ludowy Klub Sportowy "Kicin",
- Klub Sportowy "Grand Judo",
- Gminny Klub Sportowy Błękitni Owińska,
- Stowarzyszenie Biegaczy "msics",
- Klub Sportowy Jurand Koziegłowy,
- Klub Sportowy KAROLINKA,
- Wielkopolska Grupa Sportów Wodnych KILWATER,
- Akademia Piłkarska Błękitni Owińska,
- Klub Pływacki Koziegłowy,
- Uczniowski Klub Sportowy "Grot" Koziegłowy,
- Klub Sportowy Akademia Judo,
- Klub Tenisa Stołowego "NET",
- Harmony Club.

Ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego:

- Liga Ochrony Przyrody Koło "CMA".

Stowarzyszenie Rozwoju Rekreacji i Ochrony Środowiska w Czerwonaku

Działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka:

- Stowarzyszenie Twórcze Mamy.

Jak można zauważyć, najwięcej organizacji działa w obszarze wspierania i upowszechniania kultury fizycznej.

GOK Sokół słynie z nietypowego wystroju lokali wyborczych.

Zdjęcie 1. Originalny wystrój lokalu wyborczego w Czerwonaku.

Źródło: GOK Sokół. http://czerwonak.pl/mieszkaniec/pl/aktualnosci/lokal_wyborczy_w_czerwonaku.html [dostęp: 13.07.2017 r.]

Frekwencja w wyborach jest w gminie praktycznie w każdym przypadku niemal identyczna ze średnią dla powiatu, z wyjątkiem wyborów samorządowych, które wzbudzają zainteresowanie każdorazowo mniejsze niż na porównywanych obszarach.

Tabela 2 Frekwencja w wyborach w latach 2009-2015.

Wybory	Frekwencja			
	Polska	Woj. wielkopolskie	Powiat. poznański	Czerwonak
Wybory do Parlamentu Europejskiego 2009	24,53%	24,13%	28,62%	30,12%
Wybory Prezydenta RP 2010 - I tura	54,94%	55,95%	61,22%	54,94%
- II tura	55,31%	54,33%	60,1%	59,73%
Wybory samorządowe 2010	47,32%	47,1%	48,27%	42,27%
Wybory do Sejmu/Senatu 2011	48,92%	- 13	56,71%	56,61%
Wybory do Parlamentu Europejskiego 2014	23,83%	22,43%	27,02%	26,92%
Wybory samorządowe 2014	47,43%	47,2%	48,55%	43,83%
Wybory Prezydenta RP 2015 - I tura	48,96%	47,92%	53,67%	53,12%
- II tura	55,34%	55,46%	61,87%	61,68%
Wybory do Sejmu/Senatu 2015	50,9%	50,2%	58,08%	57,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

¹³ Odmienne granice okręgów wyborczych

Przejawem aktywności oddolnej mieszkańców jest zaangażowanie w Czerwonacki Budżet Obywatelski. Do edycji 2018 z terenu opracowania zgłoszono 3 (na 13) inicjatyw, z których wszystkie przeszły pomyślnie ocenę merytoryczną i zostały zakwalifikowane do sfinansowania.

Dość prężnie działają sołectwa. Sołtysi zgłaszają pomysły i projekty do budżetu obywatelskiego, ale i do dokumentów strategicznych gminy. Z funduszy sołeckich finansowane są generalnie imprezy integracyjne, rzadko – i na małe kwoty – zakupy sprzętu i wyposażenia nieruchomości.

Do najcenniejszych zabytków i obiektów dziedzictwa naturalnego oraz przyrodniczego w gminie należą:

- Klasztor i zabudowania pociysterskie w Owinskach,
- Kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Owinskach,
- Pałac rodziny von Treskow w Owinskach,
- Kościół pw. św. Mikołaja w Owinskach,
- Zespół budynków dawnego szpitala psychiatrycznego w Owinskach,
- Zespół zabudowań folwarcznych w Owinskach,
- Drewniany kościół pw. św. Józefa w Kicinie,
- Dworek myśliwski von Treskow w Annowie,
- Pałac w Bolechowcie,
- Dwór w Trzaskowie,
- Folwarki w Słachęcinie i Trzaskowie

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Największe natężenie przestępstw ma miejsce w Bolechowcie (ponad 56 na 1000 mieszkańców w 2016 r.), podobnie w tej miejscowości dochodzi do największej ilości kolizji i wypadków drogowych (ponad 63 / 1000 mieszk.). Do najmniejbezpiecznych miejsc należą punkty w ciągu drogi wojewódzkiej nr 196: pierwszy odcinek obejścia drogowego Murowanej Gośliny, wyjazd ze stacji benzynowej Shell, a także rondo w Bolechowcie-Osiedlu, gdzie zbiega się 6 dróg różnej kategorii.

POMOC SPOŁECZNA

W roku 2015 na terenie gminy z pomocy społecznej skorzystały 967 osób, co stanowi 3,6% ogółu mieszkańców. Jest to stosunkowo niski wskaźnik (dla porównania średnio w Polsce z pomocy społecznej korzysta ok. 7% obywateli). Liczba mieszkańców przypadających na jedną aptekę wynosiła w 2015 r. 2 709 os. Jest nieznacznie niższa aniżeli średnie dla kraju i województwa, natomiast nieco przewyższa wartość dla powiatu. W każdym roku budżetowym na pomoc społeczną w gminie przeznaczonych jest ok. 48 mln zł.

STREFA ŚRODOWISKOWA

UŻYTKOWANIE GRUNTÓW, ROLNICTWO

41,1% terytorium stanowią użytki rolne. Rolnictwo nie ma większego znaczenia w lokalnej gospodarce. Jakość gleb jest zróżnicowana. Największy areal zajmują gleby klas IV. Przeważają gospodarstwa małe, o powierzchni 1-5 ha, a znaczna część gruntów jest odłogowana. Z danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku wynika, że na terenie gminy znajdowało się 179

gospodarstw rolnych, z których 121 to gospodarstwa małe o areale do 5 ha. Wskazuje to na niekorzystną strukturę agrarną i niską siłę ekonomiczną tychże gospodarstw. Dla znacznej części właścicieli tych gospodarstw, praca na roli nie jest i nie będzie głównym źródłem utrzymania, a ziemia stanowi często lokatę kapitału, także na ewentualne przeznaczenie pod budownictwo. W gminie funkcjonują też 22 duże gospodarstwa (powyżej 15 ha). Gospodarstwa te zajmują ponad 45% powierzchni ogólnego arealu. Należą do nich Przedsiębiorstwo Ogrodnicze „Owiplant” w Owinskach i Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Bolechowcie.

Lasy zajmują 41,4% powierzchni gminy. Znaczna część obszarów leśnych znajduje się w obrębie Parku Krajobrazowego „Puszcza Zielonka”. Część lasów (leśnictwo Potasze) znajduje się w zarządzie Leśnego Zakładu Doświadczalnego Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu.

Gmina w zachodniej części charakteryzuje się wysokim stopniem przekształcenia terenu, także o cechach urbanizacji. Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują 940 ha, co stanowi 11,4% powierzchni gminy. W tej kategorii dominują jednak drogi, zajmujące 294 ha, zaś tereny mieszkaniowe 262 ha, choć ich areal stale się powiększa (od 2013 r. o 15 ha). Do tego należy doliczyć 116 ha gruntów rolnych zabudowanych. Tereny przemysłowe zajmują 166 ha.

Z tego względu można wyróżnić dwie części gminy, odrębne pod względem fizjonomii: pas o szerokości około 2 km wzdłuż Warty, skupiający ponad 90% mieszkańców gminy oraz większość firm i pozostałego zainwestowania, oraz większa część położona na wysoczyźnie, w przeważającej mierze pokryta lasami.

Zachodnia część gminy obejmuje fragment doliny Warty (w obrębie Poznańskiego Przełomu Warty) o szerokości od około 0,5 km na odcinku Koziegłowy – Czerwonak do około 2 km na północ od Owinsk, oraz skłon wysoczyzny Pojezierza Gnieźnieńskiego, bogato urzeźbiony, o średniej wysokości i deniwelacjach przekraczających 90 m na odcinku 2 km na wysokości Czerwonaka (między brzegiem Warty na wysokości 52 m n.p.m. a szczytem Dziewiczej Góry przekraczającym 144 m n.p.m.).

Najniżej położone tereny gminy obejmują obszary ryzyka powodziowego³⁴, jednak z uwagi na przełomowy charakter doliny Warty, potencjalna powódź objąć może niemal wyłącznie tereny łąk i dolinnych lasów łęgowych. Tak ukształtowana rzeźba terenu powoduje, że dnem doliny, powyżej teras zalewowych, poprowadzono trasy komunikacyjne – linię kolejową nr 396 i drogę wojewódzką nr 196 łączącą Poznań z Wągrowcem, mocno obciążone ruchem, dla których nie ma odpowiednich tras alternatywnych. Stan ten powoduje liczne kolizje funkcji, zwłaszcza na przebiegu dróg przez obszary zabudowane.

Obszar wysoczyzny cechuje rzadsze zaludnienie, jednak występują tu specyficzne zagrożenia dla środowiska. Ma miejsce silna presja na zabudowę terenów atrakcyjnych, szczególnie obrzeży lasów, wiele dróg ma nawierzchnię gruntową, choć odbywa się na nich – i przenika – intensywny ruch mieszkańców i turystów, poruszających się samochodami, rowerami, konno, pieszo, a ostatnio często quadami.

14 <http://mapy.isok.gov.pl/imap/> [dostęp: 30.08.2017 r.]

STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA

Słabe są zasoby wodne gminy. Brak jest praktycznie wód powierzchniowych (poza Wartą i Jeziorem Bolechowskim o pow. 6 ha występują niewielkie sztuczne zbiorniki, przeważnie pożwirowe). W południowej części gminy występuje lej depresyjny w obrębie wód czwartorzędowych i mioceńskich.

Stan wód Warty jest uwarunkowany położeniem gminy na odcinku poniżej Poznania oraz działaniem wielu zakładów przemysłowych i gęstym zaludnieniem oraz zainwestowaniem (w tym obciążeniem szlaków komunikacyjnych) doliny rzeki. Wody rzeki w punkcie pomiarowym Mściszewo (w gm. Murwana Goślina, około 5 km poniżej granicy z gm. Czerwonak) od względem elementów fizykochemicznych reprezentują II klasę czystości, w klasie elementów chemicznych – stan poniżej dobrego¹⁵. Z tego tytułu rekreacyjna rola Warty jest mniejsza, niż mogłaby być.

Skupienie urządzeń infrastruktury technicznej na wąskim obszarze oraz funkcjonowanie na terenie styku Poznania i Koziegłów wielu zakładów przemysłowych niekorzystnie oddziałuje na środowisko przyrodnicze gminy, w tym na przestrzeń.

Największą powierzchnioowo formę ochrony przyrody na terenie gminy stanowi Park Krajobrazowy „Puszcza Zielonka”. Park obejmuje centralną - najbardziej wartościową – część największych w okolicach Poznania kompleksu leśnego. Zajmuje urozmaicone tereny o powierzchni 9981 ha. Wokół parku wyznaczono otulinę o powierzchni 12 450 ha. W obrębie gminy Czerwonak znajduje się około 2 465,5 ha Parku. Mimo słabych gleb, w Parku wyróżnić można lasy zaliczane do 12 typów siedliskowych, od borów sosnowych do lasów mieszanych. Z rzadkich roślin spotyka się: brekinie, lilie złotogłów, orlika pospolitego, wawrzynka wilczytę, rosiczkę - okrągolistną i długolistną, kłoc wierzbową, a zwłaszcza żywca dziewięciolistnego - górska roślinę regla dolnego. Jest to stanowisko tej rośliny najdalej w Polsce wysunięte na północ. Fauna jest także bogata. Żyją tu gatunki takie jak: jelen, sarna, dzik, borsuk, lis, zając, bobir, wydra, bocian, żuraw, ptaki drapieżne. W lasach Puszczy, należących dawniej do klasztoru Cystersów w Owirskich, znajdują się najstarsze powierzchnie doświadczone, założone w 1870 r. Prowadzono tutaj badania nad przydatnością obcych gatunków drzew, m. in. jodły kaukaskiej i jednobarwną, cyprysikiem Lawsona i grozgowym, sosną smolową i wydmową czy daglezją zieloną. Badania kontynuuje poznański Uniwersytet Przyrodniczy.

Jeziro Bolechowskie wraz z lasami dębowo-grabowymi (powierzchnia - 156 ha) a także rejon Dzwiczej Góry z dobrze zachowanymi łąkami, kwaśnymi dąbrowami oraz łąkami użytkowanymi ekstensywnie i łąkami trzęslicowymi (powierzchnia - 265 ha) planuje się objąć ochroną rezerwatową. Obszary te stanowią równocześnie część specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000 „Uroczyska Puszczy Zielonki” (kod PLH 300058).

Najpowszechniejszym zagrożeniem środowiska w gminie stały się nie zanieczyszczenia przemysłowe, lecz antropopresja przejawiająca się w rozlewaniu się zabudowy, w tym rekreacyjnej, zadyptywanie, zajeżdżanie i zaśmiecanie lasów, wycinanie szuwarów, zanieczyszczenie wód.

¹⁵ <http://poznant.wios.gov.pl/wios/ocena2017/rzek/Warta-Msciszewo.pdf> [dostęp: 14.07.2017 r.]

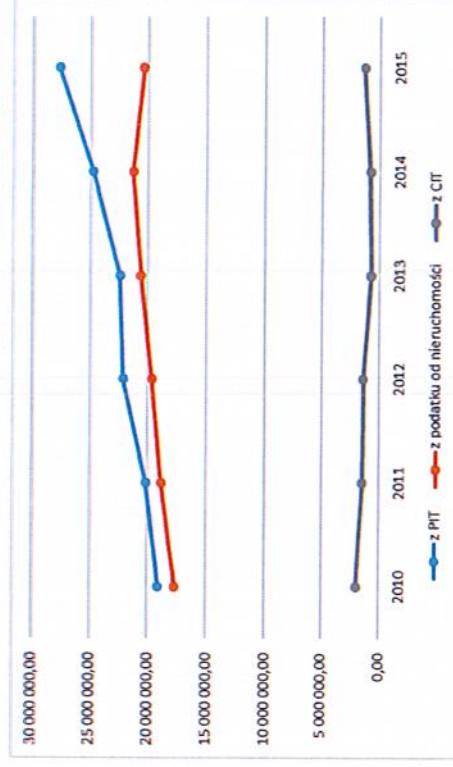
W niektórych miejscowościach dużym problemem jest nagromadzenie wyrobów zawierających azbest. Szczegółowe dane przedstawiono w dalszej części, w diagnozie czynników i zjawisk kryzysowych.

STREFA GOSPODARCZA

BUDŻET GMINY CZERWONAK

Dochody gminy w latach 2010-2016 wykazywały wyraźną tendencję wzrostową (z 72 837 177,08 zł do 108 685 203,01 zł). Wzrastały również dochody własne (z 54 582 329,94 zł do 65 173 592,08 zł w 2015 r.). Udział tej kategorii dochodów w kwocie ogółem spadł w latach 2010 – 2015 z 75% do 71,2%. Jak można zauważyć, dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT) stale rosną, co świadczy o wzroście średniej zamożności mieszkańców gminy, natomiast tempo przyrostu dochodów z podatku od nieruchomości zmalało, a w 2015 r. dochody z tego tytułu nawet spadły w stosunku do roku 2014. Niezależnie od powyższego, udział dochodów własnych jest wciąż wysoki co stanowi o dobrej bazie podatkowej gminy. Udział w podatku dochodowym od osób prawnych (CIT) stanowił mniejszą, choć także znaczącą kwotę (w 2015 r. ponad 1,3 mln zł), i wiąże się z ogólną koniunkturą w gospodarce.

Wykres 5 Podstawowe składowe dochodów własnych w latach 2010 - 2015 (w zł).

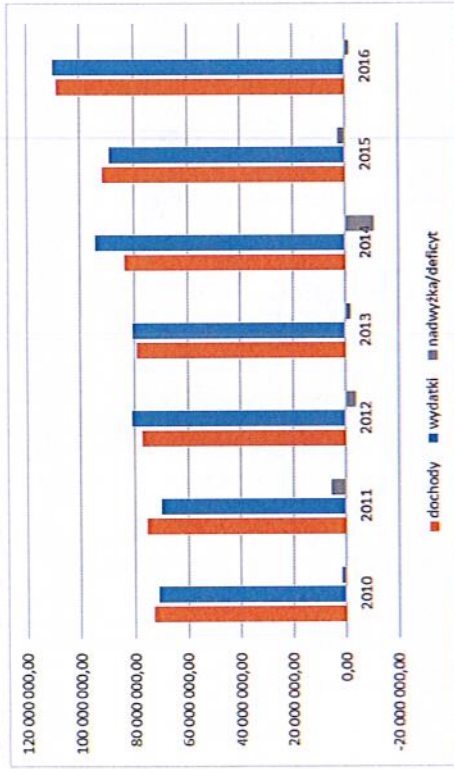

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wydatki gminy również wzrastają – z 71 211 548,26 zł w 2010 r. do 110 143 757,53 zł w 2016r. Oznacza to występowanie na przemian stosunkowo niewielkich nadwyżek i deficytów budżetu.

Wykres 6 Dochody i wydatki gminy w latach 2010 – 2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Stan zobowiązań budżetu gminy wyniósł na koniec 2016 r. 30 668 267,00 zł, co stanowi 28,2% dochodów. Jest to wielkość bezpieczna.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

W Gminie Czerwonak funkcjonowało w 2016 r. 3356 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON, w tym 2661 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Na 1 tys. mieszkańców przypada więc 123 firmy, w tym 98 prowadzonych przez osoby fizyczne. Mimo iż wskaźniki te regularnie przekraczają wielkości ogólnopolskie i dorównują najrzędziej wskaźnikom dla przedsiębiorczej Wielkopolski (a niekiedy je przekraczają), dynamika przedsiębiorczości w ostatnich latach spadła. Obrazuje to poniższa tabela.

Tabela 3 Liczba podmiotów gospodarczych w gminie w latach 2012 – 2016.

	2012	2013	2014	2015	2016
Podmioty gospodarcze ogółem	3 227	3 276	3 381	3 346	3 356
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	2 675	2 703	2 764	2 686	2 661

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wskaźniki te znajdują się także zdecydowanie poniżej poziomu dla powiatu poznańskiego. Może mieć to związek z działalnością na terenie gminy dużych, ekspansywnych firm, wykazujących znaczne wielkości zatrudnienia.

Do największych i najbardziej znanych firm ulokowanych na terenie gminy należą:

- Solaris Bus & Coach z siedzibą w Bolechowie-Osiedlu – zwozowy w Europie producent autobusów, tramwajów i trolejbusów,

- AQUANET S. A. (Centralna Oczyszczalnia Ścieków dla aglomeracji poznańskiej + Oś Szlachecin),
- Vox - Chemia Sp. z o.o.,
- Zakłady Drobiarskie Koziegłowy Sp. z o.o.,
- Enea Operator Sp. z o.o.,
- Fabryka Produkcji Specjalnej Sp. z o.o. produkująca dla wojska,
- York Sp. z o.o.,
- Power Engineering S.A.,
- Fabryka Papieru Czerwonak Sp. z o.o.,
- Spółdzielnia Mieszkaniowa im. 23 Lutego,
- Guma - Bolechowo Sp. z o.o.,
- Bentom S.A.,
- Fabryka Armatury Hawle Sp. z o.o.,
- Star Pipe Polska Sp. z o.o.,
- Przedsiębiorstwo WielobranżoweTranskom Sp. z o.o.,
- Agencja Handlowa Czerwonak Sp. z o.o.,
- El - Cab Sp. z o.o.,
- Promag - MS Sp. z o.o.,
- PRESSTA-NARZĘDZIOWNIA Sp. z o.o.

Już z samej powyższej listy można wywnioskować, że działalność produkcyjna i handlowo-usługowa na terenie gminy jest wielogłębiowa i prowadzona na szeroką skalę.

W strukturze branżowej dominują podmioty z sekcji:

- G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego) – 24,6%,
- F (budownictwo) – 13,7%,
- C (przetwórstwo przemysłowe) – 9,8%.

Jeśli chodzi o dynamikę, coraz większe znaczenie zyskuje działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M), mająca udział 8,5% (przyrost o 43% w stosunku do 2010r.). Znaczący jest także udział sekcji S i T (7,2%), obejmujących pozostałe kategorie usług, w tym działalność kosmetyczną, związaną z aktywnością fizyczną, a także gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników i produkujące na własne potrzeby. Spada natomiast nieznacznie liczba podmiotów w sekcjach F i G, a zwłaszcza H (transport i gospodarka magazynowa – spadek o ponad 11% od 2010r.). Dane te świadczą o procesach modernizacyjnych w lokalnej gospodarce, związanych z sąsiedztwem Poznania – rozwojem działalności bardziej wyspecjalizowanych, przynoszących wyższe dochody.

Rosnie w ostatnich latach odsetek nowo rejestrowanych firm w sektorach kreatywnych. W 2016r. wyniósł 8,43% wobec 6,63% w skali Polski i 6,27% w województwie, i te proporcje są stałe od 2014r. Nie powstają natomiast praktycznie żadne nowe firmy w dziedzinie przetwórstwa rolnospożywczego, co świadczy o malejącym znaczeniu tej dziedziny gospodarki.

OTOCZENIE INSTYTUCJONALNE BIZNESU

Na terenie Gminy Czerwonak brak zinstytucjonalizowanych form wsparcia dla biznesu w postaci inkubatorów przedsiębiorczości, czy też agencji rozwoju przedsiębiorczości. Gmina wspiera

natomiast rozwój gospodarzy przez zwolnienia z podatków nowych inwestycji w wysokości rocznych należności. W przypadku utworzenia miejsc pracy zwolnienie przysługujące na okres 2-4 lat w zależności od liczby nowych stanowisk.

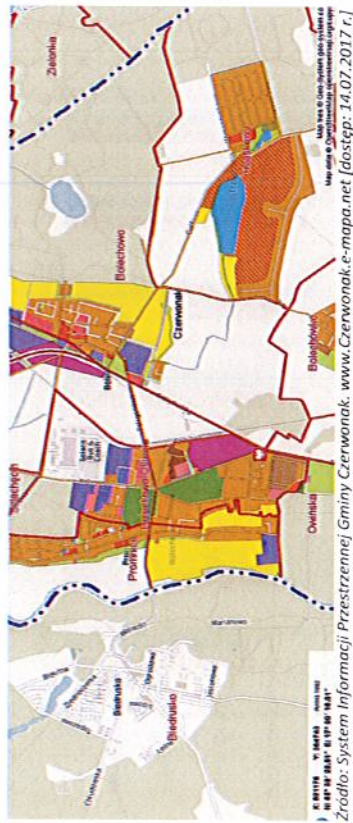
Według stanu na grudzień 2015 r., na terenie gminy obowiązywało 31 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (mpzp), które obejmowały 30% powierzchni gminy. Zważywszy jednak na znaczne powierzchnie leśne oraz po odliczeniu wód powierzchniowych, stanowi to prawie 52% pozostałej powierzchni. W opracowaniu znajdowało się 9 mpzp, obejmujących powierzchnię 1434 ha. Większość terenów objętych planami znajduje się w północnej części gminy.

Mapa 1 Tereny objęte planami zagospodarowania – Bolechowo, Szlachęcin.

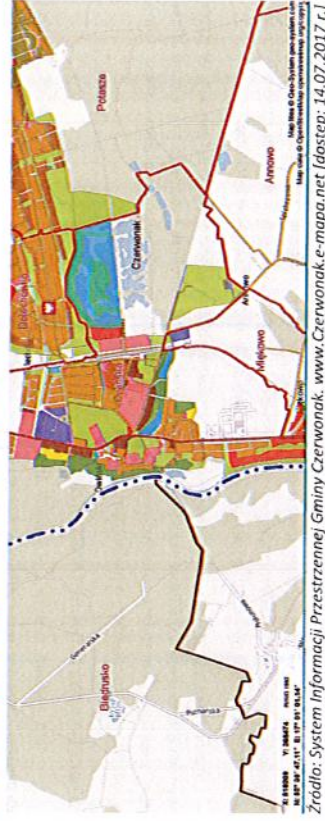

Źródło: System Informacji Przestrzennej Gminy Czerwonak. www.Czerwonak.e-mapa.net [dostęp: 14.07.2017 r.]

Mapa 2 Tereny objęte planami zagospodarowania – Bolechowo – Osiedle.

Mapa 3 Tereny objęte planami zagospodarowania – Owieńska.

Niezależnie od polityki planistycznej, na dużą skalę, na terenach nieobjętych planami wydaje się decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i o warunkach zabudowy. W latach 2010 – 2015 wydano takich decyzji odpowiednio 215 i 640, nierzadko na znaczne inwestycje, takie jak budowa całych zespołów zabudowy mieszkaniowej czy rozbudowa fabryk.

Gmina stale zwiększa zasób nieruchomości komunalnych (z 695,1 ha w 2010 r. do 720 ha w 2015 r.). W ofercie inwestycyjnej gminy znajdują się 4 tereny w Bolechowie o łącznej powierzchni ponad 36,3 ha, objęte planami zagospodarowania¹⁶.

SPORT, TURYSTYKA I REKREACJA

Rolę gminnych ośrodków sportu i rekreacji pełni Centrum Rozwoju Kultury Fizycznej AKWEN powstałe w 2004 roku. Najistotniejszym obiektem zarządzanym przez CRKF jest pływalnia i siłownia w Centrum Kultury i Rekreacji w Koziegłównach. W gminie do dyspozycji są także:

- Wielofunkcyjna hala sportowa w Czerwonaku,
- 2 korty tenisowe ze sztuczną nawierzchnią w Bolechowie,
- Boisko przy ul. Leśnej w Czerwonaku, Kompleks sportowy w Owieńkach przy ul. Poprzecznej, Boisko Orlik 2012 w Czerwonaku przy ul. Św. Wojciecha na granicy trzech sołectw: Czerwonaka, Kłocina i Koziegłówn,
- Akwen Marina w Czerwonaku,
- Akwen Tropicana w Owieńkach z wyciągiem do nart wodnych i wakeboardingu,
- Street workout - 8 obiektów, na których można wykonywać ćwiczenia w oparciu o własną masę ciała,
- Czterotorowa bieżnia o długości 60 metrów przy ul. Leśnej w Czerwonaku,
- Siłownię zewnętrzne.

W gminie działają również liczne kluby i organizacje sportowe, które popularyzują aktywność fizyczną i zdrowy tryb życia wśród mieszkańców.

16

http://czerwonak.pl/przedsiwiorca/pl/inwestycje_bierzące_i_zakończono_oferta_inwestycyjna/strefa_działalnosci_gospodarczej_bolechowo.html [dostęp: 14.07.2017 r.]

Prócz wymienionych wcześniej zabytków, obiektów sportowych oraz walorów Puszczy Zielonki, do atrakcji gminy należą:

- Dziewicza Góra – najwyższe wzniesienie okolic Poznania (143 m n.p.m.) z wiewą widokową, skąd z wysokości ponad 30 m można podziwiać panoramę miasta i okolic,
  - Park Orientacji Przestrzennej i Muzeum Tyfologiczne w Owińskich (unikat w Europie),
  - Leśna klasa im. Augusta Cieszkowskiego,
  - Traperska osada w Bolechówku oraz stadniny koni.
- a także liczne szlaki turystyczne.

W gminie Czerwonak funkcjonują 4 obiekty noclegowe z 87 miejscami, w tym 1 hotel na 39 osób i 1 pensjonat z 26 miejscami. Poza tym jest 10 miejsc w kwaterach agroturystycznych. Bazę noclegową należy uznać za niewielką. Gminę rocznie odwiedza ok. 5 tys. turystów i liczba ta od 2010 r. nieznacznie spada. Najczęściej przyjeżdżają pojedyncze osoby, którym udziela się ok. 7 tys. noclegów, długość pobytu oscyluje więc wokół 1,3-1,4 doby. Liczba turystów zagranicznych nie przekracza najczęściej 100 osób rocznie. Potencjał sektora turystyki w gminie w stosunku do położenia i walorów jest skromny.

Ruch turystyczny na terenie gminy koncentruje się zasadniczo wokół 2 miejsc:

- Dzwiczej Góry, którą odwiedziło w 2010 r. blisko 9 tys. osób (80% z nich to rowerzyści, ale także rodziny z dziećmi, zorganizowane grupy młodzieży szkolnej i seniorów, a także goście zagraniczni,
- drewnianego kościoła pw. św. Józefa w Kicinie, który znajduje się na Szlaku Kościołów Drewnianych Wokół Puszczy Zielonki. Świątynię odwiedziło w 2010 r. 2031 osób, w tym 972 osoby to turyści indywidualni, a 1059 to osoby z autokarowych grup zorganizowanych.

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA

STAN ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH

Na ogólną liczbę w zasobach komunalnych znajdowało się 171 mieszkań, a więc zaledwie 2%. Na koniec 2015 r. w gminie znajdowały się 8434 mieszkania (wobec 7807 w 2010 r. a 6010 w 2000 r.). Wskaźniki mieszkaniowe w gminie odbiegają in minus w stosunku do województwa i powiatu z uwagi na znaczny udział budownictwa blokowego. Przeciętna powierzchnia mieszkania wynosi 80,6 m² wobec 80,9 m² w Wielkopolsce i 98,6 m² w powiecie poznańskim. W 2010 r. wartość ta wynosiła 77,7 m². Przeciętna powierzchnia mieszkania na 1 osobę wynosiła 25,1 m² (w Wielkopolsce 27,4 m², w powiecie 32,6 m²), a w 2010 r. 23,3 m². Na 1000 mieszkańców przypada 311,3 mieszkania, co oznacza, że każdy lokal zamieszkuje średnio 3,21 osób (w województwie – analogicznie – 339 / 2,95 a w powiecie 330,7 / 3,03). W 2010 r. średnie zaludnienie mieszkań wynosiło 3,33 osoby. Stopniowy wzrost wskaźników powodowany jest zahamowaniem budownictwa wielorodzinnego przy dalszym rozwoju mieszkalnictwa jednorodzinnego. Średnia powierzchnia mieszkania komunalnego wynosi 43,4 m² a socjalnego 36,3 m². Tak więc warunki mieszkaniowe w zasobach komunalnych są nieporównanie trudniejsze niż w pozostałych kategoriach mieszkań.

Z wodociągu korzysta 96,2% mieszkańców gminy, z kanalizacji 72,6%, natomiast 61,7% z gazu sieciowego. Liczba mieszkańców korzystających z wodociągu i kanalizacji stopniowo rośnie, natomiast w przypadku gazu spada. Wiąże się to z brakiem obowiązku przyłączenia do sieci, a także z wznoszeniem budynków na terenach nieuzbrojonych w sieć gazową.

INFRASTRUKTURA DROGOWA I KOLEJOWA. DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Gmina jest skomunikowana z najważniejszymi trasami przez teren Poznania. Sprawia to pewne komplikacje zwłaszcza w zakresie transportu towarów. Z miastem łączy najważniejsze miejscowości w gminie droga wojewódzka nr 196 przebiegająca przez Koziegłowy, Czerwonak, Miękowo, Owińska i Bolechowo, przeważnie w terenie zabudowanym. DW 196 włącza się na terenie Poznania w drogę krajową nr 92, natomiast dojazd do autostrady A2 wymaga dalszej jazdy przez Poznań aż do węzła Krzesiny.

Przez gminę przebiegają następujące drogi powiatowe:

- Poznań – Bolechowo nr 2406P,
- Poznań – Wierzonka nr 2407P,
- Boduszewo – Tuczo – 2394P,
- Owińska – Mieleno nr 2434P.

Sieć drogowa na terenie gminy jest dobrze rozwinięta, natomiast stan nawierzchni jest bardzo zróżnicowany. Na 150,4 km dróg gminnych zaledwie nieco ponad 22% długości ma nawierzchnię bitumiczną (asfaltową), około 14% z kostki lub prefabrykatów betonowych, a ponad 50% gruntową. Nawet zważając na to, że znaczna część kilometrów dróg lokalnych biegnie przez tereny leśne (zajmujące niecałe 42% powierzchni i pozbawione prawie zupełnie siedlisk ludzkich), znaczna część dróg w terenach zabudowanych nie spełnia wymogów komfortowego, całorocznego przemieszczania się.

Udział wydatków na drogi w budżecie gminy jest niewielki (w 2015 r. 6,6%, w Polsce 7,5%, w województwie 8%, a w powiecie 10,7%) i ostatnich latach wykazywał tendencję spadkową.

Gmina jest włączona w struktury zintegrowanego taryfowo transportu metropolitalnego, gdzie organizatorem przewozów jest ZTM Poznań. Sieć autobusowa ZTM obejmuje niemal wszystkie miejscowości gminy, łącząc je między sobą oraz z Dworcem Śródką w Poznaniu, a także z Murowaną Gośliną (Przebędowem). Linia 348 zapewnia ponadto dojazd z Murowanej Gośliny przez Bolechowo-Osiedle i Promnice oraz Biedrusko do północnej części Poznania (Dworzec Jana III Sobieskiego) i kampusu UAM a linia 322 z Czerwonaka i Koziegłowy na pętlę tramwajową Piątkowska przez Winogrody.

Poszczególne linie kursują najczęściej 1 raz na godzinę, jedynie linie 302 2 razy a 322 3 razy w godzinach największych przewozów. Na głównych trasach (wzdłuż trasy Bolechowo – Osiedle – Poznań przez Czerwonak oraz z Koziegłowy) zapewnia to częstotliwość zbliżoną do miejskiej.

W ramach taryf ZTM gminę obejmuje oferta biletowa Bus-Tramwaj-Kolej (BTK), umożliwiająca podróż różnymi środkami transportu w obrębie aglomeracji poznańskiej.

Ponadto połączenia komunikacyjne uzupełniane są przez połączenia PKS.

Linia kolejowa nr 356 jest dostępna na stacjach i przystankach: Poznań Karolin (na skraju Koziegłowy), Czerwonak, Czerwonak – Osiedle (nowy), Owińska i Bolechowo. Pociągi Kolei

Wielkopolskich zapewnią dojazd do Poznania i Wągrowca, niektóre kursy wydłużone są do Grodziska Wilk, Rakoniewic, a w drugą stronę do Golanicy. Dziennie kursuje (w rozkładzie letnim) 18 par połączeń, a dojazd ze stacji Czerwonak do Poznania Głównego trwa 12-14 min. Mimo modernizacji w ostatnich latach i spektakularnego sukcesu przewozów osobowych, szlak ma znacznie ograniczoną przepustowość w zakresie przewozu towarów. Te mogą być prowadzone tylko nocą. Na terenie Poznania linia włącza się w linię nr 3 Warszawa – Kunowice na stacji Poznań Wschód, co wymaga zmiany kierunku jazdy i manewrów pociągów towarowych.

Osobny temat stanowią obiekty kolejowe, zwłaszcza 3 budynki dworcowe w Czerwonaku, Owińskach i Bolechowie, pozbawione funkcji obsługi pasażerów. W tym przypadku zostały poczynione starania, skutkiem czego gmina otrzyma około 20 mln zł dofinansowania z funduszy regionalnych na budowę węzłów przesiadkowych, parkingów P&R (Park & Ride) i B&R (Bike & Ride), dróg dojazdowych, ścieżek rowerowych, a także zakup taboru niskoemisyjnego. Całkowita wartość inwestycji jest szacowana na 26 mln zł¹⁷.

Znaczną poprawę dostępności do gminy, zwłaszcza w zakresie drogowego transportu towarów, mogłaby zapewnić budowa północno-wschodniej obwodnicy Poznania („IV Ramy”), łączącej węzeł „Złotkowo” na trasie S-11 (relacja Kołobrzeg – Wrocław) z rejonem Kostrzyna, gdzie można włączyć się w trasy S5 w kierunku Bydgoszczy i Gdańska oraz – przez tę drogę – w autostradę A2 w kierunku Warszawy.

DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH ORAZ SKALA I CHARAKTER POTRZEB REWITALIZACYJNYCH. WYZNACZENIE OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH I REWITALIZACJI

ZAŁOŻENIA METODYCZNE PRZEPROWADZONEGO BADANIA DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI

Przyjęta na potrzeby opracowania programu rewitalizacji metodyka diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego powstała w oparciu o wytyczne zawarte w *Zasadach programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach WRPO 2014+* Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego oraz w *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* opublikowanych przez Ministra Rozwoju.

Obszar zdegradowany jest to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, a ponadto współwystępowania z nim co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- 1) gospodarczego – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
- 2) środowiskowego – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska;

¹⁷ http://czerwonak.pl/mieszkanciel/pl/wiadomosci/umowy_o_dofinansowanie_projektow.html [dostęp: 15.07.2017 r.]

- 3) przestrzenno-funkcjonalnego – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub zły zleż stan techniczny, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych;
- 4) technicznego – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Obszar rewitalizacji zgodnie z wytycznymi powinien obejmować całość lub część obszaru zdegradowanego, cechować się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (o których mowa powyżej), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, przy czym łączna powierzchnia obszaru rewitalizacji nie może być większa niż 20% powierzchni gminy, a liczba mieszkańców wyższa niż 30% ogólnej liczby mieszkańców gminy.

Przyjęta metodyka wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji została oparta na analizie wskaźnikowej jednostek statystycznych. Wykorzystanie wskaźników delimitacyjnych odniesionych do średnich wartości na całym obszarze gminy ma za zadanie prowadzić do pozyskania możliwie obiektywnego i pełnego obrazu, dotyczącego wszystkich jednostek statystycznych gminy, na które zostało ono podzielone oraz wskazania jednostek szczególnie zagrożonych wykluczeniem i predysponowanych do objęcia kompleksowymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.

Zgodnie z wytycznymi obszar wsparcia musi się charakteryzować wyższą intensywnością negatywnych zjawisk opisanych przyjętymi wskaźnikami niż średnia intensywność tych zjawisk dla całej gminy. Metodą, która pozwala na ocenę i selekcję obszarów gminy o najwyższym stopniu degradacji jest standaryzacja przyjętego zestawu wskaźników i na tej podstawie stworzenie indeksu zbiorczego. Poniżej przedstawione zostały etapy badania delimitacji obszaru zdegradowanego.

ETAP I Zebranie danych dla jednostek i obliczenie wskaźników delimitacyjnych

Na podstawie zebranych, dostępnych statystyk publicznych obliczone zostały wskaźniki, które pozwoliły na określenie poziomu rozwoju społecznego poszczególnych miejscowości na terenie Gminy Czerwonak w takich sferach rozwojowych jak sfera społeczna, gospodarcza i techniczna. Za rok podstawowy dla większości analiz przyjęto rok 2016, w pojedynczych przypadkach, z uwagi na dostępność, zastosowano dane możliwe aktualne lub z 2015r. W analizach dynamiki za rok bazowy przyjęto rok 2010. Poniżej przedstawiono pełny zestaw wskaźników w podziale na sfery tematyczne. Należy zaznaczyć, że nie wszystkie zebrane wskaźniki posłużyły do delimitacji. Nie uwzględniono tych, w przypadku których skala występowania zjawiska była mała i mogło dojść wypaczenia wnioskowania. Nieuwzględnione bezpośrednio w delimitacji wskaźniki zostały wykorzystane w pogłębionej diagnozie. W tabeli poniżej zaznaczono czerwona i pogrubiona czcionką wskaźniki użyte do delimitacji.

Sfera społeczna	<ul style="list-style-type: none"> • Dynamika ludności 2016/2010 • Odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2016r. • Odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w 2016r. • Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2016r. • Odsetek osób długotrwale bezrobotnych w 2016r. • Dynamika bezrobocia 206/2010 • Odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w 2016r. • Wielkość świadczeń z pomocy społecznej na korzystającego w 2016r. • Dynamika liczby osób korzystających z pomocy społecznej 2016/2010 • Dynamika wielkości świadczeń z pomocy społecznej na korzystającego 2016/2010 • Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców w 2016r. • Liczba NGO na 1000 mieszkańców w 2016r. • Wysokość podatku PIT od pracownika na 1 płatnika w 2015r. • Dynamika wielkości podatku PIT od pracownika 2015/2010r. • Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2015 r. • Wysokość podatku PIT od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 płatnika w 2015 r. • Dynamika liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą 2015/2010 • Dynamika wysokości podatku PIT od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą 2015/2010
Sfera gospodarcza	
Sfera techniczna	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców w 2016r. • Odsetek długości dróg gruntowych, w tym gruntowych ulepszonych w 2017r. • Odsetek długości dróg twardych ulepszonych w 2017r.
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba kursów komunikacji publicznej na 100 mieszkańców w 2017r.
Sfera środowiskowa	<ul style="list-style-type: none"> • Masa nagromadzonych wyrobów zawierających azbest na 1 mieszkańca w 2017r.

Etap II Standaryzacja wskaźników

Standaryzacja wskaźników polega na odjęciu od nominalnej wartości wskaźnika dla danego obszaru średniej wartości dla wszystkich jednostek statystycznych i podzieleniu przez odchylenie standardowe. Poniżej przedstawione zostały wzory działań matematycznych niezbędnych dla wyliczenia wskaźników wystandaryzowanych.

Wzór na obliczenie średniej arytmetycznej, gdzie $\bar{x}$ oznacza średnią arytmetyczną, n – liczbę zmiennych, x – wartości zmiennych

37

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$$

Wzór na obliczenie odchylenia standardowego populacji, gdzie: σ oznacza odchylenie standardowe, $\bar{x}$ – średnią arytmetyczną, N – liczbę zmiennych, x – wartości zmiennych

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2}{N}}$$

Wzór na obliczenie wskaźnika wystandaryzowanego - z , gdzie σ oznacza odchylenie standardowe, $\bar{x}$ – średnią arytmetyczną, x – wartość zmiennej niewystandaryzowanej

$$z = \frac{x - \bar{x}}{\sigma}$$

Dodatkowo w zależności od charakteru wskaźnika przypisano im znak ujemny (-) lub dodatni (+) wskazując na typ danej zmiennej:

- Stymulanty – oznaczono znakiem dodatnim, wzrost wartości zmiennej objaśniającej (danego wskaźnika) prowadzi do wzrostu zmiennej objaśnianej (indeksu zbiorczego, rozumianego jako wyższy poziom rozwoju obszaru);
- Destymulanty – oznaczono znakiem ujemnym, wzrost wartości zmiennej objaśniającej (wskaźnika) prowadzi do spadku zmiennej objaśnianej (indeksu zbiorczego, co oznacza ogólny poziom degradacji obszaru).

Zabieg określenia stymulant i destymulant jest niezbędny do późniejszego utworzeniu indeksu zbiorczego.

Wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość 0 dla gminy i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne. Wartości ujemne wskaźników wskazują, które obszary odznaczają się wskaźnikami degradacji wyższym od przeciętnej dla obszaru gminy. Z kolei wartości dodatnie ukazują obszary o najlepszej sytuacji, w których negatywne zjawiska w porównaniu z przeciętną dla obszaru gminy odznaczają się mniejszym natężeniem.

Etap III Wynik delimitacji – stworzenie i analiza indeksu zbiorczego (wskaźnika sumarycznego)

Standaryzacja wskaźników umożliwia wykonanie bardziej pogłębionych analiz, poprzez zsumowanie wskaźników. Zabieg ten umożliwia utworzenie indeksu zbiorczego (wskaźnika sumarycznego), który pozwala na ocenę i porównanie stopnia natężenia zjawisk kryzysowych na poszczególnych obszarach gminy. W ten sposób powstaje ranking jednostek statystycznych, będący podstawą dla wytypowania obszaru/ obszarów gminy o najwyższym natężeniu zjawisk problemowych.

38

Wzór na obliczenie wskaźnika sumarycznego (indeksu zbiorczego) – WS, gdzie z_i oznacza wartości zmiennych wystandaryzowanych, w_i – wartość wagi przypisanej danej zmiennej [-1 dla destymulanty; +1 dla stymulanty]

$$WS = \sum_{i=1}^n z_i \times w_i$$

Obszar będzie mógł zostać uznany jako obszar zdegradowany, jeśli indeks zbiorczy dla danego obszaru będzie osiągał wartości najniższe, co jest równoznaczne z najwyższym stopniem jego degradacji w skali gminy.

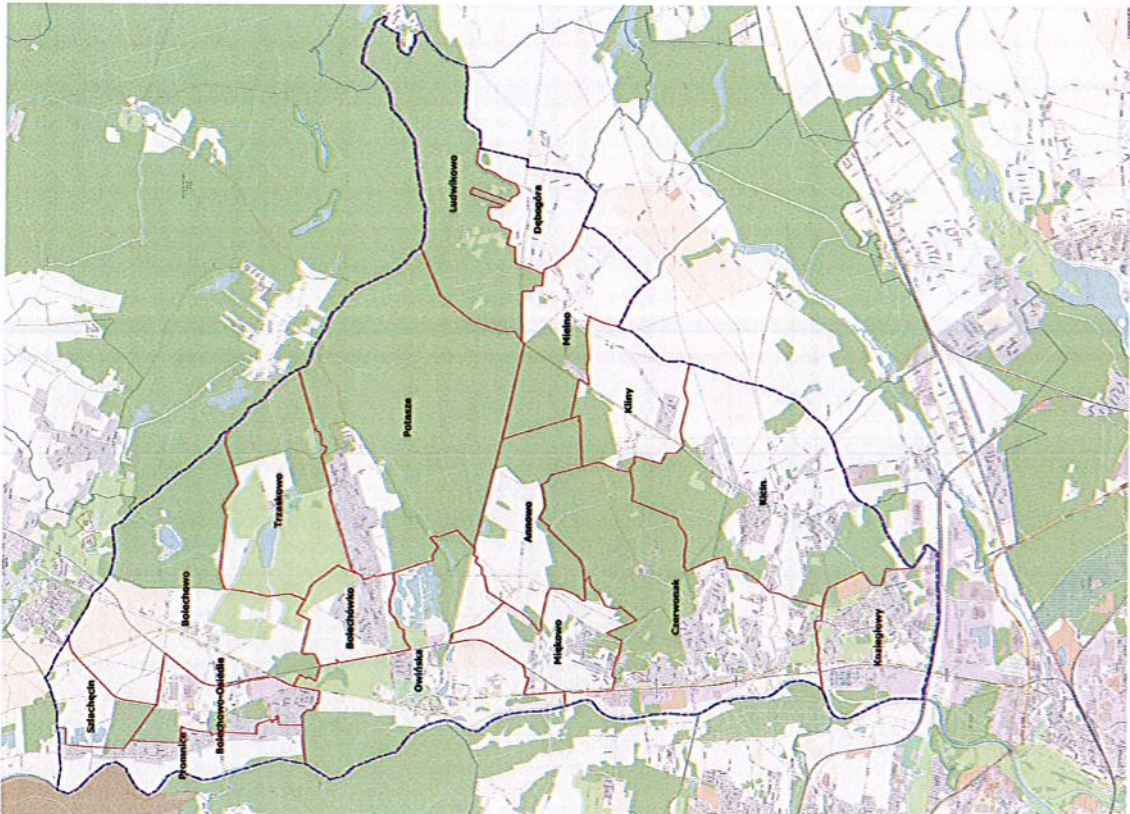
W analizach dla poszczególnych sfer tematycznych posłużono się także cząstkowymi wskaźnikami sumarycznymi, które oznaczają sumę wystandaryzowanych wskaźników dla danej sfery. Oznacza to, iż suma wszystkich wskaźników cząstkowych jest równa indeksowi zbiorczemu:

$$W_{\text{indeksu zbiorczego}} = W_{\text{sfera społecznej}} + W_{\text{sfera gospodarczej}} + W_{\text{sfera technicznej}} + W_{\text{sfera przestrzenno-funkcjonalnej}} + W_{\text{sfera środowiskowej}}$$

PRZYJĘTY PODZIAŁ NA JEDNOSTKI STATYSTYCZNE

Gmina, jak wspomniano wcześniej, dzieli się na 17 miejscowości, stanowiących zarazem obrębry geodezyjne – podstawowe jednostki (miejscowości) statystyczne. Taki też podział zastosowano do dalszych analiz, przy czym najmniejsze ludnościowo, a sąsiadujące ze sobą miejscowości łączono parami, aby uzyskać mniejszą rozpiętość wielkości. Ponadto w przypadku najmniejszych miejscowości marginalna zmiana niektórych zjawisk (np. pojedyncza kolizja drogowa) mogłaby spowodować znaczące wypaczenie statystyk, co przy agregowaniu miejscowości w pary jest niwelowane.

Mapa 4. Podział gminy na jednostki statystyczne wykorzystane na potrzeby przeprowadzenia badania delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

Jednostkami statystycznymi użytymi na potrzeby analizy były miejscowości: Bolechowo, Owńska, Czerwonak, Bolechowo-Osiedle ze Szlachęcinem¹⁸, Koziegłowy, Promnice, Kicin, Dębogóra z Trzaskowem, Annowo z Miękwowem, Bolechówko, Mielno, Kliny, Dębogóra z Ludwikowem.

W granicach wyznaczonego zgodnie z przyjętą metodyką obszaru zdegradowanego, w rejonach cechujących się najwyższym natężeniem problemów natury społecznej, a także problemami natury gospodarczej, oraz technicznej określony zostanie obszar rewitalizacji.

Na kolejnych stronach przedstawione zostały wyniki przeprowadzonej analizy wskaźnikowej w podziale na poszczególne sfery tematyczne.

ANALIZA DANYCH STATYSTYCZNYCH. ANALIZA WSKAŹNIKOWA

SFERA SPOŁECZNA

W tabeli nr 4 zostały zaprezentowane wyniki analizy wskaźnikowej po ich wystandaryzowaniu. Gradacja kolorów poszczególnych komórek ułatwia interpretację. Im bardziej intensywny kolor czerwony tym większe natężenie problemu. Ciemno zielonym kolorem oznaczono wskaźniki, które są „najlepsze” w skali gminy.

Tabela 4. Wartości wskaźników delimitacyjnych oraz wskaźnika sumarycznego dla sfery społecznej.

Miejscowość	Dynamika ludności	Odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym	Odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	Stopy bezrobocia rejestrowanego	Odsetek osób długotrwale bezrobotnych	Odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej
Annowo, Miękwowo	1,62	1,13	0,96	0,16	-1,10	-1,14
Bolechowo	-1,21	-1,61	-0,10	-2,29	-1,10	-2,70
Bolechowo-Osiedle, Szlachecin	-0,21	-1,43	-1,27	-0,96	0,00	0,25
Bolechówko	0,11	0,33	0,40	0,68	1,21	0,60
Czerwonak	-1,10	-1,29	-1,17	-0,25	-0,23	-0,90
Dębogóra, Ludwikowo	1,83	0,84	1,74	-0,11	0,22	1,47
Kicin	-0,11	0,46	0,89	-0,52	0,51	0,73
Kliny	1,36	0,19	1,44	2,03	2,20	0,30
Koziegłowy	-1,10	0,28	-1,04	0,03	0,10	0,66
Mielno	-0,04	0,52	-0,57	1,32	-1,76	0,83
Owńska	-1,45	-1,58	-1,50	-0,30	0,30	-0,29
Potasze, Trzaskowo	0,38	1,38	0,53	-0,60	0,72	-0,22
Promnice	-0,08	0,78	-0,31	0,82	-1,10	0,39

Miejscowość	Wielkość świadczeń pomocy społecznej z korzystającego	Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	Liczba NGO na 1000 mieszkańców	Wysokość podatku PIT od pracowników na 1 płatnika	Dynamika wielkości podatku PIT od pracowników	Sfera społeczna
Annowo, Miękwowo	0,17	0,49	0,37	0,53	-0,16	3,04
Bolechowo	-0,02	-3,31	1,09	-1,43	-0,21	-32,87
Bolechowo-Osiedle, Szlachecin	-1,14	0,72	-0,82	-0,91	-0,39	-6,15
Bolechówko	0,86	0,47	-0,80	1,26	-0,63	4,48
Czerwonak	0,05	-0,09	-0,51	-0,74	-0,43	-6,67
Dębogóra, Ludwikowo	1,57	-0,67	2,48	2,43	-0,05	11,74
Kicin	-2,20	0,22	-0,77	0,02	0,68	-1,46
Kliny	0,94	0,84	0,05	0,82	0,46	10,63
Koziegłowy	-0,62	0,21	-1,12	-0,32	-0,37	-3,28
Mielno	1,25	0,00	1,45	0,14	3,46	6,63
Owńska	-0,54	-0,16	-0,02	-2,24	-0,60	-7,37
Potasze, Trzaskowo	0,69	0,58	-0,79	0,13	-0,23	2,58
Promnice	-1,00	0,68	-0,62	-0,69	-0,16	-1,29

Źródło: opracowanie własne.

Obszarami gminy o statystycznie najmniej korzystnej sytuacji społecznej są miejscowości: Bolechowo, Owńska, Czerwonak, Bolechowo-Osiedle ze Szlachęcinem. Miejscowości te leżą w środkowej i północnej części gminy.

Obszary te wykazywały przekroczenia średniej dla większości analizowanych wskaźników, co również znalazło swoje odzwierciedlenie w zdecydowanie najwyższych poziomach wskaźnika sumarycznego dla sfery społecznej. Obszary te cechuje:

- Slaba dynamika wzrostu liczby ludności lub (w przypadku Owieńsk) spadek,
- Najwyższy odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym,
- Bardzo wysoki lub wysoki odsetek bezrobotnych długotrwale.

W Bolechowie odnotowano w latach 2010-2016 wzrost bezrobocia, co jest ewenementem w aglomeracji. Są to wskaźniki świadczące o lokalnym natężeniu zjawisk niekorzystnych na tle ogólnej prężnej i dynamicznej gminy, co może pogłębiać poczucie wykluczenia niektórych grup, zwłaszcza bezrobotnych i części osób starszych. Regularnie najniższą frekwencję wyborczą notuje się na tym obszarze, w komisji obwodowej nr 3 w Owieńskach. Niska jest też frekwencja w Bolechowie. Bolechowo wyróżnia się natomiast negatywnie liczbą zdarzeń drogowych i przestępstw, choć przynajmniej w tym pierwszym przypadku sprawcami nie są najczęściej mieszkańcy gminy.

Najbardziej korzystną sytuację w aspektach społecznych odnotowano w miejscowościach Dębogóra – Ludwikowo, Kliny i Mielno. Są to obszary peryferijnie położone, w otoczeniu lasów Puszczy Zielonki lub w sąsiedztwie obszarów zalesionych. Przyciągają dobrze sytuowaną ludność, zwłaszcza mieszkańców Poznania, którzy wnoszą tam domy i często zamieszkują. Są to więc obszary zamieszkiwane statystycznie częściej przez ludzi zamożnych. Struktura demograficzna jest tam najmłodsza, ludność szybko przyrasta, bezrobocie prawie nie występuje. Z uwagi na charakterystyczne położenie nie notuje się (poza Mielnem) praktycznie żadnych wypadków i kolizji.

SFERA GOSPODARCZA

W tabeli nr 5 zaprezentowano wystandaryzowane wskaźniki w sferze gospodarczej, które zebrano i przeliczono na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.

Tabela 5. Wartości wskaźników delimitacyjnych oraz wskaźnika sumarycznego dla sfery gospodarczej.

	Liczba fizycznych prowadzących działalność na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Wysokość podmiotu PIT od fizycznych prowadzących działalność na 1 mieszkańca	Dynamika liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	Sfera gospodarcza
Miejscowość				
Annówo, Miętkowo	0,46	0,20	1,79	2,46
Bolechowo	-2,32	-0,17	-2,76	-3,25
Bolechowo-Osiedle, Szlachęciny	-1,04	0,03	2,15	-2,15
Bolechówko	-0,55	-0,38	-0,88	-1,81
Czerwona	-0,16	0,01	-0,80	-0,95
Dębogóra, Ludwikowo	2,43	2,95	1,78	7,16
Kicin	0,34	0,73	-0,44	0,63
Kliny	1,14	0,76	1,02	2,92
Koziegłowy	-2,08	-0,73	-0,75	-2,56
Mielno	0,78	-0,98	-0,61	-0,80
Owiewska	-2,22	-1,01	-0,47	-2,69
Polasze, Trzaskowo	0,26	0,10	0,28	0,63
Promnice	-0,05	-0,36	0,81	0,40

Źródło: opracowanie własne.

Wskaźnikiem wyjściowym do analizy poziomu rozwoju gospodarczego poszczególnych obszarów jest wskaźnik przedsiębiorczości – liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym. Skłonność do podejmowania samozatrudnienia i prowadzenia działalności gospodarczej pozwala w sposób przybliżony stwierdzić o koniunkturze gospodarczej i warunkach dla prowadzenia działalności na danym obszarze.

Zjawisko to wykazywało najwyższe natężenie ponownie w miejscowościach Dębogóra – Ludwikowo, Kliny i Mielno. W miejscowościach tych (a także w Annówie i Miętkowie) także znacznie przybyło w ostatnich latach przedsiębiorców. Najniższy wskaźnik przedsiębiorczości cechuje z kolei Bolechowo, Owiewska Koziegłowy, a także Bolechowo-Osiedle ze Szlachęciny. Są to rejony ze znacznym udziałem osób wykonujących pracę najemną, często w przemyśle, a także dojeżdżających do Poznania. Liczba osób fizycznych podejmujących działalność gospodarczą na tych terenach także rośnie, choć w mniejszym stopniu (poza Bolechowie, gdzie odnotowano stagnację).

Ze zjawiskiem przedsiębiorczości wiąże się sytuacja ekonomiczna przedsiębiorców mierzona wysokością należnego podatku dochodowego od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na osoby w wieku produkcyjnym oraz dynamiką wysokości tego podatku w latach 2010-2015. Najwyższe wartości podatku na 1 płatnika wykazywały miejscowości Dębogóra i Ludwikowo, Kicin oraz Kliny, jednak najwyższą dynamikę wzrostu notowano w Annówie z Miętkowem, Bolechowie, Klinach i Owiewskach.

Miarą sytuacji materialnej gospodarstw domowych, a pośrednio sytuacji ekonomicznej poszczególnych miejscowości jest wysokość podatków dochodowych uiszczanych przez pracowników, którzy stanowią najczęściej największy odsetek w miejscowościach gminy Czerwona. Najwyższe podatki placą więc mieszkańcy Dębogóry i Ludwikowa, Bolechówka, także m. Kliny. Z kolei najniższe płacone są w Bolechowie, Owiewskach oraz Bolechowie-Osiedlu i Szlachęciny. W tej kategorii najwyższą dynamikę wzrostu w ostatnich latach wykazywało Mielno (o 233%), a także Kliny.

SFERA TECHNICZNA

W sferze technicznej, na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji zebrano i poddano analizie wskaźniki dotyczące liczby zdarzeń drogowych oraz dróg lokalnych w gminie. Zaprezentowano je w tabeli nr 6.

Tabela 6. Wartości wskaźników delimitacyjnych oraz wskaźnika sumarycznego dla sfery technicznej.

Miejscowość	Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców	Odsetek długości dróg gruntowych, tym w gruntowych ulepszeniach	Odsetek długości dróg twardych ulepszeniach	Sfera techniczna
Annowie, Miłkowie	0,28	-1,21	-1,20	-2,13
Bolechowo	-3,58	0,80	-0,23	-3,01
Bolechowo-Osiedle, Słachęcín	0,33	0,86	1,09	2,28
Bolechówko	0,38	0,96	0,00	1,34
Czerwónak	0,16	0,42	0,73	1,31
Dębogóra, Ludwikówo	0,38	-1,40	-1,14	-2,16
Kicin	0,23	-0,02	-0,03	0,18
Klin	0,38	-1,45	-1,43	-2,50
Koziegłowy	0,27	1,73	2,28	4,29
Mielno	0,38	-0,63	-0,61	-0,86
Owińsk	0,15	1,23	1,22	2,60
Potasz, Trzaskówo	0,38	-0,98	-0,58	-1,18
Promnice	0,25	-0,30	-0,10	-0,15

Źródło: opracowanie własne.

Jak wykazała diagnoza ogólna, specyfiką gminy jest duży odsetek dróg gminnych gruntowych. Największy odsetek dróg twardych o nawierzchni ulepszonej miały miejscowości: Koziegłowy, Owińska, a także Bolechowo-Osiedle i Słachęcín. Z kolei najtrudniejsza sytuacja w tym względzie panowała w Klinach, Annowie, Miłkowie, Dębogórze oraz Ludwikowie. Dokładnie odwrotnie przedstawia się odsetek dróg gruntowych, który jest niejako negatywnym poprzednikiem wymiaru. Przy ocenie sytuacji w zakresie dróg istotny, różnicujący i de facto przesądzający o sytuacji jest jednak stan dróg, który będzie przedmiotem pogłębionej diagnozy.

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

Dla analiz tej sfery pomocny będzie bilans terenów przygotowany przez Gminę na potrzeby polityki planistycznej i rewitalizacji¹⁹. W bilansie tym uwzględniono zarówno tereny objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, jak i nie zainwestowane obecnie tereny w ramach obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, na których nie obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Przyjęto niskie intensywności zabudowy (5-15% terenu) oraz, że na 1 mieszkańca w nowej zabudowie będzie przypadać 50 m² powierzchni mieszkalnej. Mimo to wynikająca z obliczeń chłonność wolnych terenów wynosi łącznie 15 005 osób, co oznacza możliwość zwiększenia ludności

¹⁹ na podstawie art. 10 ust. 1 pkt. 7d. ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2017 r., poz. 1073)

gminy o ponad 58% w stosunku do stanu obecnego. W poszczególnych miejscowościach możliwy wzrost ludności waha się i wynosi:

- w Annowie o 185%,
- w Bolechowie o 360%,
- w Bolechowie-Osiedlu o 75%,
- w Bolechówko i Potaszu o 157%,
- w Czerwónaku o 13%,
- w Dębogórze o 375%,
- w Kicinie o 111%,
- w Klinach o 300%,
- w Koziegłowych o 39%,
- w Mielnie o 200%,
- w Miłkowie o 120%,
- w Owińskach o 33%,
- w Promnicach o 56%,
- w Trzaskowie 1290%.

W niektórych przypadkach powierzchnia wyznaczonych terenów przekracza znacznie wielkość aktualnie zabudowanych terenów wsi. Sytuacje, w których tereny potencjalnie budowlane nie są objęte planami miejscowymi, i gdzie nie przewiduje się realizacji usług i innych funkcji towarzyszących grożą zniekształceniem struktury osadniczej, przesunięciem ośrodków obsługi względem największych skupisk mieszkańców i w efekcie pogorszeniem warunków obsługi i życia mieszkańców w stosunku do oczekiwanego. Taka sytuacja występuje szczególnie w Annowie, Miłkowie, Mielnie, w mniejszym stopniu w mających miejski charakter i rozwinięty sektor usług oraz obsługę komunikacyjną Koziegłowych. Także w Trzaskowie, mimo objęcia otaczającego terenu planem miejscowym, zaplanowano wzrost zaludnienia o prawie 800 osób, bez wyznaczenia adekwatnych terenów pod usługi, a miejscowość jest słabo skomunikowana.

W Ludwikowie i Słachęcín nie wskazano terenów, które pozwalają na rozbudowę i wzrost liczby ludności.

Jednym z ważnych mierników przypisywanych do sfery przestrzenno-funkcjonalnej jest obsługa komunikacją publiczną. Prócz Annowa i Ludwikowa wszystkie miejscowości w gminie są obsługiwane liniami autobusowymi w ramach ZTM Poznań, poza tym, jak wspomniano wcześniej, stacje i przystanki kolejowe znajdują się w Czerwónaku (2: Czerwónak i Czerwónak Osiedle), Owińskach i Bolechowie. Na styku Poznania i Koziegłów znajduje się przystanek Poznań Karolin, pełniący niewielką funkcję w obsłudze m. Koziegłowy. Częstotliwość kursów autobusowych do poszczególnych miejscowości ukazuje tabela 8.

Mieszkańcy największych miejscowości w gminie mają podobny dostęp do kursów autobusowych, rzędu 20 – 30 kursów tygodniowo na 100 osób. Oznacza to, że każdy, kto potrzebuje choć raz w ciągu dnia wyjechać ze swojej miejscowości ma na to szansę (nie należy przy tym zapominać o kursach pociągów i PKS). Ponad proporcjonalną obsługę mają zapewnione miejscowości mniejsze, leżące przy drogach przelotowych, którymi prowadzi linie kursowej poza gminę. Tu wyróżnia się Słachęcín, poza tym Bolechowo (obsługiwane także przez kolej), Miłkowie i Dębogóra.

Tabela 7. Wartość wskaźnika delimitacyjnego – liczba kursów komunikacji publicznej (komunikacja autobusowa) ZTM na 100 mieszkańców.

Miejscowość	Liczba kursów komunikacji publicznej na 100 mieszkańców
Annowo, Miękowo	0,72
Bolechowo	2,21
Bolechowo-Osiedle, Szlachęcín	1,11
Bolechówko	-1,10
Czerwónak	-1,05
Debogóra, Ludwikowo	1,08
Kicin	-0,84
Kliny	0,45
Koziegłowy	-1,12
Mielno	0,39
Owińska	-0,96
Potasz, Trzaskowo	-0,76
Promnice	-0,11

Źródło: opracowanie własne.

SFERA ŚRODOWISKOWA

Dużym zagrożeniem dla środowiska, w tym zwłaszcza dla zdrowia, a nawet życia ludzkiego, są wyroby zawierające azbest, stosowane do lat 80. XX. powszechnie zwłaszcza jako pokrycia dachowe domów i obiektów gospodarczych (płyty azbestowo-cementowe płaskie oraz faliste, tzw. eternit). Tworzywa tego rodzaju mają być usunięte i unieszkodliwione do 2032 r. W tym celu gmina prowadzi ewidencję nieruchomości, na których znajdują się wyroby zawierające azbest, oraz sporządza programy i podejmuje działania, przede wszystkim organizacyjno-programowe, na rzecz usunięcia i unieszkodliwienia takich wyrobów. Dane dla poszczególnych miejscowości przedstawia tabela 5.

Tabela 8. Wartość wskaźnika delimitacyjnego - masa nagromadzonych wyrobów zawierających azbest na 1 mieszkańca.

Miejscowość	Masa nagromadzonych wyrobów zawierających azbest na 1 mieszkańca
Annowo, Miękowo	-0,37
Bolechowo	-0,28
Bolechowo-Osiedle, Szlachęcín	-2,91
Bolechówko	0,73
Czerwónak	0,74
Debogóra, Ludwikowo	-1,40
Kicin	0,64
Kliny	0,47
Koziegłowy	0,74
Mielno	-0,14
Owińska	0,55
Potasz, Trzaskowo	0,59
Promnice	0,64

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 8. ukazuje czytelnie, że największy problem związany z nagromadzeniem szkodliwych wyrobów zawierających azbest występuje w miejscowościach charakteryzujących się dużym udziałem starej zabudowy – we wschodniej (Ludwikowo, Mielno) i północnej części gminy (Szlachęcín, Annowo, Bolechowo). Szczególna skala problemu dotyka Szlachęcín, gdzie wyroby w rodzaju eternitu występują powszechnie.

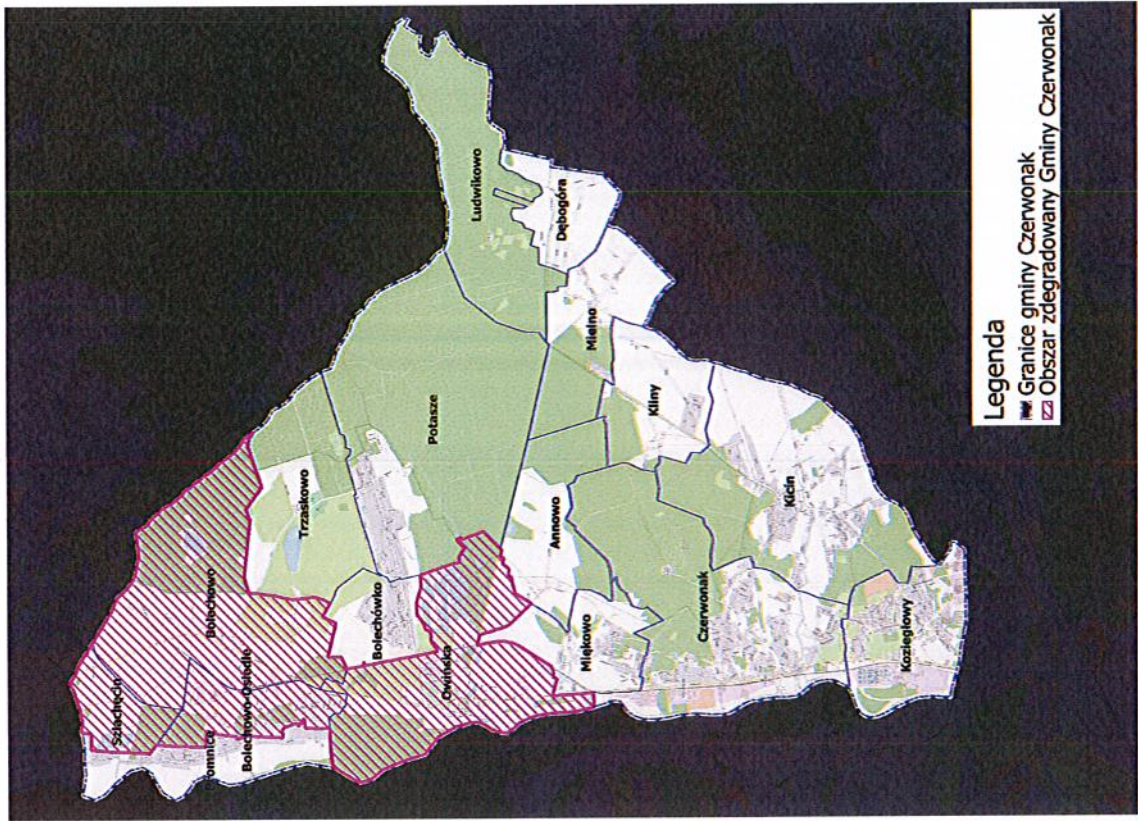
Tematyka stanu środowiska jest jednak, jak wspomniano wcześniej, bardzo rozległa, wieloaspektowa, i wiąże się w największym stopniu z aktualną działalnością, aktywnością ludzi.

PODSUMOWANIE DELIMITACJI – WYBÓR OBSZARU ZDEGRADOWANEGO ORAZ OBSZARU REWITALIZACJI

Zsumowanie wystandaryzowanych wskaźników delimitacyjnych umożliwiło stworzenie indeksu zbiorczego, na podstawie którego wykonany został ranking miejscowości, wskazujący poziom natężenia zjawisk kryzysowych w poszczególnych obszarach w sferach: społecznej, gospodarczej i technicznej. Obszary o wartościach najwyższych stanowią obszary o najwyższym poziomie degradacji, tzn. o natężeniu problemów znacznie przekraczających przeciętny poziom dla gminy. Wyniki indeksu zbiorczego, zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Mapa 5. Obszar zdegradowany w gminie Czerwonak.

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

Tabela 9. Wynik delimitacji podsumowanie wyników wskaźników sumarycznych (indeks zbiorczy).

Miejscowość	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera techniczna	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	SUMA - wszystkie sfery
Annowo, Miętkowo	3,04	2,46	-2,13	-0,37	0,72	3,72
Bolechowo	-12,87	-3,25	-3,01	-0,28	2,21	-17,20
Bolechowo-Osiedle, Szlachecin	-6,15	-2,15	2,28	-2,91	1,11	-7,82
Bolechówko	4,48	-1,81	1,34	0,73	1,10	3,64
Czerwonak	-6,67	-0,95	1,31	0,74	-1,05	-6,63
Dębogóra, Ludwikowo	11,74	7,16	-2,16	-1,40	1,08	16,42
Kłiny	-1,46	0,63	0,18	0,64	-0,84	-0,84
Koziegłowy	10,63	2,92	-2,50	0,47	0,45	11,97
Mielno	-3,28	-2,56	4,29	0,74	-1,12	-1,93
Owieska	6,63	-0,80	-0,86	-0,14	0,39	5,21
Potasze, Trzaskowo	-7,37	-2,69	2,60	0,55	-0,96	-7,87
Promnice	2,58	0,63	-1,18	0,59	-0,76	1,86
	-1,29	0,40	-0,15	0,64	-0,11	-0,53

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z przedstawionymi powyżej wynikami analizy delimitacyjnej za części obszaru zdegradowanego należy uznać sąsiadujące ze sobą miejscowości w północnej części gminy, to jest Bolechowo, Owieska, Czerwonak oraz Bolechowo-Osiedle i Szlachecin. Jak można zauważyć, o kwalifikacji poszczególnych miejscowości zdecydowała sfera społeczna, kluczowa przy wskazywaniu przedmiotowych obszarów. Wyniki w pozostałych sferach przyczyniły się do wzmocnienia tej kolejności klasyfikacji.

Obszar będący w stanie kryzysowym charakteryzuje się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Wymienione powyżej obszary uznane jako obszar zdegradowany na terenie Gminy Czerwonak cechowały się wyższą niż na innych obszarach koncentracją problemów natury społecznej takich jak: bezrobocie, w tym bezrobocie długotrwałe, słabnąca lub ujemna dynamika liczby ludności, starzenie się społeczeństwa, przestępczość, a także niski poziom bezpieczeństwa na drogach. Ponadto każdy z tych obszarów wykazywał przekroczenia wskaźników w sferze gospodarczej i/lub w sferze technicznej, co stanowi wystarczającą przesłankę dla uznania wskazanych obszarów za obszary zdegradowane.

Obszary wskazano w drodze delimitacji jako obszary zdegradowane wykazując większą koncentrację problemów i zjawisk kryzysowych w porównaniu do pozostałych obszarów gminy. Ponadto tereny te posiadają szczególne znaczenie dla prawidłowego rozwoju lokalnego.

W miejscowościach uznanych za zdegradowane funkcjonowały przed 1990 r. Państwowe Gospodarstwa Rolne (tzw. obszary „połogeeuropejskie”). Po 1989 r., wskutek transformacji gospodarczej, doszło do wielowymiarowego zaburzenia funkcjonowania lokalnych społeczności. W Bolechowie funkcjonowały także zakłady produkujące na potrzeby wojska, które po rozwiązaniu Układu Warszawskiego i znacznej redukcji polskiej armii popadły w kryzys i stały się areną licznych zmian własnościowych i przeprofilowań. Drastyczny spadek zatrudnienia oraz niemożność odnalezienia się w nowych realiach gospodarczych doprowadziły do wykluczenia części mieszkańców tych obszarów, wystąpienia problemów natury społecznej, a także utrwalenia negatywnych wzorców funkcjonowania w życiu społecznym, w tym obecnie w świadomości mieszkańców przeswadczenia o braku perspektyw zawodowych i życiowych. Wystąpiła także degradacja substancji materialnej wsi, w tym wielu obiektów dziedzictwa kulturowego i utrwalenia stanu kryzysowego. Jednocześnie w północnej części gminy Czerwonak, na bazie wcześniejszej infrastruktury, rozwinęły się nowe zakłady produkcyjne, zatrudniające w dużej mierze osoby spoza gminy, i stanowiące niejako obiekty eksterytorialne w lokalnym środowisku, słabo powiązane z codziennym funkcjonowaniem miejscowości. W pobliżu gmina rozwija swą ofertę inwestycyjną. Tak więc północna część gminy Czerwonak jest niejako mimochodem wizytówką gminy.

Tereny te wymagają zdecydowanego wsparcia w zakresie odnowy wsi i prowadzenia działań przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu i zawodowemu przez podmioty samorządowe, gdyż ich potencjał endogeniczny jest w tym zakresie dalece niewystarczający.

Odnowa ww. obszarów w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i architektonicznym stanowi zatem warunek konieczny dla zrównoważonego rozwoju gminy w kolejnych latach i poprawy jakości życia osób zamieszkujących obszar zdegradowany, jak i mieszkańców całej gminy. Podjęcie działań rewitalizacyjnych stanowi warunek niezbędny dla dalszego przełamywania utrwalonych barier społecznych i mentalnych oraz zmiany świadomości mieszkańców, a tym samym dla ich ponownego włączenia w życie społeczne i gospodarcze. Z uwagi na powyższe za obszar rewitalizacji na terenie Gminy Czerwonak uznano:

➤ obszary zabudowane miejscowości położonych w części wiejskiej gminy:

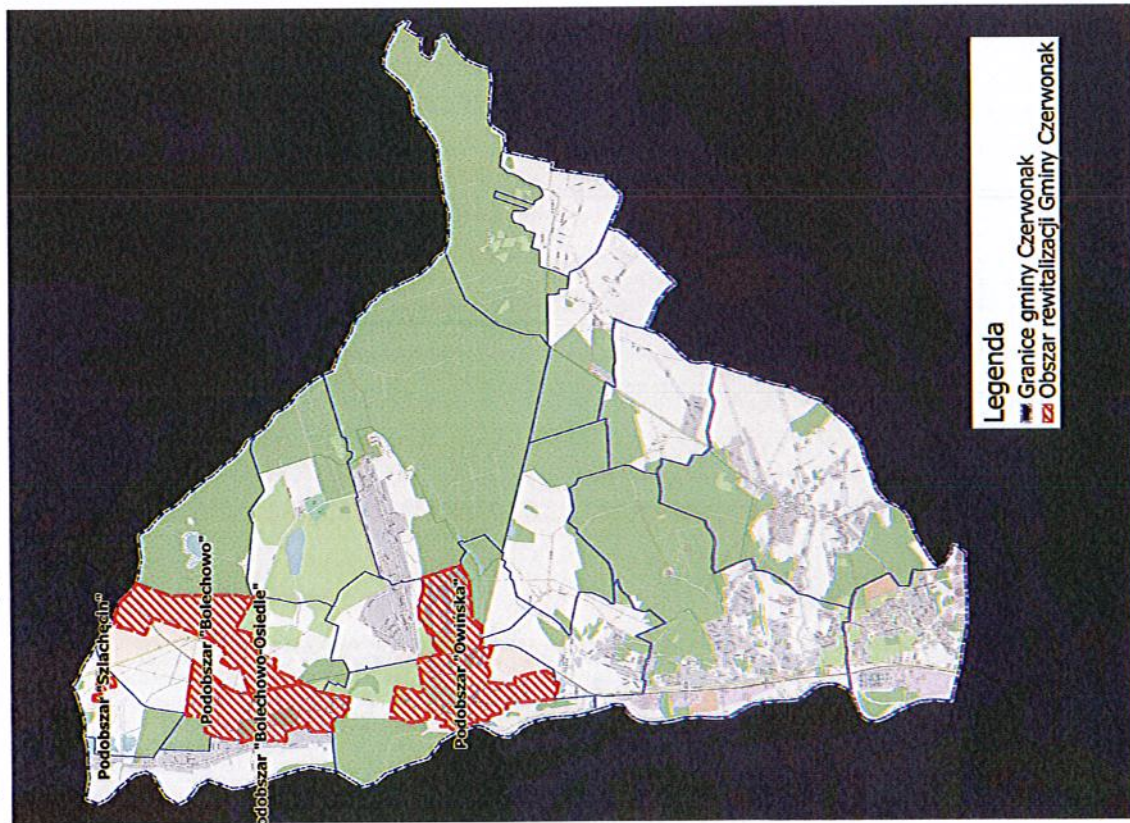
- Bolechowo,
- Owińska

- Bolechowo-Osiedle i Szlachęcin

Miejscowość Czerwonak nie została ujęta z uwagi na prężniejszy sektor małych przedsiębiorstw. Z uwagi na skalę populacji (prawie 22% ludności gminy) włączenie stolicy gminy spowodowałoby przekroczenie wytycznych Ministerstwa. Obszar rewitalizacji zamieszkuje łącznie 3629 osób, czyli 14,2% ludności gminy. Poszczególne miejscowości stanowią podobszary. Obszar rewitalizacji zajmuje łącznie 6,362 km², czyli około 7,7% ogółu powierzchni gminy. Działania prowadzone na tych obszarach w ramach polityki rewitalizacji przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym, w tym w szczególności do ograniczenia występowania zjawiska bezrobocia i ubóstwa na obszarze miasta i gminy. Rozmieszczenie poszczególnych podobszarów przedstawia mapa 6., a mapy 7-10 przedstawiają poszczególne podobszary w większej skali.

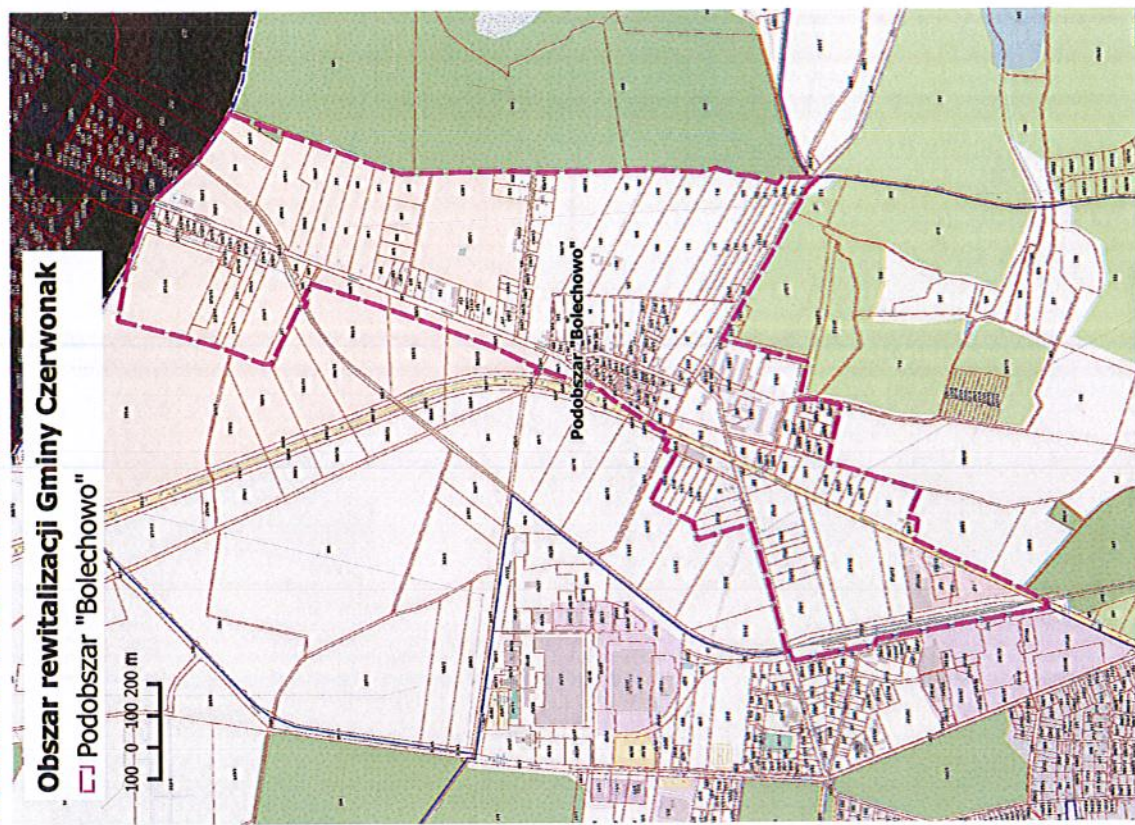

Mapa 6. Obszar rewitalizacji - podobszary w gminie Czerwonak.

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

Mapa 7. Obszar rewitalizacji - podobszar Bolechowo.

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

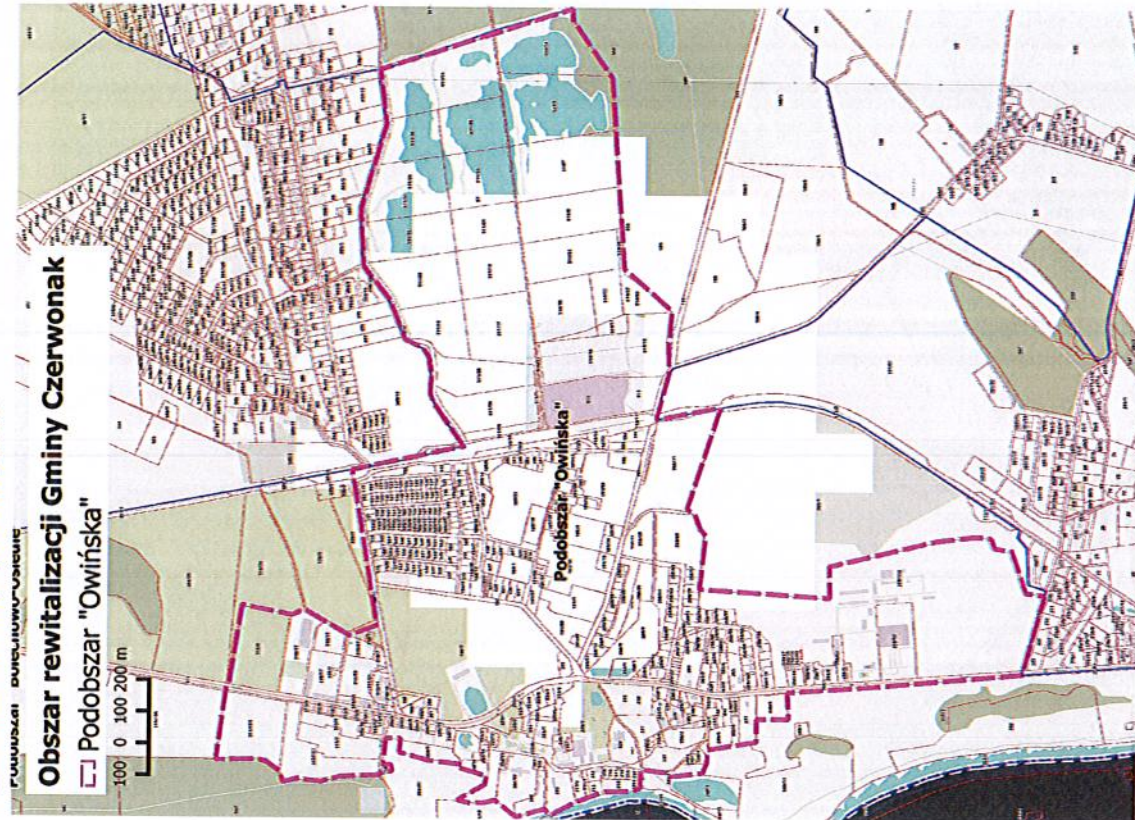

Mapa 8. Obszar rewitalizacji – podobzar Bolechowo-Osiedle.

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

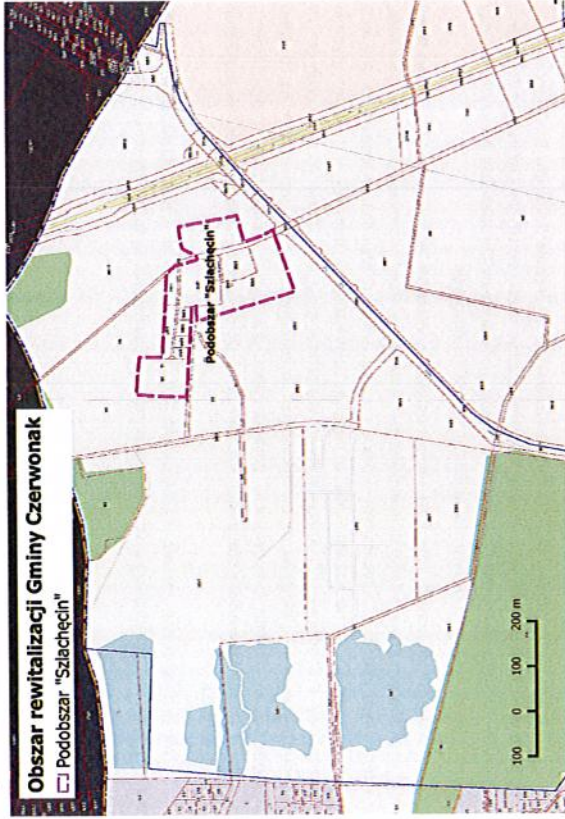
Mapa 9. Obszar rewitalizacji - podobzar Owieńska.

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

Mapa 10. Obszar rewitalizacji - podobzar Szałachcin.

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

ZASIĘG PRZESTRZENNY OBSZARU REWITALIZACJI

W wyniku przeprowadzonej diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego na terenie Gminy Czerwonak zidentyfikowano następujące obszary zdegradowane:

- obszary zabudowane miejscowości położonych w części wiejskiej gminy:

- Bolechowo,
- Owieńska
- Bolechowo-Osiedle i Szałachcin

W Owieńskich dodatkowo ujęto obszar kąpieliska Akwen Tropicana z uwagi na bezpośredni związek z jakością i poziomem życia w miejscowości. Generalnie wskazane obszary cechują się zwartą zabudową mieszkaniową opartą na siatce ulic i dróg lokalnych. Każda z miejscowości ma inny charakter.

SFERA SPOŁECZNA

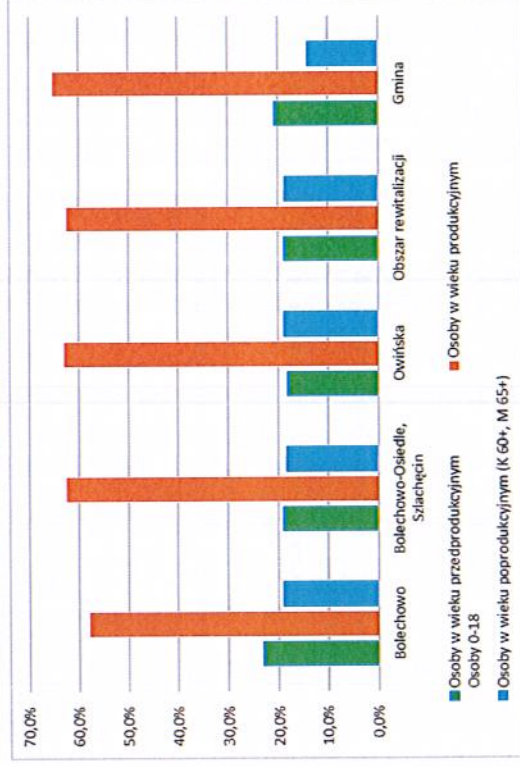
PROCESY DEMOGRAFICZNE

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na obszarze rewitalizacji w 2016 r. mieszkało na stałe 3629 osób. Informacje z bieżącej ewidencji Urzędu Gminy podają na dzień

31.03.2017 r. liczbę 3637 osób. Od 2010 r. ludność obszaru wzrosła o 24 osoby, czyli o 0,7%, podczas gdy w skali gminy o 4%. W skali miejscowości rozwój demograficzny nastąpił w Bolechowie-Osiedlu (o 14,7%), tymczasem liczba ludności Bolechowa wynosi 98,4% stanu z 2010 r., a Owieńsk 94,5%.

Struktura wiekowa ludności jest „starsza” od średnich wartości dla całej gminy. Szczególnie widoczne jest to w Owieńskich. Ukazuje to poniższy wykres.

Wykres 7 Struktura wiekowa miejscowości na obszarze rewitalizacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

OCHRONA ZDROWIA, POMOC SPOŁECZNA, BEZROBOCIE

Podstawową opiekę medyczną i diagnostykę dla mieszkańców obszaru zapewnia przychodnia w Owieńskich.

W Owieńskich funkcjonuje też Zakład Opiekuńczo-Leczniczy i Rehabilitacji Medycznej, będący filią placówki mającej siedzibę w Poznaniu, przy ul. Mogileńskiej. Obiekt w Owieńskich, który mieści Oddział Opiekuńczo-Leczniczy Psychiatryczny, został niedawno rozbudowany i dysponuje 80 miejscami. Placówka ma zasięg ponadlokalny i nie jest specjalnie dedykowana mieszkańcom tego terenu. W Owieńskich działają 2 apteki.

Jednym z najważniejszych wskaźników, obrazujących nagromadzenie problemów społecznych na danym obszarze jest liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej. Na terenie gminy w 2016 r. ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 380 rodzin, co stanowiło 22,1% wszystkich rodzin korzystających ze wsparcia w gminie. Wskaźnik ten poprawił się od 2010 r. Wówczas odsetek korzystających rodzin wynosił 24,6%. Nie zmienił się natomiast udział w wartości świadczeń w całej gminie (21,9% / 21,8%). Oznacza to proporcjonalnie większe zasłki wypłacane poszczególnym rodzinom.

Do głównych powodów ubiegania się o świadczenia społeczne należą ubóstwo oraz bezrobocie, także samotne macierzyństwo. Obszar rewitalizacji skupia ponad 17% bezrobotnych w całej gminie. Odsetek długotrwale bezrobotnych jest analogiczny jak w skali gminy (55%), przy czym w Bolechowie na 6 bezrobotnych jest takich osób 5. Na omawianym terenie nie ma zapewnionej opieki dla dzieci w wieku od 0 do 2 lat w placówkach opiekuńczych – żłobkach.

PRZESTĘPCZOŚĆ, BEZPIECZEŃSTWO

Na obszarze rewitalizacji popełniono w 2015 r. 19,3% wszystkich przestępstw w gminie. Tu też miało miejsce 36,8% wszystkich zdarzeń drogowych. W samym Bolechowie w 2015 miało miejsce 1/4 wypadków i kolizji w skali całej gminy, głównie na opisanym wcześniej odcinku DW 196.

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Swoją siedzibę na terenie objętym programem rewitalizacji ma kilka placówek edukacyjnych i oświatowych:

- Gminne Przedszkole w Owieńskach (ul. Poprzeczna 5),
- Niepubliczne Przedszkole Czarodziejski Zamek w Owieńskach (ul. Poznańska 15),
- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Józefa Wybickiego w Owieńskach,
- Szkoła Podstawowa im. J. Ch. Andersena w Bolechowie,
- Gimnazjum w Bolechowie.

Szkoły podstawowe w Bolechowie i Owieńskach oferują liczne zajęcia pozalekcyjne, druga z nich prowadzi także zajęcia w okresie ferii letnich. Najmłodsi mogą również dołączyć do gromad zuchowych oraz drużyn harcerskich Hufca ZHP Czerwone im. Wojska Polskiego działających przy szkołach podstawowych w Owieńskach i Bolechowie.

Edukacja na poziomie szkół średnich możliwa jest w Zespole Szkół im. D. Chłapowskiego w Bolechowie (prowadzonym przez Powiat Poznański), gdzie mieści się Liceum Ogólnokształcące oraz Technikum. Ponadto na terenie Owieńsk zlokalizowany jest Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Nieświadomych, o którym mowa była w generalnej diagnozie.

W Owieńskach przy ul. Kolejowej 3 działa od 2004 r. Warsztat Terapii Zajęciowej, prowadzony przez kolo Wielkopolskiego Związku Inwalidów Narządu Ruchu. Placówka mieści się w siedzibie Kola, w zabytkowym budynku, przekazanym w 2002 r. przez Gminę Czerwone przekazała na potrzeby Związku. Pozwoliło to na rozwój kola, a niegdyś zdewastowany budynek jest systematycznie remontowany i adaptowany²⁰. Korzystający z Warsztatu mają od 19 do 51 lat, cechuje ich niepełnosprawność intelektualna od umiarkowanej do znacznej. Uczą się potrzebnych na co dzień umiejętności w siedmiu pracowniach: gospodarstwa domowego, plastycznej, komputerowej, muzycznej, tkacko-krawieckiej, stolarskiej i wyrobu świec. Do dyspozycji na miejscu jest też psycholog oraz rehabilitant.

Na analizowanym terenie zlokalizowana jest również pewna liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych, mieszczących się w przeważającej części w Owieńskach. Są to między innymi:

²⁰ <http://www.wzinr.org.pl/o-nas-2/> [dostęp: 14.07.2017 r.]

- Kompleks sportowy przy ul. Poprzecznej 15 w Owieńskach, w skład którego wchodzi:
  - płyta trawiasta główna – pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej z odkrytą trybuną na 200 osób,
  - płyta trawiasta boczna – pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej posiadające oświetlenie,
  - płyta trawiasta treningowa – niepełnowymiarowa bieżnia do piłki nożnej posiadające oświetlenie,
  - budynek klubowy – 2 szatnie, pokój dla gospodarza obiektu, sędziów, pomocy medycznej, salka świetlicowa;
- Boisko przy Szkole Podstawowej nr 1 im. Józefa Wybickiego w Owieńskach;
- Hala sportowa w Szkole Podstawowej w Owieńskach;
- WakeSpot - wyciąg wakeboardowy w Owieńskach;
- Kąpielisko Akwen Tropicana w Owieńskach;
- Szkoła jeździecka w Owieńskach,
- Korty tenisowe "Akwen" w Bolechowie.

Dzięki tym obiektom na terenie rewitalizacji może działać Akademia Piłkarska Błękitni Owieńska, prowadząca szkolenia grup młodzieżowych we wszystkich kategoriach wiekowych, począwszy od „skrzatów” (4 lata) do „juniorów starszych” (19 lat). Akademia organizuje również polkolonie piłkarskie oraz prowadzi drużynę seniorów (Błękitni Owieńska). Inną ważną organizacją integrującą lokalną społeczność jest Klub Kibiców Lecha Poznań FC Owieńska, kultywujący nie tylko sportowy tryb życia, ale organizujący również Piknik Rodzinny i wspomagający Warsztat Terapii Zajęciowej Owieńska. Zainteresowanych jest jednak więcej niż miejsc.

Centrum Rozwoju Kultury Fizycznej Akwen organizuje również liczne zawody biegowe w okolicach zbiorników pożyrowych w Owieńskach. W Bolechowie natomiast odbywa się turniej tenisowy AKWEN Gem Cup. Najmłodsi mieszkańcy mają do dyspozycji place zabaw zlokalizowane w Bolechowie i Owieńskach.

Miejscem wypoczynku i rekreacji są tereny zielone, w granicach obszaru rewitalizacji zlokalizowane są następujące parki:

- Park Orientacji Przestrzennej w Owieńskach,
  - Park krajobrazowy ze stawem, starym drzewostanem i pomnikowymi okazami drzew liściastych, założony w pocz. XIX w przy pałacu rodziny von Treskow w Owieńskach.
- Park rozciąga się także wzdłuż ul. Kolejowej, obok obiektów d. szpitala, w stronę dworca. W parku brakuje utwardzonych ścieżek i oświetlenia oraz małej architektury zewnętrznej.

Park Orientacji Przestrzennej jest jedynym utworzonym w Europie na taką skalę. Mieści się na terenie Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Nieświadomych w Owieńskach. Zainstalowane w Parku urządzenia oraz zastosowane rozwiązania architektoniczne stanowią pomoc dla osób niewidzących i słabowidzących w nauce orientacji przestrzennej. Jest również miejscem spacerów mieszkańców wsi.

W ramach Ośrodka działa unikalne Muzeum Tyflogiczne. Jest to specjalistyczna placówka związana z badaniami kultury i edukacją i terapii osób niewidomych, prezentuje też szczególne technologie. Do eksponatów należą między innymi kilkaset map i inne opisane alfabetem Braille'a.

Wieś Owńska korzysta dodatkowo z bliskości Puszczy Zielonka. Utworzono tam kąpielisko i plażę o powierzchni blisko 2 tys. metrów². Kąpielisko Akwen Tropicana wyposażone jest w boiska dla gier zespołowych, parking, punkt gastronomiczny i sanitarny oraz wypożyczalnie sprzętu sportowego.

W Ślachećnie nie funkcjonują żadne obiekty infrastruktury społecznej, wypoczynku i rekreacji. Dokonaną inwentaryzację przestrzenno-funkcjonalną dokumentują zdjęcia. Podpisy umieszczono każdorazowo nad fotografiami.

Zdjęcie 2 Szkoła Podstawowa nr 1 im. Józefa Wybickiego w Owńskich. Zdjęcie 3 Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Bolechowie.

Zdjęcie 4 Gminne Przedszkole w Owńskich.

Źródło: www.Ownska.pl

Zdjęcie 5 Zespół Szkół im. D. Chłapowskiego w Bolechowie.

Zdjęcie 6 Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niepełnosprawnych w Owńskich.

Zdjęcie 8 Hala sportowa w Szkole Podstawowej w Owńskich.

Zdjęcie 10 Szkołka Jeździecka w Owńskich.

Zdjęcie 7 Kompleks sportowy przy ul. Poprzecznej 15 w Owńskich.

Zdjęcie 9 WakeSpot - wyciąg wakeboardowy na Akwenu Tropicana w Owńskich.

Zdjęcie 11 Plac Zabaw przy Placu Przemysława w Owńskich.

Zdjęcie 12 Park Orientacji Przejściowej w Owieńskach.

Fot. własne.

Zdjęcie 13 Wejście do parku przy pałacu rodziny von Treskow w Owieńskach.

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA I TECHNICZNA

STAN ZABUDOWY I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Charakter zabudowy poszczególnych miejscowości jest bardzo zróżnicowany. We wszystkich czterech wsiach występuje zabudowa mieszkaniowa, usługowa, tereny zieleni oraz budynki zabytkowe.

Na terenie gminy Czerwonak miejscowością o najbogatszej tradycji i najcenniejszych zabytkach jest wieś Owieńska. Miejscowość znana jest przede wszystkim z barokowego zespołu pocysterskiego, zbudowanego w latach 1686–1730. W budynkach poklasztornych otworzono w 1838 roku zakład dla psychicznie chorych, a od 1952 roku mieści się tam Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych. W skład zespołu wchodzi również późnobarokowy kościół parafialny pw. Jana Chrzciciela (początki świątyni sięgają połowy XIII w., przebudowa barokowa datowana jest na okres 1720–28 r.). Do zabytków miejscowości należy też kościół p.w. św. Mikołaja z połowy XVI w. i plebania z XVIII w.

W Owieńskach mieści się również klasycystyczny pałac zbudowany w latach 1804–06, dla niemieckiej rodziny von Treskow. Obiekt zbudowany jest na rzucie wydłużonego prostokąta, piętnastoosiowy, z dwiema czterosiowymi, parterowymi dobudówkami gospodarczymi przy elewacjach bocznych. Pałac otacza park krajobrazowy ze stawem, starym drzewostanem i pomnikowymi okazami drzew liściastych.

Szpital psychiatryczny został od 1880 r. rozbudowany o nowy kompleks w stylu neogotyckim przy ul. Kolejowej. Przed II wojną światową w szpitalu było leczonych 1100 osób. W czasie niemieckiej okupacji nazistowscy oprawcy wymordowali pacjentów w okolicznych lasach oraz zagazowali w Forcie VII w Poznaniu w ramach akcji T4. Po wojnie, w latach 1952–1993 przy ul. Kolejowej mieścił się Młodzieżowy Zakład Wychowawczy, potem obiekty przeszły w ręce prywatne.

Obecnie są w stanie opuszczenia. Cały zespół wraz z budynkami obsługi, parkiem, cmentarzem z kostnicą stanowi niezwykle cenne, zabytkowe założenie.

Zabytkami poprzemysłowymi Owieńsk są także browar i położone obok gorzelnia i piakarnia wybudowane około 1800 r.

W Bolechowie można zobaczyć dwór wybudowany na początku XIX w., rozbudowany w końcu XIX w. i gruntownie przebudowany na początku XX wieku, charakteryzujący się stylem klasycystycznym, położony w parku krajobrazowym, w którym zachował się drzewostan z I połowy XIX w. Na terenie parku znajduje się Kaplica Serca Pana Jezusa z 1899 roku.

W Szlachęcinie znajduje się folwark z przełomu XIX i XX w.

Dobrym i bardzo dobrym stanem technicznym charakteryzują się takie obiekty jak klasztor i zabudowa pocysterska w Owieńskach, Kościół pw. św. Jana Chrzciciela wraz z ogrodem orientacji przestrzennej w Owieńskach. Stanem przeciętnym charakteryzują się zespół zabudowań d. szpitala psychiatrycznego, pałac w Bolechowie oraz pałac rodziny von Treskow w Owieńskach. W złym i bardzo złym stanie są młyn wodny oraz zabudowa folwarczna w Owieńskach. Niektóre z budynków znajdują się w stanie ruiny, jak folwark w Szlachęcinie. Obecnie w Bolechowie–Osiedlu budowany jest kościół parafialny Najświętszego Serca Pana Jezusa. Odnawiany jest natomiast kościół św. Mikołaja w Owieńskach.

Ogólny stan budynków zabytkowych i historycznych na obszarze objętym wizją lokalną jest przeciętny i zły, z nielicznymi obiektami powyżej tych kategorii. Mimo bogatej oferty i zaplecza wielkość zabytkowych obiektów nie jest wykorzystywana dla celów turystycznych, mimo iż, stanowią cenną substancję architektoniczną i kulturalną.

Zabudowa jednorodzinna ma od 1 do 2 kondygnacji nadziemnych. Dachy występujące we wszystkich analizowanych wsiach nie mają określonego charakteru (płaskie, jedno-, dwu-, i wielospadowe). We wsiach Owieńska, Bolechowo oraz Bolechowo – Osiedle budynki mają charakter zwarty i osiagają 2-3 kondygnacje. Budynki stare zbudowane są często z czerwonej poniemieckiej cegły (budynki zamkniętych dworców kolejowych w Owieńskiej i Bolechowie).

Budynki mieszkalne ogólnie charakteryzowały się przeciętnym i złym stanem technicznym, jedynie nieliczne są w stanie dobrym i bardzo dobrym. Najgorzej sytuacja przedstawia się w Szlachęcinie, gdzie przy bardzo nielicznej istniejącej zabudowie, wszystkie budynki są w złym stanie technicznym. W nieco lepszej kondycji są budynki w Owieńskach. Występuje tam jednak wiele obiektów starych i wymagających remontu. W Bolechowie i Bolechowie – Osiedlu, budynki są w nieco lepszym stanie technicznym, w porównaniu do pozostałych wsi. Buduje się tam wiele nowych domów jednorodzinnych.

Z bilansu terenów wynika, że w miejscowościach na obszarze rewitalizacji określono następujące wielkość terenów:

- Bolechowo: 46,2 ha pod zabudowę mieszkaniową, 7,1 ha pod działalność usługową i produkcyjną,
- Bolechowo Osiedle: 12 ha pod zabudowę mieszkaniową, 4,8 ha pod działalność usługową i w mniejszym stopniu produkcyjną,
- Owieńska: 30,2 ha pod zabudowę mieszkaniową, 9,9 ha pod usługową i 12,6 pod funkcje sportu i rekreacji.

W Szlachęcinie nie wskazano terenów rozwoju zabudowy ani usług dla ludności.

W tym rejonie gminy Czerwonak raczej nie grożą zjawiska związane z rozlewaniem się zabudowy mieszkaniowej skutkujące deformacją istniejącego układu osadniczego i pogorszeniem warunków w zakresie obsługi mieszkańców.

W rejonie Bolechowa i Szlachęcina tereny przeznaczone pod funkcje przemysłowe i usługowe (aktywizacji gospodarczej) w samych planach miejscowych przekraczają jednak 105 ha, jednak są czystnie oddzielone od obecnych i planowanych terenów mieszkaniowych, a także obsługiwane drogami przebiegającymi niezależnie od istniejącej zabudowy. Zagospodarowanie tych terenów może jednak spowodować znaczny wzrost ruchu na drodze wojewódzkiej 196, przebiegającej nadal przez rdzeń Owieńsk.

W Owieńskach znaczne powierzchnie (w stosunku do rdzenia miejscowości) zajmują centralnie położone obszary, które utraciły swe funkcje (gorzelnia przy Pl. Przemysłowa, d. szpital psychiatryczny) lub ich walory podległy znacznej degradacji (pałac rodu von Treskow wraz z przyległym parkiem, park przy ul. Kolejowej). Tereny te zajmują łącznie około 25 ha i bez interwencji zewnętrznej tak duży obszar, na którym znajduje się szereg obiektów zabytkowych i rozległe założenia parkowe, może nie mieć szans na odzyskanie walorów. Gdyby ten stan utrzymywał i pogłębiał się nadal, może to rzutować na ogólny walor inwestowania i zamieszkania w Owieńskach.

Zdjęcie 14 Pałac rodziny von Treskow w Owieńskach.

Zdjęcie 15 Brama do pałacu rodziny von Treskow w Owieńskach.

Zdjęcie 16 Zniszczona elewacja pałacu w Owieńskach.

Zdjęcie 17 Młyn przekształcony na budynek mieszkalny w Owieńskach.

Zdjęcie 18 Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Nieświadomych w Owieńskach.

Zdjęcie 19 Odnowiony budynek i plac zabudowań cysterskich w Owieńskach.

Zdjęcie 21 Opuszczony szpital psychiatryczny w Owieńskach.

Zdjęcie 22 Odnowiony kościół św. Michała w Owieńskach.

Zdjęcie 23 Zabudowa folwarczna w Szlachęcinie.

Zdjęcie 24 Kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa w Bolechowie-

Osiedlu.

Zdjęcie 26 Zniszczona elewacja budynku w Bolechowie – Osiedlu.

Zdjęcie 27 Zniszczona elewacja budynku w Bolechowie – Osiedlu.

Zdjęcie 28 Zniszczony budynek w Słachęcinie.

Zdjęcie 29 Budynek mieszkalny w Bolechowie.

Zdjęcie 25 Plebania przy Placu Przemysława w Owińskach.

Zdjęcie 30 Budynek gospodarczy w Słachęcinie.

Zdjęcie 32 Opuszczony budynek mieszkalny w Słachęcinie.

Zdjęcie 34 Budynki mieszkalne przy ulicy Bydgoskiej w Owińskach.

Zdjęcie 35 Zaniedbany budynek mieszkalny w Bolechowie.

Zdjęcie 31 Podwórka wraz z zdegradowanymi zabudowaniami w Owińskach.

Zdjęcie 33 Zabudowa wielorodzinna w Bolechowie.

Zdjęcie 36 Budynki gospodarczo-garażowe w Owińskach.

Zdjęcie 37 Odnowiony budynek mieszkalny przy ul. Poprzecznej w Owińskach.

Zdjęcie 38 Budynki dworca PKP Bolechowo.

Zdjęcie 39 Budynki dworca PKP Owińska.

Fot. własne.

Większość obiektów mieszkalnych na obszarze rewitalizacji należy do osób prywatnych bądź spółdzielni mieszkaniowych, które administrują majątkiem. Niepokój może budzić nie tylko stan techniczny substancji materialnej poszczególnych budynków, ale także sposób ich eksploatacji, wpływający na stan zdrowia i samopoczucie ludzi oraz środowisko w szerszym wymiarze. W zasobach Wzkiej Spółdzielni Mieszkaniowej w Owińskach jest wciąż 19 budynków ogrzewanych paliwem stałym z indywidualnych źródeł.

TERENY O FUNKCJI HANDLOWO-USŁUGOWEJ ORAZ PRODUKCYJNEJ

Na terenie wsi Owińska, Bolechowo, Bolechowo – Osiedle oraz Szałachcin sferę usług reprezentują najczęściej małe sklepy osiedlowe czy lokalne targowiska. Największym sklepem wielobranżowym na obszarze analiz był obiekt sieciowy „Chata Polska” w Owińskach, zlokalizowany obok oddziału PKO Banku Polskiego. Również w Owińskach istnieje hotel „Jaśmin”, mający w swojej

ofercie oprócz pokoi, salę konferencyjną oraz restaurację. Mieszkańcy Owińsk mogą korzystać z przychodni lekarskiej i stomatologicznej Pro Familia, zlokalizowanej przy ulicy Bydgoskiej, przy której zlokalizowany jest również oddział Poczty Polskiej. Przy ulicy Poznańskiej w kierunku Czerwona zlokalizowane jest centrum ogrodowe PrimaFlora, wraz z Przedsiębiorstwem ogrodnictwa Owiplant, jest to największy tego typu obiekt w okolicy.

Pozostałe usługi dostępne w Owińskach:

- Restauracja Nowakowski & Skitek,
- Zakłask Rafał T. Wulkanizacja,
- Akwen Centrum Rozwoju Kultury Fizycznej,
- Tęcza sklep spożywczy i Samopomoc Chłopska,
- Dull Jan produkcja wędlin i mięs,
- Sklep spożywczy Limex – Bis,
- Sklep monopolowy Matrix,
- Electronics Solutions Cointech.

Na terenie Bolechowa istnieją dwa sklepy spożywcze oraz jeden monopolowy. Mieszkańcy Bolechowa – Osiedle mogą korzystać z usług fryzjerskich. Przy ulicy Poznańskiej (droga wojewódzka numer 196) zlokalizowana jest stacja paliw Shell. Nieco dalej na północny-wschód przy ulicy Polnej istnieje zakład wywozu śmieci Eko-tom. We wsi Szałachcin jedynym obiektem usługowym jest oczyszczalnia ścieków grupy Aquanet.

Zdjęcie 40 Sklep w pobliżu dworca kolejowego w Bolechowie.

Zdjęcie 41 Sklep „Tęcza” w Bolechowie.

Zdjęcie 42 Budynki oczyszczalni ścieków grupy Aquanet w Szałachcinie.

Zdjęcie 43 Budynki oczyszczalni ścieków grupy Aquanet w Szałachcinie.

Zdjęcie 44 Wjazd do zakładów wywozu śmieci Eko – tam w Bolechowiu.

Zdjęcie 45 Stacja paliw przy ul. Poznańskiej w Bolechowiu

Fot. własne.

Podobnie jak w przypadku zabudowy mieszkaniowej, stan techniczny obiektów usługowych jest zróżnicowany. Do najniższej (przeciętnej i złej) kategorii zaliczyć należy drobne sklepy spożywcze w Bolechowiu. Tylko nieco lepsze wrażenie sprawiają obiekty usługowe w Owieńskach. Oczyszczalnia ścieków w Szlachęcie jest zespołem nowych, nowoczesnych i bezpiecznych dla środowiska budynków, zlokalizowanych w pobliżu drogi wojewódzkiej 196 i ulicy Obornickiej.

Istniejące usługi nie zaspokajają potrzeb społeczności lokalnych. Mieszkańcy wyżej wymienionych wsi zmuszeni są do pokonywania dużych odległości do dużych sklepów i placówek usługowych, najczęściej do Poznania w celu zaopatrzenia swoich domostw i gospodarstw w wiele potrzebnych produktów.

Większość firm działających na opisywanym w pogłębionej diagnozie terenie (Solaris, MESKO, YORK, El-Cab) to firmy duże i prężne, z nowym lub zmodernizowanym zapleczem produkcji. Obiekty tych zakładów odznaczają się dobrym lub poprawnym stanie technicznym.

Obszar rewitalizacji obejmuje również tereny i obiekty, które w wyniku procesów restrukturyzacyjnych przestały spełniać pierwotne funkcje. We wsi Owieńska znajduje się zakład LM Beton Produkt, zajmujący się produkcją prefabrykatów żelbetonowych, stropów typu filigran, prefabrykatów z polimerbetonu oraz fundamentowych prefabrykatów pod reklamy i płyty. Obecnie zakład jest w bardzo złym stanie technicznym a budynki na jego terenie są częściowo zdewastowane i opuszczone. Mimo iż produkcja jest kontynuowana, w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w rejonie dworca kolejowego w Owieńskach teren został przeznaczony pod funkcję zabudowy usługowej²¹. Tak więc funkcja produkcyjna, zapewne również z powodu sąsiedztwa terenów rekreacyjnych, będzie wygaszana.

W Owieńskach przy ulicy Piotrowskiego znajduje się nieczynny dziś zakład produkcji nawozów Hortipack Polska. Budynek zakładu znajdują się w stanie złym stanie technicznym. W planie miejscowym przewiduje się jednak utrzymanie funkcji terenu.

Zdjęcie 46 Brama do nieczynnych zakładów produkcji nawozów w Owieńskach.

Zdjęcie 48 Zakład ATK Retreads w Bolechowiu.

Zdjęcie 50 Zakład Misko w Bolechowiu

Zdjęcie 47 Zdegradowany budynek zakładów produkcji nawozów w Owieńskach.

Zdjęcie 49 Zakład El-Cab w Bolechowiu-Osiedlu.

Zdjęcie 51 Zakłady YORK w Bolechowiu.

KOMUNIKACJA

Przez wyznaczony w gminie Czerwonak obszar rewitalizacji przebiegała drogi publiczne - wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Droga wojewódzka nr 196 łącząca Poznań z Wągrowcem stanowi ważną oś komunikacyjną. Według Generalnego Pomiaru Ruchu z 2015 roku SDR (średni dobowy ruch) na odcinku Poznań – Murowana Goślina wynosił 16 690 pojazdów na dobę, co klasyfikuje tę drogę wśród najbardziej uczęszczanych dróg tej kategorii w Polsce. Szczegółne neoragicznym odcinkiem jest obwodnica Murowanej Gośliny rozpoczynająca się w Bolechowie. Na tym odcinku dochodzi do licznych wypadków.

Większość dróg gminnych charakteryzuje się wieloma niedostatkami stanu technicznego, zwłaszcza te, które są oddalone od centrum miejscowości wiejskich. Szczególnie źle w tej kwestii wygląda sytuacja Słachęcina, gdzie poza asfaltową drogą wojewódzką (nie posiadającą chodników ani pobocza) występują jedynie drogi gruntowe o bardzo złym stanie. W lepszej sytuacji znajdują się Owińska, gdzie dość duży odsetek stanowią drogi utwardzone (bitumiczne, betonowe, kamienne), jednak również tutaj występują ulice nieutwardzone – nawet w centrum miejscowości. Drogi gruntowe w tym sołectwie stanowią 21,2% długości dróg gminnych, zaś nawierzchnia bitumiczna pokrywa 26%. Najlepiej sytuacja wygląda w Bolechowie i Bolechowie-Osiedlu, gdzie większa część dróg jest utwardzona, a wzdłuż wielu biegną chodniki. Warto zauważyć, że na odcinku ul. Obornickiej (od Ronda do Solaris Bus & Coach S.A.) zlokalizowana jest ścieżka rowerowa. Problematycznym miejscem w tej miejscowości jest jednak rondo, gdzie zbiega się sześć dróg (powiatowych i gminnych), oraz wyjazd ze stacji benzynowej Shell na drogę krajową nr 196.

Drogi lokalne na obszarze rewitalizacji charakteryzuje często niedostateczna szerokość jezdni i brak chodników, co negatywnie wpływa na bezpieczeństwo, utrudniając skuteczne mijanie się pojazdów, rowerzystów i pieszych.

Liczne ubytki w nawierzchni oraz wysoki stopień zdegradowania drogi zauważalny jest w parku przy pałacu rodziny von Tresków w Owińskich.

Na obszarze rewitalizacji znajdują się dwie stacje kolejowe: Bolechowo oraz Owińska, przez które przebiega linia kolejowa Poznań Główny – Golanów (obsługiwana przez koleje Wielkopolskie). Stacje zostały niedawno zmodernizowane – wymieniona została nie tylko nawierzchnia na peronach, ale również wiaty przystanków oraz tablice informacyjne. Duży minus stanowią jednak niewyremontowane i zamknięte do użytku publicznego budynki dworców. Na obu stacjach również nie ma możliwości zakupu biletów kolejowych.

Wszystkie miejscowości objęte programem rewitalizacji są skomunikowane transportem autobusowym z Poznaniem, Czerwonakiem oraz Murowaną Gośliną. Stan przystanków autobusowych, w tym wiat przystankowych oraz zatok przystankowych jest zróżnicowany, jednak zdecydowana większość charakteryzuje się dobrym stanem technicznym. Przeważająca większość przystanków nie posiada jednak zatok autobusowych a nieliczne wiat przystankowych.

Trawniki w pasie drogi są zaniedbane i wymagają regularnego koszenia, a drzewa wzdłuż ciągów komunikacyjnych cięć pielęgnacyjnych.

Zdjęcie 53 Zakład Global Pack w Bolechowie.

pozostałe: fot. własne

Zdjęcie 52 Zakłady Solaris w Bolechowie.

Źródło: www.infobus.pl

Zdjęcie 54 Brak chodników przy ul. Kolejowej w Owieńskach.

Zdjęcie 55 Wymontowana część ul. Poprzecznej w Owieńskach.

Zdjęcie 56 Zdegradowana nawierzchnia ul. Poprzecznej w Owieńskach.

Zdjęcie 57 Nieutwardzona droga gruntowa - ul. Parkowa w Owieńskach.

Zdjęcie 58 Nieutwardzone dojeżdżenie na przejście dla pieszych przy ul. Poznańskiej w Owieńskach.

Zdjęcie 59 Chodnik przy ul. Poznańskiej w Owieńskach.

Zdjęcie 60 Zdegradowana nawierzchnia drogi - ul. Płazowa w Owieńskach

Zdjęcie 62 Brak pobocza i chodników przy drodze nr 196 w Bolechowicach (wyjazd na stację Shell)

Zdjęcie 64 Ulica Szkolna w Bolechowicach

Zdjęcie 66 Dojazd do Solaris Bus & Coach S.A. w Bolechowicach

Zdjęcie 61 Wymontowana ulica Polna w Owieńskach

Zdjęcie 63 Brak pobocza przy ul. Poligonowej w Bolechowicach

Zdjęcie 65 Rondo w Bolechowicach

Zdjęcie 67 Kamienna nawierzchnia ul. Kolejowej w Bolechowicach

Zdjęcie 68 Nowo wybudowana ul. Polna w Bolechowie

Zdjęcie 69 Skrzyżowanie z sygnalizacją świetlną w Bolechowie

Zdjęcie 70 Nieuatwardzona droga w bardzo złym stanie w Szlachęcinie

Zdjęcie 71 Nieuatwardzona droga w złym stanie w Szlachęcinie

Zdjęcie 72 Brak pobocza i chodników w Szlachęcinie

Zdjęcie 73 Zniszczony chodnik przy ul. Obornickiej w Bolechowie

Zdjęcie 74 Zniszczona droga w Bolechowie (ul. Obornicka)

Zdjęcie 76 Wydeptany skróty w Bolechowie-Osiedlu przy ul. Obornickiej

Zdjęcie 77 Chodnik przy ul. Kolejowej w Owinskach

Zdjęcie 75 Wiatra przystanku autobusowego w Bolechowie (ul. Obornicka)

Fot. własne.

Znaczna liczba pojazdów, w połączeniu ze złym stanem technicznymi dróg skutkuje obniżeniem poziomu bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz wydłużeniem czasu przejazdu, bezpośrednio wpływając na środowisko naturalne.

SPERA GOSPODARCA

Na obszarze rewitalizacji działają (według stanu na koniec 2016 r.) 462 podmioty gospodarcze, co stanowi 13,8% firm zarejestrowanych w gminie. Jest to odsetek nieco mniejszy niż udział w liczbie ludności, ale jeszcze w 2010 r. udział w liczbie firm wynosił 13,3%. Wzrost ten wynika z wyraźnego zwiększenia liczby firm działających w Bolechowie-Osiedlu, gdzie liczba podmiotów wzrosła z 77 do 135, podczas gdy w Bolechowie spadła z 81 do 67, a w Owiniarach utrzymała się na poziomie 260⁷⁹. Wynioskować można, że najwyższym poziomem przedsiębiorczości charakteryzuje się ta pierwsza miejscowość, gdzie nastąpił wyraźny napływ i wzrost liczby ludności, podczas gdy najmniej korzystna sytuacja jest w Bolechowie. Zwrócić należy jednak uwagę na specyfikę poszczególnych ośrodków – Bolechowo odznacza się dużą liczbą firm produkcyjnych, a ich liczba spadła z 14 do 11.

Jeśli chodzi o specjalizację sektorową obszaru, to skupia się tu 29% firm z sektora A (rolniczego) w całej gminie. Jest to wzrost z 21% w 2010 r., przy utrzymaniu liczby firm na poziomie 7. Po prostu w sytuacji likwidacji działalności rolniczej w częściach gminy bliższych Poznaniowi i podlegających szybszej, duże podmioty, zwłaszcza działające na bazie d. PGR zachowują potencjał działania.

Swoistą specjalizacją obszaru jest działalność w zakresie obsługi rynku nieruchomości – skupia się tu ponad 52% firm z sekcji L w całej gminie. Swoistym „zagłębiem” są Owiniara, gdzie działa 44 z 46 takich podmiotów.

O kilka punktów procentowych większy niż proporcja ludności jest także, co zrozumiale, udział firm produkcyjnych (sekcja C – 16,5%, wzrost z 14,5% w 2010 r.), przy czym nie liczy się proporcji w zatrudnieniu – obszar rewitalizacji mieści około połowy miejsc pracy w całej gminie, a udział w zatrudnieniu w działalności produkcyjnej ma zdecydowanie dominujący.

Największym obiektem produkcyjnym w Bolechowie jest Solaris Bus & Coach S.A. Niewielka początkowo firma powstała w 1996 roku i zajmowała się produkcją autobusów Neoplan Polska. Z czasem zakład przekształcił się w znany obecnie zakład produkujący autobusy i trolejbusy. Dziś firma zatrudnia prawie 3000 osób pracujących w 30 krajach, z tego około 2200 osób w Bolechowie.

Kolejnym dużym przedsiębiorstwem w Bolechowie jest spółka akcyjna MESKO zajmująca się produkcją wysokiej, światowej klasy wyrobów i zespołów do wszystkich rodzajów amunicji i rakiet. Produkty MESKO używane są między innymi przez Siły Zbrojne RP. Na początku swojego istnienia zakład w Bolechowie był oddziałem wielkopolskich Zakładów Przemysłu Hipolita Cegielskiego, a następnie firmą „Pressa”. W 2004 roku wydzielono z niej spółkę produkcyjną specjalną. W 2012 roku spółka ta została inkorporowana do Mesko S.A. Rok później została przyłączona do Oddziału w Krasniku. Zakład jest głównym dostawcą dla wojsk NATO. W Bolechowie produkuje się amunicję artyleryjską, rakiety, oraz części metalowe będące podstawą konstrukcji pociągów czołgowych.

⁷⁹ Szlachetcin jest wliczany do Bolechowa-Osiedla, ale z uwagi na swą skalę wielkości nie rzutuje na ogólny obraz

Firma YORK PL Sp. z o.o. również znajduje się w Bolechowie (ulica Poznańska), i zajmując się produkcją produktów do utrzymywania czystości. Budynki oraz działka należąca do zakładu zajmuje powierzchnię blisko 90 tys. metrów². Obecnie w firmie zatrudnionych jest około 500 osób.

W Bolechowie – Osiedlu firmą wartą wyróżnienia jest El-Cab Sp. z o.o. zajmująca się produkcją elementów wyposażenie pojazdów dla przemysłu motoryzacyjnego, morskiego oraz kolejowego.

Do mniejszych firm w Bolechowie i Bolechowie-Osiedlu zaliczają się:

- ATK – Retreads, zajmujący się bieżnikowaniem opon,
- Makropal. Antoniewicz M., będący dostawcą palet,
- Colorex, zajmujący się blacharstwem samochodowym,
- Golbal Pack Sp. z o.o., zajmująca się produkcją kopert bąbelkowych, kurierskich i tekturowych oraz folii bąbelkowej.

Większy niż udział w liczbie mieszkańców jest też udział firm budowlanych (16,7%) oraz, co interesujące, w branży sportu, rozrywki i rekreacji (sekcja R, dział 93 – 18,6%, wzrost z 16,7%). Proporcjonalny jest natomiast udział sekcji S i T, czyli usług różnych, takich jak pralnie, fryzjerstwo, zatrudnianie pracowników i produkcja wyrobów na własne potrzeby. Ich liczba spada z 39 do 33, a udział w gminie z 19,8% do 14,2%. Utrzymuje się natomiast udział w sektorze G (handel i naprawy), przy czym wciąż jest poniżej poziomu dla gminy.

Różnie natomiast udział w sektorach M (działalność profesjonalna) (z 9% do ponad 11%) oraz Q (opieka zdrowotna i pomoc społeczna) z 5,7% do 8%, przy czym są to wciąż udziały wyraźnie mniejsze niż proporcja ludności.

Podsumowując stwierdzić można, że specjalizację gospodarczą obszar rewitalizacji w gminie Czerwonak wykazuje w zakresie działalności produkcyjnej, sportu i rekreacji oraz obsługi rynku nieruchomości. Złuszcza ten pierwszy rodzaj działalności ma tu wszechstronne szanse rozwoju z uwagi na lokalne tradycje oraz znaczne tereny inwestycyjne. Ważne, by była to działalność nieuciążliwa dla środowiska. Dobre są także perspektywy rozwoju działalności sportowej, rozrywkowej i rekreacyjnej, oraz – także z uwagi na większy odsetek osób starszych oraz istniejące placówki – ochrony zdrowia i opieki społecznej.

ASPEKT ŚRODOWISKOWY

Do zidentyfikowanych zagrożeń środowiska naturalnego (i komfortu życia ludzi) należą: niska emisja zanieczyszczeń ze spalania paliw stałych oraz wszelkie uciążliwości związane z nasilonym ruchem drogowym – hałas, spaliny, zagrożenia bezpieczeństwa. Wskazać należy także presję na tereny wrażliwe oraz cenne przyrodniczo, związane z budownictwem oraz spędzaniem czasu wolnego. Problemem, mimo prowadzenia od wielu lat programu usuwania azbestu, pozostaje w rejonach objętych rewitalizacją nagromadzenie wyrobów azbestowych w konstrukcjach budynków. Gmina prowadzi jednak od lat zaplanowane działania wynikające z Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Czerwonak na lata 2013 – 2032. Działania są uregulowane szeregiem aktów prawnych i są finansowane w 100% z wliczonego zaplanowanych funduszy (Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) w Poznaniu, budżetu powiatu poznańskiego oraz budżetu gminy), w związku z czym w niniejszym programie traktowane są jako

rodzaj działań w istocie komplementarnych²³. Istota problemu – na co wskazują wyniki delimitacji – wiąże się natomiast z obiektywnie wysokim stopniem nagromadzenia potencjalnie szkodliwych i zdecydowanie nieestetycznych, przestarzałych materiałów budowlanych w środowisku życia ludzi. Rozwiązanie problemu jest rozłożone na najbliższych 15 lat²⁴, natomiast dachy pokryte „eternitem” wyglądają mało estetycznie, szpecąc otoczenie. Problem dotyczy zaś praktycznie całego Słachęcina, a w innych miejscowościach często eksponowanych lokalizacji (w Owińskach budynki przy Pl. Przemysława sąsiadujące z ul. Poznańską oraz przy ul. Bydgoskiej, w Bolechowie przy ul. Poznańskiej i Szkolnej). Opisywana sytuacja, wobec upowszechnienia wiedzy o szkodliwości azbestu, może wpływać na obniżenie komfortu życia ludzi, ceny nieruchomości oraz wizerunek, postrzeganie miejscowości.

Dbałość o zasoby środowiska naturalnego oraz odpowiednie gospodarowane przestrzenią winne być troską władz gminy. Są to bowiem podstawowe uwarunkowania rozwoju i jednocześnie jego ramy²⁵.

PODSUMOWANIE NEGATYWNYCH ZJAWISK I LOKALNYCH POTENCJAŁÓW ZIDENTYFIKOWANYCH W OBSZARZE REWITALIZACJI

Na poniższym schemacie przedstawiono drzewo problemów, które jest podstawą logiki interwencji na obszarze rewitalizacji. Diagnoza społeczno-gospodarcza i przestrzenna obszaru pozwoliła rozpoznać główne problemy obszaru rewitalizacji, a także pozwoliła na identyfikację jego przyczyn i następstw. Na tej podstawie skonstruowano cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań, które należy przedsięwziąć dla realizacji założonych celów.

Głównym problemem rewitalizowanego obszaru jest koncentracja negatywnych zjawisk społecznych w stopniu najwyższym związanych ze:

- starzeniem się społeczeństwa,
- bezrobociem długotrwałym,
- niższym niż na pobliskich obszarach poziomem przedsiębiorczości,
- wyższym poziomem przestępczości i zagrożeń w ruchu drogowym,
- częstą dewastacją obiektów budowlanych,
- złym stanem dróg.

Szczególnym wyzwaniem jest zagospodarowanie obiektów niewykorzystanych, także poprodukcyjnych. Szczególne ich nagromadzenie występuje w Owińskach, a przykładem jest tu dawny szpital psychiatryczny przy ul. Kolejowej. Duży potencjał mają też tereny mogące służyć

23

http://czerwonak.pl/mieszkaniec/p/mieszkaniec/czysta_gmina/azbest_dofinansowanie_likwidacji_wyrobow.ht ml [dostęp: 20.09.2017 r.]

²⁴ Usunięcie materiałów zawierających azbest z budynków mieszkalnych przewidziane jest do 2024 r., zaś z budynków gospodarczych o powierzchni dachu 201 m² i więcej do 2032 r. – por. Program usuwania azbestu..., s. 12.

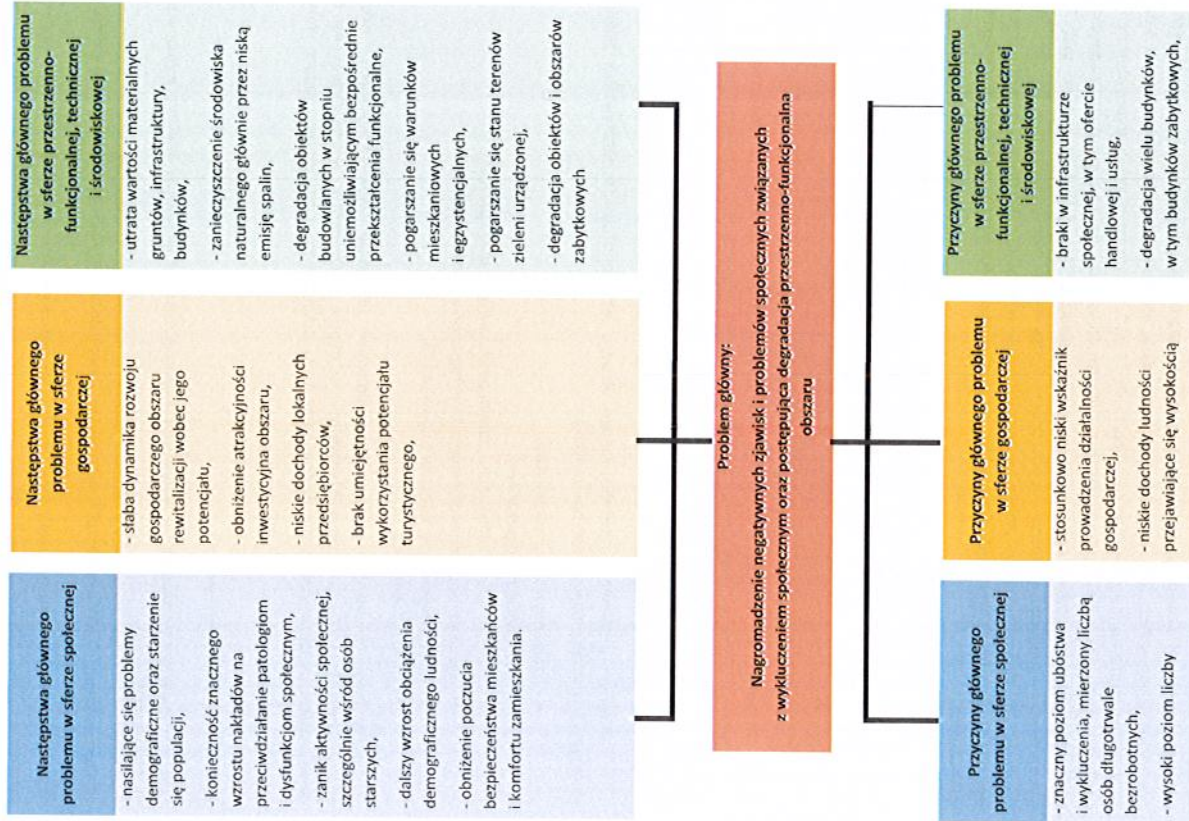
²⁵ Por. Parysek J. 2013. Zrównoważony rozwój miast w kontekście współczesnej polskiej urbanizacji: aspekty przestrzenne, Studia Miejskie nr 9, s. 9 - 24.

rekreacji, w tym brzozi Warty i tereny pożwirowe. Istotne w codziennym funkcjonowaniu, ale też w ogólnym wizerunku terenu są place i zielen publiczna, zwłaszcza parki.

Barczo ważnym zagadnieniem jest stan dróg i chodników, a także zwyczajny ich brak w wielu miejscach. Na wielu drogach odbywa się nadmierny ruch, występuje wiele miejsc niebezpiecznych, o słabej widoczności, zarosniętych.

Istotnym czynnikiem rozwoju mogą być wspomniane wcześniej inwestycje „okolodworcowe”, których zasięg oddziaływania obejmie całą praktycznie zamieszkałą część gminy, a szczególnie miejscowości ze stacjami i przystankami kolejowymi, a więc w tym przypadku Owińska i Bolechowo.

Schemat 1. Drzewo problemów obszaru rewitalizacji.

wplywu z podatku PIT na 1 podatnika

- ludności w wieku poprodukcyjnym,
- niższy niż średnio w gminie poziom aktywności społecznej mierzony wysokością frekwencji w wyborach,
- gorsze wyniki edukacyjne szkół
- znaczny poziom przestępczości,
- duża liczba niebezpiecznych zdarzeń na drogach

- zdewastowane elewacje wielu budynków,
- zły stan nawierzchni wielu dróg i chodników,
- miejsca niebezpieczne i słabo widoczne na drogach
- zaniedbane tereny zielone – parki
- zjawisko niskiej emisji i nagromadzenie wyrobów azbestowych

WIZJA STANU OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI (PLANOWANY EFEKT REWITALIZACJI)

Określona wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji stanowi wyraz aspiracji władz samorządowych, mieszkańców i pozostałych interesariuszy rewitalizacji, obrazujący docelowy stan obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji.

Należy zakładać, że skala nagromadzonych problemów, hamujących rozwój obszaru wskazanego do rewitalizacji, powoduje, iż ich całkowite wyeliminowanie nie będzie możliwe w przyjętym horyzoncie czasowym programu. Zintegrowane działania ujęte w programie mają zatem w jak najszerszym zakresie ograniczyć wpływ zdiagnozowanych czynników negatywnych, tworząc tym samym trwały fundament dla pełnej odnowy społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej obszaru rewitalizowanego Gminy Czerwonak.

WIZJA OBSZARU PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

Północna część gminy Czerwonek stanowił obszar zamieszkały przez prężną, rozwijającą demograficznie społeczność. Liczne inicjatywy społeczne i programy aktywizacji społecznej wspierane ze środków zewnętrznych pozwoliły ograniczyć zjawisko wykluczenia i ubóstwa. Programy aktywizacji społecznej pozwalały na włączenie na rynek pracy osób wcześniej długotrwale bezrobotnych. Duża liczba miejsc pracy dostępnych w gminie i otoczeniu sprzyjała stworzeniu warunków do odnowy społecznej obszaru rewitalizacji.

Realizowane działania rewitalizacyjne w każdej sferze rozwojowej przyczyniają się do odwrócenia negatywnych trendów demograficznych, zmniejszaniu się liczby ludności. Osiedlająca się w obszarze rewitalizacji grupa młodych osób jest aktywna i proponuje wiele oddolnych inicjatyw związanych z rozwojem lokalnym.

Dzięki wzrostowi poczucia bezpieczeństwa mieszkańcy włączają się chętniej w życie społeczne swojego miejsca zamieszkania, utożsamiając się z nim i wyrażając chęć współdecydowania w sprawach istotnych dla niej. Podejmują wspólne inicjatywy, spotykają się ze sobą, chętniej przebywając w przestrzeni publicznej.

Sfera społeczna

Sfera gospodarcza

Dzięki przyciągnięciu nowych inwestorów spoza obszaru powstał impuls prorozwojowy w północnej części gminy. Nowe podmioty gospodarcze włączają się w rozwój lokalnej społeczności i poszczególnych miejscowości. Nowe oferty pracy przyciągają nowych mieszkańców. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji chętnie podejmują samozatrudnienie. Wyższe dochody powodują wzrost inwestycji gospodarstw domowych.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Dzięki wzrostowi poziomu życia mieszkańców oraz odpowiedniej uwadze władz publicznych wiele budynków zostało odnowionych w sposób estetyczny, tworząc wrażenie spójności i harmonii.

W miejscach publicznych, szczególnie w Owińskach widać wiele młodych rodzin, które wraz z osobami starszymi i pozostałymi mieszkańcami osiedla korzystają z małych stref rekreacji. Zmodernizowane budynki mieszkalne, ciągi piesze zachęcają do wyjścia z domu. Pojawiają się nowe punkty handlowe i usługowe.

Obiekty i tereny o wysokich wartościach historycznych i kulturowych zostały objęte ochroną, zaadaptowane i udostępnione pod funkcje istotne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji i gminy oraz działających tu podmiotów gospodarczych. Zadbane i zagospodarowane przestrzenie publiczne sprzyjają integracji i ożywieniu kulturalno-turystycznemu.

Dzięki licznym inwestycjom polepszył się standard techniczny ulic i ciągów pieszych.

Zabudowa wszystkich rejonów obszaru rewitalizacji uzupełniana jest w sposób zharmonizowany nowymi budynkami, zwiększającymi ofertę mieszkaniową. Przeprowadzone inwestycje w bazę materialną budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej oraz infrastrukturę obsługi podniosły standard zamieszkania i jakość życia w obszarze rewitalizacji.

Sfera środowiskowa

Dzięki nowoczesnym rozwiązaniom technologicznym w zakresie energetyki i termomodernizacji, ograniczone zostało zjawisko niskiej emisji, a nowe rozwiązanie inżynierijne oraz działania na rzecz integracji transportu oraz zmiany zachowań komunikacyjnych spowodowały uspokojenie ruchu samochodowego.

Zieleni w obszarze rewitalizacji jest uporządkowana, a liczne skwery i aleje uatrakcyjniają przestrzeń publiczną. Cenne drzewostany i pomniki przyrody są stosownie zabezpieczone i wyeksponowane, pełniąc rolę środowiskową i edukacyjną. Odnowione i zagospodarowane tereny zieleni stanowią popularne miejsce spędzania wolnego czasu i rekreacji mieszkańców, stając się również turystyczną wizytówką gminy.

Wyroby azbestowe zostały w dużym stopniu wyeliminowane z pokryć budynków.

CELE REWITALIZACJI ORAZ ODPOWIADAJĄCE ZIDENTYFIKOWANYM POTRZEBOM REWITALIZACYJNYM KIERUNKI DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU ELIMINACJĘ LUB OGRANICZENIE NEGATYWNYCH ZJAWISK

Odnowa obszaru rewitalizacji ma odbywać się poprzez realizację celów rewitalizacji i przypisanych im kierunków działań.

Cele rewitalizacji stanowią rozwinięcie postulatów wizji obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, są próbą przełożenia jej założeń na poziom operacyjny. Ich zakres wynika bezpośrednio z przeprowadzonej diagnozy stanu obszarów kryzysowych gminy oraz z postulatów dotyczących oczekiwanych zmian podnoszonych przez mieszkańców w trakcie przeprowadzanych konsultacji społecznych. Cele rewitalizacji zostały, podobnie jak wizja obszaru po rewitalizacji, przyporządkowane poszczególnym sferom rozwojowym. Działania przyporządkowane poszczególnym celom w ramach każdej ze sfer, będą się wzajemnie uzupełniać i dlatego powinny być realizowane równolegle. Kompleksowe podejście do procesu rewitalizacji stanowi bowiem gwarant zrównoważonego rozwoju obszaru i dzięki wzmocnieniu efektu synergii, prowadzić do stopniowego ograniczenia zjawisk kryzysowych.

CELE REWITALIZACJI

1. Eliminacja skutków starzenia się społeczeństwa i odmłodzenie struktury wiekowej mieszkańców obszaru rewitalizacji;
2. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących obszar rewitalizacji;
3. Poprawa warunków życia różnych grup społecznych przez rozwój oferty mieszkaniowej;
4. Rozwój stref rekreacji i integracji społecznej jako elementów odnowy społecznej obszaru rewitalizacji;
5. Zmodernizowanie i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego oraz przestrzeni publicznej i półpublicznej dla poprawy warunków świadczenia i rozwoju nowych usług społecznych i gospodarczych;
6. Zmodernizowanie infrastruktury drogowej i przestrzeni usług społecznych na obszarze rewitalizacji jako istotny element ich rozwoju;
7. Likwidacja wyrobów azbestowych z budynków

Kierunki działań przyporządkowane do poszczególnych celów stanowią ramowy plan działań i jednocześnie typy przedsięwzięć, które priorytetowo powinny być realizowane w obszarach

rewitalizacji. Nie wszystkie wymienione tu działania zostały zaplanowane na etapie opracowania programu w formie projektów, jednak zakłada się, że inicjatywy zmierzające do zrealizowania określonych kierunków i celów będą podejmowane w procesie rewitalizacji w Gminie Czerwonak.

Sfera społeczna i gospodarcza

CEL Eliminacja skutków starzenia się społeczeństwa i odmłodzenie struktury wiekowej mieszkańców 1. obszaru rewitalizacji

Starzenie się społeczeństwa, zagrożenia związane ze zbyt wolnym tempem odnawiania się pokoleniowego obszaru rewitalizacji oraz depopulacja to najpoważniejsze problemy społeczne dotyczące obszaru rewitalizacji. Skutkiem tych procesów jest wzrost zapotrzebowania na usługi dla osób starszych, konieczność dostosowania obiektów i przestrzeni dla tej grupy mieszkańców, ale przede wszystkim zerwanie więzi rodzinnych i społecznych ze względu na migrację z obszaru rewitalizacji młodości. Poważne skutki społeczne związane z dezintegracją struktury społecznej i ubywaniem młodszej wiekowej grupy społecznej będą odczuwane coraz mocniej. Kierunki działań związane z eliminacją skutków starzenia się społeczeństwa i odmłodzeniem struktury wiekowej mieszkańców obszaru rewitalizacji odnoszą się do zagospodarowania przestrzeni i modernizacji przestrzeni w taki sposób, aby poszerzyć i poprawić jakość usług świadczonych dla dwóch grup społecznych, które należy uznać za strategiczne: osoby starsze, których liczba przybywa i osób młodych, wychowujących dzieci, szukających miejsca do zamieszkania. Tworzona będzie atrakcyjna przestrzeń publiczna do spędzania czasu, wypoczynku i integracji wielopokoleniowej, a także rekreacji ruchowej dzieci, młodych ludzi i osób starszych. Planuje się poszerzenie oferty usług opiekuńczych, zdrowia i edukacji seniorów. Ważnym elementem odnowy obszaru rewitalizacji w zakresie eliminacji skutków starzenia się społeczeństwa będzie likwidacja różnego rodzaju barier w poruszaniu się i korzystaniu z obiektów użyteczności publicznej.

CEL Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym 2. zamieszkujących obszar rewitalizacji

W ramach celu podejmowane będą te inicjatywy, których wspólnym zamierzeniem jest ograniczenie zjawiska bezrobocia, ubóstwa i wykluczenia społecznego, które dotyka część mieszkańców obszaru rewitalizacji. Ogólny rozwój gospodarki w aglomeracji poznańskiej wpływa bardzo pozytywnie na aktywizację zawodową mieszkańców gminy, w tym obszar rewitalizacji. Działania dotyczące aktywizacji zawodowej i społecznej będą podejmowane przez instytucje usług społecznych a także przez organizacje pozarządowe działające w sferze społecznej i będą adresowane do grupy najbardziej potrzebującej – osób długotrwale bezrobotnych i podlegających wykluczeniu z przyczyn trudnych do wyeliminowania. Wsparciem zostaną objęte należące do tzw. grup defaworyzowanych na rynku pracy (osoby powyżej 50 roku życia, osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach

zawodowych, kobiety), a także ich rodziny. Wsparte będą także działania na rzecz pobudzania powstawania nowych podmiotów gospodarczych.

- CEL 3** ***Poprawa warunków życia różnych grup społecznych przez rozwój oferty mieszkaniowej***
- Jak wspomniano wcześniej, mieszkanie stanowi podstawową potrzebę każdego człowieka i warunek realizacji innych potrzeb. Około 50-60% społeczeństwa polskiego należy do grup, które nie mogą pozwolić sobie na zakup mieszkania na zasadach rynkowych lub najem komercyjny²⁶. Wiele jest też osób, którym sytuacja życiowa, wiek albo stan zdrowia utrudnia starania o mieszkanie oraz samodzielne funkcjonowanie. Tymczasem w północnej części gminy jest Czerwonak wiele nieruchomości i obiektów, które mogłyby po odpowiednim zainwestowaniu służyć takim celom mieszkaniowym.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

- CEL 4** ***Rozwój stref rekreacji i integracji społecznej jako elementów odnowy społecznej obszaru rewitalizacji***
- Strefy rekreacji i integracji to przestrzenie publiczne zagospodarowane w różny sposób i na potrzeby wielu grup społecznych. Należą do nich m.in. tereny zieleni, parki, skwery, przestrzenie międzyblokowe, place publiczne i otoczenie budynków użyteczności publicznej. Działania w obszarze rewitalizacji będą ukierunkowane na zagospodarowanie takich terenów w sposób umożliwiający pełnienie funkcji integracyjnych i wypoczynkowych i realizacji plenerowych działań kulturalnych. Działania w tym zakresie będą skupione na dwóch kategoriach obszarów: parkach i obiektach aktywnej rekreacji.

- CEL 5** ***Zmodernizowanie i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego oraz przestrzeni publicznej i półpublicznej dla poprawy warunków świadczenia i rozwoju nowych usług społecznych i gospodarczych***

Działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego odnoszą się bezpośrednio do sfery technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej, jednak ze względu na znaczenie obiektów dziedzictwa kulturowego dla poczucia tożsamości lokalnej oraz potrzeby obcowania z dziedzictwem przodków należy uznać inwestycje związane z remontami, modernizacją i adaptacją zabytkowych budynków, przestrzeni znajdujących się w strefie ważnej historycznie i kulturowo za ważny element odnowy

²⁶ Salamon M., Muziol-Węclawiewicz A. (red.) 2015, Mieszkalnictwo w Polsce. Analiza wybranych obszarów polityki mieszkaniowej, Habitat for Humanity, Warszawa.

społecznej obszarze rewitalizacji. Obcowanie wśród zabytków i pamiątek historii miasta i jego mieszkańców w połączeniu z animacją kulturalną wzmacnia poczucie tożsamości lokalnej, ale także aktywizuje społecznie mieszkańców. Ważną składową tego celu jest także integracja oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami. Priorytetowo będą traktowane inwestycje polegające na kompleksowej modernizacji wraz z adaptacją obiektów i ich otoczenia pod cele społeczne lub/i gospodarcze.

- CEL 6** ***Zmodernizowanie infrastruktury drogowej i przestrzeni usług społecznych na obszarze rewitalizacji jako istotny element ich rozwoju***

Prócz samej oferty usług, istotnym elementem codziennego życia, warunkującym wręcz korzystanie z usług, jest forma przestrzenna, w jakiej funkcjonują, a zwłaszcza fizyczna dostępność. Szczególnie w Owińskach istnieje szereg placówek adresowanych dla osób z różnorakimi niepełnosprawnościami. Tymczasem we wszystkich analizowanych miejscowościach istnieje wiele miejsc źle zagospodarowanych, zdegradowanych, utrudniających poruszanie się (także ludziom zdrowym, pieszo, ale także pojazdami), a czasem wręcz powodujących fizyczne zagrożenie zdrowia i życia ludzkiego. W tej dziedzinie można podejmować szereg punktowych czy odcinkowych interwencji, które przyczynią się do ogólnej poprawy warunków życia na obszarze rewitalizacji.

- CEL 7** ***Likwidacja wyrobów azbestowych z budynków***

Szczególnie niebezpieczne dla zdrowia są wyroby azbestowe, które wciąż zawarte są konstrukcjach budynków, głównie dachów. Prowadzony od lat program usuwania azbestu powinien być kontynuowany. Ze względu na funkcjonowanie programu usuwania azbestu, nie postuluje się realizacji dodatkowych projektów, za pomocą których będzie rozwiązywany ten problem.

PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

W drodze otwartego naboru oraz propozycji Urzędu Gminy Czerwonak, a także jednostek podległych określono zestaw przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych, które warunkują prawidłowe wdrożenie zaplanowanych w ramach programu rewitalizacji celów i kierunków działań. W perspektywie długookresowej ich realizacja, poprzez stopniowe wypracowanie obszaru zdegradowanego z sytuacji kryzysowej, ma wpłynąć na osiągnięcie zamierzonej wizji rewitalizacji, pożądanego obrazu obszaru rewitalizacji w gminie Czerwonak.

Przedstawione w dalszej części przedsięwzięcia (powiązane ze sobą wiązką projektów) i projekty służą prowadzeniu efektywnej polityki rewitalizacji na obszarze zdegradowanym wskazanym do rewitalizacji. Przeprowadzona w ramach diagnozy kontekstowej oraz delimitacji i pogłębionej charakterystyki obszaru rewitalizacji analiza wskazuje, iż działania prorozwojowe powinny zostać w pierwszej kolejności skoncentrowane na ograniczeniu niekorzystnych zjawisk społecznych, szczególnie

związanych z depopulacją, starzeniem się społeczeństwa, długotrwałym brakiem aktywności zawodowej części mieszkańców i niepełnosprawnościami. Do projektów podstawowych włączono też zadania inwestycyjne związane z tworzeniem stref rekreacji i aktywizacji społecznej oraz modernizacją infrastruktury kulturalnej. Przez te działania zostanie zahamowany proces degradacji obiektów zabytkowych, a także terenów zieleni urządzone, a przez to - środowiska życia ludzi.

Pozostałe przedsięwzięcia stanowią projekty uzupełniające, które dopełniają prowadzoną politykę rewitalizacji. Niwelując problemy o charakterze społecznym, gospodarczym, przestrzennym-funkcjonalnym i środowiskowym stanowią ważny czynnik prowadzonej odnowy obszaru rewitalizacji. Ich koncentracja przestrzenna na tym obszarze wpłynie w sposób bezpośredni na poprawę warunków rozwojowych, stymulując poprawę warunków życia ludzi, a tym samym prowadząc do zrównoważonego rozwoju obszaru i – w dalszym zakresie - całej gminy. Są to głównie niewielkie inwestycje drogowe, wynikające z „Harmonogramu remontów i modernizacji dróg na terenie gminy Czerwonak”.

W dokumencie uwidoczono projekty, których realizacja ma nastąpić w okresie obowiązywania programu, a więc do 2023 r. włącznie.

PRZEDSIĘWZIĘCIA I PROJEKTY PODSTAWOWE

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 1			
Nazwa przedsięwzięcia:	POPRAWA WARUNKÓW ŻYCIA OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • Eliminacja skutków starzenia się społeczeństwa i odmłodzenie struktury wiekowej mieszkańców obszaru rewitalizacji; • Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących obszar rewitalizacji; • Poprawa warunków życia różnych grup społecznych przez rozwój oferty mieszkaniowej; • Zmodernizowanie i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego oraz przestrzeni publicznej i półpublicznej dla poprawy warunków świadczenia i rozwoju nowych usług społecznych i gospodarczych.		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	Projekt 1.1 Srebrne Lata – życie z godnością Pomysłodawca Fundacji na rzecz Ludzi Osamotnionych Srebrne Lata oś. Czecha 94/8 61-290 Poznań	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	Projekt 1.1 Srebrne Lata – życie z godnością 10 000 000 zł
	Projekt 1.2 Nowa szansa – pomoc kobietom z dziećmi		

	kobietom z dziećmi w trudnej sytuacji życiowej Pomysłodawca i podmiot realizujący: jw.	w trudnej sytuacji życiowej 18 000 000 zł
	Projekt 1.3 Mieszkania dla Seniorów Pomysłodawca i podmiot realizujący: York PL Sp. z o.o. sp.k. ul. Poznańska 1 Bolechowo, 62-005 Owińska	Projekt 1.3 Mieszkania dla Seniorów 30 000 000 zł
	Projekt 1.4 Pomoc i Wsparcie dla kobiet z dziećmi Pomysłodawca i podmiot realizujący: YARD Development Sp. z o.o. sp.k. ul. Wojskowa 6/A18 60-792 Poznań	Projekt 1.4 Pomoc i Wsparcie dla kobiet z dziećmi 30 000 000 zł
	Projekt 1.5 Pomoc i Wsparcie dla kobiet z dziećmi Pomysłodawca i podmiot realizujący: jw.	Projekt 1.5 Pomoc i Wsparcie dla kobiet z dziećmi 15 000 000 zł
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	Projekt 1.1 Srebrne Lata – życie z godnością Działki nr 191/1 i 191/30 w Owińskich przy ul. Kolejowej	
	Projekt 1.2 Nowa szansa – pomoc kobietom z dziećmi w trudnej sytuacji życiowej Działki nr 191/1 i 191/30 w Owińskich przy ul. Kolejowej	
	Projekt 1.3 Mieszkania dla Seniorów Działki nr 191/1 i 191/30 w Owińskich przy ul. Kolejowej	

	<p>Projekt 1.4 Pomoc i Wsparcie dla kobiet z dziećmi Działka nr 191/1 i 191/30 w Owieńskach przy ul. Kolejowej</p> <p>Projekt 1.5 Pomoc i Wsparcie dla kobiet z dziećmi Działka nr 204/22 w Owieńskach, pl. Przemysłowa</p>
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	<p>Projekt 1.1 Srebrne Lata – życie z godnością Grupę docelową stanowią osoby starsze.</p> <p>Projekt 1.2 Nowa szansa – pomoc kobietom z dziećmi w trudnej sytuacji życiowej Grupę docelową stanowią samotne matki z dziećmi.</p> <p>Projekt 1.3 Mieszkania dla Seniorów Grupę docelową stanowią osoby starsze.</p> <p>Projekt 1.4 Pomoc i Wsparcie dla kobiet z dziećmi Grupę docelową stanowią samotne matki z dziećmi.</p> <p>Projekt 1.5 Pomoc i Wsparcie dla kobiet z dziećmi Grupę docelową stanowią samotne matki z dziećmi.</p>
Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:	<p>Projekt 1.1 Srebrne Lata – życie z godnością Główny cel projektu to: „Działanie na rzecz poprawy jakości życia osób w starszym wieku”. Realizacja projektu umożliwi uczestnictwo ludzi starszych (w wieku poprodukcyjnym) w programach aktywizujących. Projekt jest odpowiedzią na zdiagnozowane na terenie zdegradowanym problemy społeczne, ekonomiczne i infrastrukturalne. Na zjawiska o charakterze lokalnym nakładają się ogólne problemy społeczne: starzenie się społeczeństwa, wydłużanie się średniej długości życia ludzi (kobiety żyją do wieku 79 lat, mężczyźni do wieku 71 lat) oraz problem wykluczenia i osamotnienia osób starszych. Zakres zadań w projekcie obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • remont i adaptację budynków oraz ich urządzeń zgodnie z projektami branżowymi, • budowę nowego Domu dla osób starszych zgodnie z przepisami prawa, • zagospodarowanie nieruchomości gruntowych przeznaczonych na działalność Domu, • opracowanie dokumentacji niezbędnej do prawidłowego funkcjonowania placówki oraz jej zarejestrowania w Rejestrze Wojewody Wielkopolskiego.

	<ul style="list-style-type: none"> • organizowanie działalności Domu, w tym rehabilitacji dla Podopiecznych. <p>Projekt 1.2 Nowa szansa – pomoc kobietom z dziećmi w trudnej sytuacji życiowej W zakres zadania wchodzi utworzenie organizacji pożytku publicznego, której celem jest usamodzielnienie matek samotnie wychowujących dzieci i aktywne włączenie w życie społeczne. Cel zostanie osiągnięty w wyniku realizacji następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie lokali „wspomaganych”, • zapewnienie pomocy specjalistów (psychoterapeutów, psychologów, doradców społecznych itd.), • realizację programów aktywizujących samotne matki na rynku pracy (treningi samodzielnego poruszania się po rynku pracy, wspomaganie poszukiwania adekwatnych ofert, spółdzielnie pracy itp.), • wspomaganie opieki nad dziećmi. <p>Projekt 1.3 Mieszkania dla Seniorów Główny cel projektu to: „Działanie na rzecz poprawy bezpieczeństwa i jakości życia osób w starszym wieku”. Życiowych. Realizacja inwestycji polega na adaptacji obiektów, w tym zabytkowych, na cele mieszkaniowe dla osób starszych. Powstanie obiekt składający się z mieszkań jedno- lub dwuosobowych przystosowany do życia osób starszych, z całodobowym nadzorem oraz z infrastrukturą i obiektami przystosowanymi do rehabilitacji i aktywizacji społecznej. Realizacja projektu umożliwi uczestnictwo osób starszych w programach aktywizujących i rehabilitacyjnych. Wykwalifikowana kadra zapewni nadzór i wspomaganie w codziennych czynnościach. Projekt jest odpowiedzią na zdiagnozowane na terenie zdegradowanym problemy społeczne, ekonomiczne i infrastrukturalne. Na zjawiska o charakterze lokalnym nakładają się powszechne problemy społeczne: starzenie się społeczeństwa, wydłużanie się średniej długości życia ludzi, problem wykluczenia i osamotnienia osób starszych oraz potrzeba dużej elastyczności na rynku zawodowym. W zakres zadań do realizacji wchodzi:</p> <p>Budowa oraz adaptacja istniejących obiektów w tym zabytkowych na cele mieszkań dla osób starszych wyposażonych w niezbędną infrastrukturę oraz personel pełniący całodobowy nadzór. W wyniku realizacji projektu powstanie 30-35 mieszkań, co pozwoli na przyjęcie 50-70 osób starszych. Mieszkania będą wykonane w standardzie umożliwiającym właściwe funkcjonowanie osób starszych, zapewniającym ich poczucie bezpieczeństwa (np. mieszkania wyposażone w system alarmowania sytuacji wymagających interwencji służb</p>
--	--

	<p>pomocniczych, każdy budynek wyposażony w recepcję, w której osoby pracujące będą przeszkolone z zasad udzielania pierwszej pomocy). Jednym z etapów będzie budowa i adaptacja w istniejących budynkach pomieszczeń na cele stworzenia zaplecza medyczno-rehabilitacyjnego. Działania społeczne (opiekuńcze, terapeutyczne) realizowane będą po zakończeniu działań inwestycyjnych, ze środków własnych lub pozyskanych z EFS.</p> <p>Projekt 1.4 Pomoc i Wsparcie dla kobiet z dziećmi</p> <p>W zakres zadania wchodzi powołanie organizacji pozytywnego publicznego, której celem jest usamodzielnienie i włączenie w życie społeczne matek samotnie wychowujących dzieci, a będących w trudnej sytuacji życiowej. Cel zostanie osiągnięty w wyniku realizacji następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> zapewnienie lokali wspomaganych, czasowo wspomaganych, socjalnych, opiekę, wspomaganie i przywracanie poczucia własnej wartości poprzez doradztwo i treningi ze specjalistami, realizację programów aktywizujących samotne matki na rynku pracy (wspomaganie poruszania się po rynku pracy, pomoc w poszukiwaniu odpowiednich ofert oraz wspomaganie w utrzymaniu miejsca pracy), wspomaganie opieki nad dziećmi. <p>Projekt 1.5 Pomoc i Wsparcie dla kobiet z dziećmi</p> <p>Powołanie organizacji pozytywnego publicznego której celem jest usamodzielnienie matek samotnie wychowujących dziecko i aktywne włączenie w życie społeczne. Cel zostanie osiągnięty w wyniku realizacji następujących zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> zapewnienie lokali bezpiecznego schronienia, opiekę, wspomaganie i przywracanie poczucia własnej wartości po przez doradztwo i treningi ze specjalistami, realizację programów wspomagających samotne matki na rynku pracy (pomoc w poszukiwaniu odpowiednich ofert pracy, pomoc w poszukiwaniu lub odzyskiwaniu miejsca zamieszkania), wspomaganie opieki nad dziećmi, prowadzenie terapii antyprzemocowych.
Prognostowane produkty i rezultaty:	<p>Projekt 1.1 Srebrne Lata – życie z godnością:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osoby w podeszłym wieku, którym zapewniono opiekę: 20, nowa funkcjonująca organizacja pozarządowa (NGO): 1, wyremontowane budynki zabytkowe - dla nowych celów: 1, przywrócenie wartości kulturowych obszarów rewitalizowanych – powierzchnia: 1500 m². <p>Projekt 1.2 Nowa szansa – pomoc kobietom z dziećmi w trudnej sytuacji</p>

	<p>Życiowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> liczba lokali mieszkalnych przeznaczonych na cele pomocy kobietom: 10, liczba obiektów opieki nad dziećmi: 1, liczba rewitalizowanych obiektów: 2, nowa funkcjonująca organizacja pozarządowa (NGO): min. 1, nowe podmioty gospodarcze: min. 2, budynki, którym nadano nowe funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, edukacyjne i rekreacyjne: 2. <p>Projekt 1.3 Mieszkania dla Seniorów:</p> <ul style="list-style-type: none"> utworzone mieszkania wspomagane: 10, nowa funkcjonująca organizacja pozarządowa (NGO): 1, liczba budynków zabytkowych wyremontowanych dla nowych celów: 5, <p>Projekt 1.4 Pomoc i Wsparcie dla kobiet z dziećmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> liczba lokali mieszkalnych przeznaczonych na cele pomocy kobietom: 10, liczba obiektów opieki nad dziećmi: 1, liczba rewitalizowanych obiektów: 2, nowa funkcjonująca organizacja pozarządowa (NGO): min. 1, nowe podmioty gospodarcze: min. 2, budynki, którym nadano nowe funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, edukacyjne i rekreacyjne: 5. <p>Projekt 1.5 Pomoc i Wsparcie dla kobiet z dziećmi</p> <ul style="list-style-type: none"> liczba lokali mieszkalnych przeznaczonych na cele pomocy kobietom: 5, liczba obiektów opieki nad dziećmi: 1, liczba rewitalizowanych obiektów: 2, nowa funkcjonująca organizacja pozarządowa (NGO): 1, nowe podmioty gospodarcze: min. 2, budynki, którym nadano nowe funkcje społeczne, gospodarcze, kulturalne, edukacyjne i rekreacyjne: 2.
Efekty społeczne przedsięwzięcia:	<ul style="list-style-type: none"> wzrost jakości życia mieszkańców, zwiększenie atrakcyjności terenu, aktywizacja seniorów i matek samotnie wychowujących dzieci.

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 2		
Nazwa przedsięwzięcia:	AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I GOSPODARCZA OBSZARU REWITALIZACJI	
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> Eliminacja skutków starzenia się społeczeństwa i odmlodzenie struktury wiekowej mieszkańców obszaru rewitalizacji; Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących obszar rewitalizacji; Zmodernizowanie i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego oraz przestrzeni publicznej i półpublicznej dla poprawy warunków świadczenia i rozwoju nowych usług społecznych i gospodarczych. 	
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	<p>Projekt 2.1 Rewitalizacja obszaru zdegradowanego w celu polepszenia sfery społecznej i gospodarczej z ukierunkowaniem na mieszkańców miejscowości Bolechowo-Osiedle i Bolechowo:</p> <p>Pomysłodawca i podmiot realizujący: Ekopoz Sp. z o.o. ul. Obornicka 1, Bolechowo, 62-005 Owińska</p> <p>Projekt 2.2 Remont budynku i dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych:</p> <p>Pomysłodawca i podmiot realizujący: Wielkopolski Związek Inwalidów Narządu Ruchu, ul. Cmentarna 22, 60-124 Poznań</p>	<p>Projekt 2.1 Rewitalizacja obszaru zdegradowanego w celu polepszenia sfery społecznej i gospodarczej z ukierunkowaniem na mieszkańców miejscowości Bolechowo-Osiedle i Bolechowo:</p> <p>6 000 000 zł</p> <p>Projekt 2.2 Remont budynku i dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych:</p> <p>2 730 000 zł</p>
	<p>Szacowana wartość przedsięwzięcia:</p>	

Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	<p>Projekt 2.1 Rewitalizacja obszaru zdegradowanego w celu polepszenia sfery społecznej i gospodarczej z ukierunkowaniem na mieszkańców miejscowości Bolechowo-Osiedle i Bolechowo:</p> <p>Budynek biurowo-usługowy wraz z placami magazynowo-składowymi na działce nr 45/38 obręb Bolechowo własność budynku Ekopoz Sp. z o.o., użytkowanie wieczyste gruntu</p> <p>Lokale magazynowo produkcyjne nr 1.11, 1.13 i 1.15 zlokalizowane na działce nr 45/37 obręb Bolechowo własność lokali Ekopoz Sp. z o.o., użytkowanie wieczyste gruntu.</p> <p>Place magazynowo składowe z halą magazynowo produkcyjną zlokalizowane na działkach nr 45/29, 45/30 i 45/31 obręb Bolechowo własność budynku Ekopoz Sp. z o.o., użytkowanie wieczyste gruntu</p> <p>Ww. obiekty znajdując się na sąsiadujących ze sobą działkach.</p>
	<p>Projekt 2.2 Remont budynku i dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych:</p> <p>Budynek w 62-005 Owińskich, ul. Kolejowa 3 (Zespół dawnego Szpitala Psychiatrycznego - pawilon tzw. Otwarty dla mężczyzn), wpisany do rejestru zabytków 22/Wlkp/A z dnia 6 kwietnia 2000 roku.</p> <p>Nieruchomość ujawniona w księdze wieczystej KW nr: PO1P/00206154/2 w Sądzie Rejonowym w Poznaniu – Stare Miasto V Wydział Ksiąg Wieczystych.</p> <p>Własność Wielkopolskiego Związku Inwalidów Narządu Ruchu. Działki nr 191/14, 191/15</p>
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	<p>Projekt 2.1 Rewitalizacja obszaru zdegradowanego w celu polepszenia sfery społecznej i gospodarczej z ukierunkowaniem na mieszkańców miejscowości Bolechowo-Osiedle i Bolechowo</p> <p>Spółeczność lokalna, zwłaszcza osoby zainteresowane prowadzeniem działalności gospodarczej i społecznej z miejscowości Bolechowo i Bolechowo-Osiedle</p>
	<p>Projekt 2.2 Remont budynku i dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych:</p> <p>Osoby z niepełnosprawnościami, uczestnicy Warsztatu Terapii Zajęciowej (WTZ), społeczność lokalna zainteresowana korzystaniem z oferty kulturalnej</p>
Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:	<p>Projekt 2.1 Rewitalizacja obszaru zdegradowanego w celu polepszenia sfery społecznej i gospodarczej z ukierunkowaniem na mieszkańców miejscowości Bolechowo-Osiedle i Bolechowo</p> <p>Głównym celem projektu jest stworzenie dogodnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej oraz działalności NGO i instytucji otoczenia biznesu poprzez stworzenie kompleksowej obsługi podmiotów w każdej fazie rozwoju ze szczególnym nastawieniem na nowo powstałe</p>

	<p>podmioty – inkubacja, pre-inkubacja oraz rozwój start-upów. Cel będzie realizowany poprzez adaptację istniejących budynków oraz powierzchni magazynowo-składowych na cele aktywizacji społeczno-gospodarczej oraz na cele działań społeczności lokalnej oraz NGO na preferencyjnych warunkach. Projekt stanowi odpowiedź na wskazane w opracowaniu pt. „Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w gminie Czerwonak” niedobory i negatywne zjawiska w sferze społecznej oraz gospodarczej dotyczącej obszaru będącego przedmiotem projektu.</p> <p>Realizacja projektu wpłynie bezpośrednio na zmniejszenie niekorzystnych zjawisk wymienionych powyżej poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzenie nowych miejsc pracy dla mieszkańców terenu zdegradowanego, przyciąganie atrakcyjnych w aspekcie wynagrodzeń branż np. TSL, • stworzenie dogodnych warunków do zakładania oraz rozwoju NGO, • stworzenie usługi doradztwa zawodowego skierowanego na lokalne problemy społeczne ze szczególnym uwzględnieniem bezrobotnych, długotrwale bezrobotnych oraz na pracowników o niskich zarobkach, • stworzenie dogodnych warunków do zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej poprzez dostępność kompleksowej obsługi (doradztwo gospodarcze, obsługa księgowa, prawna, BHP, środowisko, ppoż), coworking, biura, salki spotkań, konferencyjne na godziny, elastyczność usług dostosowana do potrzeb małych działalności gospodarczych – dostępność do urzędzeń biurowych, niski koszt prowadzenia działalności gospodarczej ze względu na możliwość korzystania czasowego z zasobów będących wynikiem realizacji projektu, • efekt przyciągania – lokalizacja w sąsiedztwie strefy przemysłowej gminy Czerwonak, co zwiększy atrakcyjność terenów inwestycyjnych, zwiększy wartość działek poprzez dostępność do usług, które obecnie nie są na przedmiotowym terenie dostępne. <p>Do rewitalizacji obiektów na cele społeczno-gospodarcze będą prowadzić następujące działania techniczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie nowych instalacji zgodnie z obowiązującymi obecnie wymaganiami, • termomodernizacja, • zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków, • poprawa dostępności poprzez stworzenie nowego wjazdu do obiektów bezpośrednio z ulicy Obornickiej, • dostosowanie obiektów i budowli w aspekcie budowlanym do obowiązujących wymagań prawnych z zakresu bezpieczeństwa
--	--

	<p>(środowiskowe, BHP i PPOŻ),</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawa warunków socjalnych oraz środowiska pracy pracowników, • poprawa estetyki i ład u przestrzennego terenów widocznych bezpośrednio z linii kolejowej Poznań-Wągrowiec oraz drogi wojewódzkiej 196. <p>Projekt 2.2 Remont budynku i dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych:</p> <p>Wyremontowanie i przebudowa całego zabytkowego budynku pozwoli na I piętrze oraz poddaszu uzyskać pomieszczenia, które pozwolą poszerzyć działalność WtZ. Na I piętrze powstałaby sala rehabilitacyjna, z której mogliby korzystać mieszkańcy Owińsk i gminy Czerwonak. Na poddaszu miałaby powstać sala wykorzystywana do animacji kulturalnej mieszkańców Owińsk i gminy (pokazy filmowe, spektakle teatralne, kawiarenka obywatelska, miejsce organizacji zabaw, gier i lokalnych spotkań mieszkańców). Działalność animacyjną będzie prowadzić Wielkopolski Związek Inwalidów Narządu Ruchu lub inny wyłoniony podmiot. Zdecydowanie zwiększyłoby to ofertę leczniczą, kulturotwórczą i integracyjną na terenie Owińsk i gminy.</p> <p>Cały budynek, dzięki zamontowaniu windy, zostałby przystosowany do osób z niepełnosprawnością, a dzięki remontowi kotłowni byłby bardziej przyjazny środowisku.</p>
<p>Prognostowane produkty i rezultaty:</p>	<p>Projekt 2.1 Rewitalizacja obszaru zdegradowanego w celu polepszenia sfery społecznej i gospodarczej z ukierunkowaniem na mieszkańców miejscowości Bolechowo-Osiedle i Bolechowo</p> <ul style="list-style-type: none"> • zrewitalizowana powierzchnia biurowo-usługowa: 3 200 m², • zrewitalizowana powierzchnia magazynowo produkcyjna (hale): 4 603 m², • ilość nowych usług oferowanych przez NGO i instytucje otoczenia biznesu: 5, • liczba nowo utworzonych miejsc pracy: 10 • liczba osób korzystających z doradztwa zawodowego: 20 osób rocznie • liczba firm korzystających z obiektu: 20, w tym nowo powstałych 5. <p>Projekt 2.2 Remont budynku i dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • liczba osób korzystających z rehabilitacji (miesięcznie): 100, • liczba osób korzystających z działań animacyjnych (miesięcznie): około 100, • liczba uczestników prowadzonego Warsztatu Terapii Zajęciowej, którym polepszą się warunki bytowe: 35.
<p>Efekty społeczne przedsięwzięcia:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • aktywizacja lokalnej społeczności w zakresie przedsiębiorczości, • aktywizacja działalności NGO, • możliwa poprawa możliwości zatrudnienia,

	<ul style="list-style-type: none"> • możliwość przyciągnięcia nowych firm oferujących miejsca pracy, • estetyzacja terenów produkcyjno-magazynowych, • poprawa warunków rehabilitacji i integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami, • poprawa oferty kulturalnej i spędzania czasu wolnego dla lokalnej społeczności, • zwiększenie liczby uczestników imprez kulturalnych, • zwiększenie integracji społeczności.
--	--

PRZEDSIĘWZIECIE NR 3			
Nazwa przedsięwzięcia:	POPRAWA MOŻLIWOŚCI SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO		
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój stref rekreacji i integracji społecznej jako elementów odnowy społecznej obszaru rewitalizacji; 		
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	Projekt 3.1 Baza noclegowo - rekreacyjna na kąpielisku Akwen Tropicana	Projekt 3.1 Baza noclegowo - rekreacyjna na kąpielisku Akwen Tropicana: 600 000 zł brutto	
	Wnioskodawca i podmiot realizujący: Centrum Rozwoju Kultury Fizycznej Akwen w Czerwonaku ul. Leśna 6, 62-004 Czerwonak		
	Projekt 3.2 Stanica Młodzieżowa Wnioskodawca: ZHP, Hufiec Czerwonak podmiot realizujący: Gmina Czerwonak	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	Projekt 3.2 Stanica Młodzieżowa: 3 500 000 zł
	Projekt 3.3 Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w Owieńskach poprzez		Projekt 3.3 Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w Owieńskach poprzez budowę trybunu

	budowę trybuny z zapleczem szatniowym i rozbudowę boisk piłkarskich Wnioskodawca: Marcin Wojtkowiak, mieszkaniec gminy podmiot realizujący: Gmina Czerwonak	z zapleczem szatniowym i rozbudowę boisk piłkarskich Okolo 3 000 000 zł
	Projekt 3.4 Rewitalizacja budynku dworcowego w Owieńskach Wnioskodawca: Wojciech Skrzekut, mieszkaniec gminy podmiot realizujący: Gmina Czerwonak	Projekt 3.4 Rewitalizacja budynku dworcowego w Owieńskach 1 300 000 zł
	Projekt 3.5 Rewitalizacja budynku dworcowego w Bolechowie Wnioskodawca: Wojciech Skrzekut, mieszkaniec gminy podmiot realizujący: Gmina Czerwonak	Projekt 3.5 Rewitalizacja budynku dworcowego w Bolechowie 5 000 000 zł
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	Projekt 3.1 Baza noclegowo - rekreacyjna na kąpielisku Akwen Tropicana Owiewska, ul. Płazowa 1, dz. nr 514/27, 514/22, 514/17, nieruchomości w trwałym zarządzie Wnioskodawcy	
	Projekt 3.2 Stanica Młodzieżowa Owiewska, ul. Płazowa 1, dz. nr 514/12	
	Projekt 3.3 Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w Owieńskach poprzez budowę trybuny z zapleczem szatniowym i rozbudowę boisk piłkarskich Owiewska, teren pomiędzy ulicami: Poprzeczną i Sportową (boiska piłkarskie);	

	Dz. 189/22, obręb Owiniśka, własność Gminy Czerwonak
	Projekt 3.4 Rewitalizacja budynku dworcowego w Owiniśkach Owiniśka, ul. Dworcowa 4 dz. nr 113/11, 113/15, 113/16 obręb Owiniśka
	Projekt 3.5 Rewitalizacja budynku dworcowego w Bolechowcie Bolechowo Osiedle, ul. Kolejowa 4 dz. nr 270/14, 270/15 obręb Bolechowo
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	Projekt 3.1 Baza noclegowo - rekreacyjna na kąpielisku Akwen Tropicana Grupę docelową przedsięwzięcia stanowią mieszkańcy gminy, a także turyści i osoby przyjezdne.
	Projekt 3.2 Stanica Młodzieżowa Oferta, program stancji będzie skierowany do dzieci i młodzieży z „zielonych szkół”, osób starszych i niepełnosprawnych - klubów seniora, osób prywatnych i innych grup zorganizowanych.
	Projekt 3.3 Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w Owiniśkach poprzez budowę trybuny z zapleczem szatniowym i rozbudowę boisk piłkarskich Projekt skierowany jest do osób trenujących piłkę nożną, w pierwszej kolejności do dzieci i młodzieży w wieku lat 7-18, w dalszej kolejności do mieszkańców Owiniśka i okolic zainteresowanych wydarzeniami sportowymi.
	Projekt 3.4 Rewitalizacja budynku dworcowego w Owiniśkach Grupę docelową projektu stanowią mieszkańcy Owiniśka oraz podróżni korzystający z dworca
	Projekt 3.5 Rewitalizacja budynku dworcowego w Bolechowcie Grupę docelową projektu stanowią mieszkańcy Bolechowa, Bolechowa-Osiedla, Szałczęcina oraz uzupełniająco Promnic, a także podróżni korzystający z dworca
Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:	Projekt 3.1 Baza noclegowo - rekreacyjna na kąpielisku Akwen Tropicana Akwen Tropicana to teren stanowiący doskonałą bazę sportowo rekreacyjną na organizację obozów sportowych. Wokół kąpieliska znajduje się 20 km ścieżek biegowych, w pobliżu zaś boisko, hala sportowa. Do wykorzystania potencjału miejsca brakuje bazy noclegowej do organizacji obozów sportowych, kolonii, zielonych szkół. 70% korzystających z obiektu stanowią obecnie mieszkańcy gminy, zwłaszcza przyległych miejscowości (Owiniśka i okolice). Relacje te mają być zachowane. Już obecnie na obiekcie odbywa się większość imprez integracyjnych, rekreacyjnych i festynów dla mieszkańców tej części gminy. Brakuje natomiast bazy zapewniającej niezależność od

	warunków pogodowych. Przewiduje się realizację pola biwakowego z wydzielonymi miejscami na kempy oraz 4 domków letniskowych. Powierzchnia pola nie przekroczy 0,5 ha ²⁷ .
	Projekt 3.2 Stanica Młodzieżowa W Gminie Czerwonak nie ma stancji dla dzieci i młodzieży z interaktywnymi atrakcjami na łonie natury. Trudno wyobrazić sobie miejsce bardziej nadające się do przeprowadzania „żywych lekcji historii o cysterkach z Owiniśka” niż Stacja na Akwencie Tropicana. Naturalne warunki Stancji i planowana infrastruktura sportowo - survivalowa umożliwiają również włączenie w element edukacyjny aktywności ruchowej i w ten sposób korelują się idealnie z kolejnym założeniem reformy edukacji - propagowaniem aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia. Okazały drzewostan Puszczy Zielonki i pożywne akwenty to z kolei doskonałe miejsce do poszerzania wiedzy przyrodniczej. Dzięki wybudowanej infrastrukturze stancji powstaną nowe miejsca pracy. Mieszkańcy gminy i odwiedzający goście będą mogli odpocząć, integrować się oraz edukować. Wycieczki do miejsc historycznych, związanych z dziedzictwem kulturowym gminy poznawanie swojego najbliższego otoczenia. Stacja będzie miejscem, do którego będą z ochotą wracać, łącząc aktywny wypoczynek z nauką, ucząc się otwartości na innych (rowieśnicy, osoby niepełnosprawne, osoby starsze), rozumienia współczesnego świata, niesienia i przyjmowania pomocy. Na stancji ma powstać zaplecze gastronomiczne z szambem ekologicznym i oświetleniem LED, solarnym (stylowa kuchnia drewniana, stolówka drewniana z kominkiem, kreatywna drewniana świetlica na ok. 150 - 200 os.). Infrastruktura sanitarna z prysznicami 20 kabin oraz 20 toalet – budynki drewniane. Miejsce ogniskowe zadaszone – wiata drewniana, miejsce do grillowania drewniany amfiteatr, scena dla 100 – 300 os. Infrastruktura survivalowa – sportowa: powstanie „Malpi Gaj”, tzw. ścieżka zdrowia, park linowy, ścianka wspinaczkowa, plac zabaw, siłownia zewnętrzna, strzelnica, park paintballowy z labiryntem. Baza noclegowa: 6 drewnianych domków ze strychem użytkowym, pole namiotowe dla grup zorganizowanych na 150 – 200 os. i osób indywidualnych, o pow. nieprzekraczającej 0,5 ha ²⁸ . Teren będzie ogrodzony drewnianym stylowym płotem.
	Projekt 3.3 Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w Owiniśkach poprzez budowę trybuny z zapleczem szatniowym i rozbudowę boisk

²⁷ CRKF Akwen prowadzi w Czerwonaku pole namiotowe przy przystani Akwen Marina. Pole na 12 namiotów 4-osobowych zajmuje powierzchnię 600 m².

²⁸ Jw.

	<p>piłkarskich</p> <p>Od wielu lat w Gminie Czerwonak obserwowane jest stale i rosnące zapotrzebowanie na rozwój infrastruktury sportowej. Najbardziej popularną dyscypliną, którą uprawia coraz więcej młodych osób jest piłka nożna, co powoduje deficyt bazy szatniowej oraz niewystarczającą jak na potrzeby gminy liczbę boisk do gry w piłkę nożną.</p> <p>Tymczasem możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu przez mieszkańców (szczególnie dzieci i młodzież) z północnej części gminy są stosunkowo ograniczone w stosunku do południowej części. Wiąże się to głównie z sezonowością oferty (np. kąpielisko w Owińskach jest czynne tylko w okresie wakacyjnym, a oddalona o ponad 10 km pływalnia w Koziegłowach jest dostępna przez cały rok).</p> <p>Kilkuset zawodników zrzeszonych w 4 gminnych klubach trenuje głównie w Owińskach, jednak obecna infrastruktura jest dalece niewystarczająca. Obecnie wykorzystywane szatnie dla zawodników w Owińskach są bardzo małe (może z nich korzystać w danym momencie maksymalnie 30 zawodników). Ponadto znajdują się one poza boiskiem, a przebieganie prowadzi przez drogę – wpływa to niekorzystnie na bezpieczeństwo, a jednocześnie powoduje to brak spełnienia kryteriów licencyjnych Wielkopolskiego Związku Piłki Nożnej i uniemożliwia prowadzenie rozgrywek na wyższych szczeblach.</p> <p>W projekcie przewiduje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowę trybuny z zapleczem szatniowym (projekt opracowany kilka lat temu, znajduje się w zasobach Urzędu Gminy), - budowę dodatkowego, pełnowymiarowego boiska do gry w piłkę nożną, które będzie służyć głównie do prowadzenia zajęć treningowych. <p>Gospodarzem obiektu będzie KS Błękitni Owińska.</p> <p>Projekt 3.4 Rewitalizacja budynku dworcowego w Owińskach</p> <p>Celem przedsięwzięcia jest większa integracja mieszkańców oraz powstanie centrum życia społeczno-kulturalnego Owińsk.</p> <p>Planuje się udrożnienie holu głównego – przejście na perony w formie pasażu z którego dostępne będą lokale usługowe. W części magazynowej urządzony zostanie lokal handlowo usługowy z niezależnym wejściem od zewnątrz. Obniżona rampa rozładunkowa może służyć jako taras dla usługi gastronomicznej. W budynku nastawni planuje się zaaranżowanie punktu obsługi pasażerów - poczekalni dla podróżnych z toaletą ogólnodostępną i elementami wyposażenia: multimedialny punkt informacyjny, automaty do serwowania napojów, przysłościowo biletomaty.</p> <p>W obiekcie społeczność lokalna zamierza prowadzić działania integracyjne.</p> <p>Projekt 3.5 Rewitalizacja budynku dworcowego w Bolechowie</p> <p>Celem projektu jest, aby budynek wraz z otoczeniem mógł stać się wizytówką</p>
--	---

	<p>i centrum życia społeczno-kulturalnego tego rejonu Gminy Czerwonak. Pomieszczenia na dworcu mogą służyć również na działalność handlowo-usługową. W budynku planuje się dodatkowo zaaranżowanie punktu obsługi pasażerów - poczekalni dla podróżnych z toaletą ogólnodostępną i elementami wyposażenia: multimedialny punkt informacyjny, automaty do serwowania napojów, przysłościowo biletomaty. Należy rozpatrzyć również inne uzupełniające funkcje budynku.</p> <p>Projekt 3.1 Baza noclegowo - rekreacyjna na kąpielisku Akwen Tropicana</p> <ul style="list-style-type: none"> • liczba utworzonych miejsc noclegowych: 30, • liczba osób korzystających z bazy noclegowo-rekreacyjnej: 3750 osób rocznie²⁹. <p>Projekt 3.2 Stanica Młodzieżowa</p> <ul style="list-style-type: none"> • liczba miejsc w powstałym zapleczu gastronomicznym: 150–200, • wielkość powstałej infrastruktury sanitarnej: 20 kabin oraz 20 toalet; – budynek drewniany. <p>Projekt 3.3 Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w Owińskach poprzez budowę trybuny z zapleczem szatniowym i rozbudowę boisk piłkarskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzrost liczby zawodników w wieku 7-18 lat trenujących piłkę nożną: z około 400 do około 500, • wzrost uczestników wydarzeń sportowych o co najmniej 300% w stosunku do obecnego stanu – na 2017 r., • poprawa bezpieczeństwa zawodników: przejście z szatni bezpośrednio na płytę boiska, • uzyskanie niezbędnych licencji do prowadzenia rozgrywek ze strony Wielkopolskiego Związku Piłki Nożnej. <p>Projekt 3.4 Rewitalizacja budynku dworcowego w Owińskach</p> <ul style="list-style-type: none"> • liczba osób korzystających z budynku. <p>Projekt 3.5 Rewitalizacja budynku dworcowego w Bolechowie</p> <ul style="list-style-type: none"> • liczba osób korzystających z budynku. • podniesienie atrakcyjności turystycznej gminy, • zwiększenie liczby uczestników imprez kulturalnych i sportowych - integracja lokalnej społeczności podczas takich wydarzeń, • zwiększenie aktywności sportowej, zwłaszcza dzieci i młodzieży
Prognostowane produkty i rezultaty:	
Efekty społeczne przedsięwzięcia:	

²⁹ W roku 2023, przy założeniu powstania bazy do kwietnia 2018 r.

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 4				
Nazwa przedsięwzięcia:	ZACHOWANIE I UDOSTĘPNIENIE OBIEKTÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO			
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	• Rozwój stref rekreacji i integracji społecznej jako elementów odnowy społecznej obszaru rewitalizacji			
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	Projekt 4.1 Rewitalizacja zabytkowego, późnoklasykistycznego pałacu w Owińskach (wariant I i II) Pomysłodawca i podmiot realizujący: Gmina Czerwonak ul. Źródłana 39 62-004 Czerwonak	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	Projekt 4.1 Rewitalizacja zabytkowego, późnoklasykistycznego pałacu w Owińskach (wariant I i II): Okolo 30 000 000 zł	Projekt 4.2 Rewitalizacja parków w Owińskach: wariant I: 1 500 000 zł brutto wariant II: 400 000 zł brutto
	Projekt 4.2 Rewitalizacja parków w Owińskach (wariant I i II) Pomysłodawca: Sołectwo Owińska, sołtys Wojciech Bukowski podmiot realizujący: Gmina Czerwonak			
Miejsce realizacji przedsięwzięcia:	Projekt 4.1 Rewitalizacja zabytkowego, późnoklasykistycznego pałacu w Owińskach (wariant I i II) Owińska, ul. Poznańska 1 (dz. nr ew. 196/2, obręb Owińska); własność Gminy Czerwonak			
	Projekt 4.2 Rewitalizacja parków w Owińskach (wariant I i II) Park przy pałacu w Owińskach (dz. nr 196/2) Park przy ul. Kolejowej (dz. nr 191/59); obie nieruchomości są własnością Gminy Czerwonak			
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	Projekt 4.1 Rewitalizacja zabytkowego, późnoklasykistycznego pałacu w Owińskach: Wariant I: Grupę docelową projektów stanowią przede wszystkim mieszkańcy			

	<p>Owińsk, w dalszym zakresie mieszkańcy Gminy Czerwonak zainteresowani uczestnictwem w kulturze i wydarzeniach organizowanych w pałacu, a także turyści</p> <p>Wariant II: Jw., przy czym w większym stopniu turyści, osoby odwiedzające muzeum</p> <p>Projekt 4.2 Rewitalizacja parków w Owińskach (wariant I i II) Grupę docelową stanowią przede wszystkim mieszkańcy Owińska.</p>
<p>Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:</p>	<p>Projekt 4.1 Rewitalizacja zabytkowego, późnoklasykistycznego pałacu w Owińskach</p> <p>Stan zabytkowego pałacu w Owińskach zaczął się pogarszać od czasu, gdy obiekt w latach 1997-2002 przeszedł w prywatne ręce. Właściciel nie ochraniał zabytku i dopuścił do jego dewastacji. Z budynku zdemontowano prawie wszystkie instalacje, metalowe elementy balustrad, podłogi, a nawet stolarkę okienną i drzwiową. Znacznie pogorszył się też stan techniczny obiektu. Od 2002 r. pałac przejęła Gmina Czerwonak, która w ramach posiadanych środków finansowych wykonuje bieżące (najpilniejsze) prace konserwatorskie i zabezpiecza go przed dalszą dewastacją. W części diagnostycznej zaprezentowano zdjęcia, które obrazują aktualny stan techniczny obiektu.</p> <p>Zakres planowanych prac obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> Prace w obrębie fundamentów pałacu: pogłębienie piwnic, wykonanie izolacji przeciwwilgociowej, przeciwwodnej i termicznej, wykonanie posadzek, zabezpieczenie sklepień i stropów. Wykonanie izolacji pionowej i poziomej. Naprawa muru piwnic. Prace w obrębie dachu pałacu: wymiana lub wzmocnienie więźby dachu, nowe odwodnienie dachu, naprawa / odtworzenie kominów. Prace remontowe w obrębie balkonu. Prace w obrębie elewacji: usunięcie starych zniszczonych tynków i ułożenie nowych, malowanie elewacji. Prace wewnątrz pałacu: odbudowa klatek schodowych, wymiana stolarki drzwiowej i okiennej, całkowita rekonstrukcja podłóg, wykonanie tynków wewnętrznych, malowanie, wykonanie instalacji wodociągowej, sanitarnej, elektrycznej, przeciwpożarowej, montaż systemu grzewczego oraz systemu wentylacyjnego. <p>W wariantcie I celem jest udostępnienie zrewitalizowanego pałacu społeczności gminy Czerwonak (np. poprzez działanie instytucji kulturalnych funkcjonujących w strukturze Gminy, poprzez organizację uroczystości, poprzez utworzenie sali urzędu stanu cywilnego, wykorzystanie na funkcję społeczno-kulturalne, turystyczne, itd.).</p> <p>W wariantcie II planowana jest funkcja społeczno-kulturalna, turystyczna, itp. lub funkcja w części komercyjna. Przyczyni się to do zwiększenia atrakcyjności</p>

	<p>wsí Owínska pod wglédem turystycznym, krajoznawczym i społecznym jako czésci terenu rekreacyjnego okolic Poznania. Działalność komercyjna będzie powierzona wyspecjalizowanemu podmiotowi.</p> <p>Pałac leży na trasie szlaku cysterskiego oraz drewnianych kościołów i szlaku pielgrzymkowego do grobu św. Jakuba w Santiago de Compostela w Hiszpanii. W związku z tym, w części pałacu zasadne jest stworzenie muzeum z ekspozycjami dotyczącymi historii pałacu, bogactwa kulturowego i historycznego Owinska i okolic.</p> <p>Rewitalizacja pałacu umożliwi utworzenie części gastronomicznej i połączenie jej z działalnością komercyjną: organizacją konferencji, szkoleń, różnego rodzaju imprez, itp. oraz ewentualnie z funkcją hotelową. Miejsce stanie się bardzo atrakcyjne zarówno dla mieszkańców gminy Czerwonak jak i dla osób odwiedzających gminę.</p> <p>Projekt 4.2 Rewitalizacja parków w Owinskach</p> <p>Parki w Owinskach stanowią główne szlaki komunikacyjne piesze oraz rowerowe. Celem projektu jest podniesienie bezpieczeństwa oraz atrakcyjności parków, w których brakuje utwardzonych ścieżek i oświetlenia oraz małej architektury zewnętrznej.</p> <p>Zakres zadań obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> Utworzenie ścieżek, budowę oświetlenia, instalację ławek i koszy na śmieci, nasadzenie drzew (dotyczy parku przy ul. Kolejowej). <p>Projekt 4.1 Rewitalizacja zabytkowego, późnoklasycystycznego pałacu w Owinskach</p> <p>wariant I i II:</p> <ul style="list-style-type: none"> liczba zmodernizowanych obiektów dziedzictwa kulturowego: 1, powierzchnia netto (użytkowa) zrewitalizowanych obiektów: 1 971,4 m². <p>wariant II:</p> <ul style="list-style-type: none"> liczba utworzonych placówek kultury / muzeów: 1, razie utworzenia miejsc noclegowych: liczba nowo powstałych turystycznych obiektów noclegowych: 1, <p>Projekt 4.2 Rewitalizacja parków w Owinskach</p> <ul style="list-style-type: none"> liczba odnowionych parków: 2, powierzchnia odnowionych parków: 19,9 ha. <ul style="list-style-type: none"> zabezpieczenie dla przyszłych pokoleń zabytkowego pałacu w Owinskach jako dziedzictwa kulturowego i historycznego miejscowości, zwiększenie atrakcyjności turystycznej wsi Owinska, umożliwienie użytkowania zrewitalizowanego pałacu przez społeczność gminy Czerwonak, zwiększenie atrakcyjności terenów zielonych w Owinskach,
Prognostowane produkty i rezultaty:	
Efekty społeczne przedsięwzięcia:	

	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie bezpieczeństwa przebywania w parkach w Owinskach.
--	---

PRZEDSIĘWZIĘCIA I PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE

PRZEDSIĘWZIĘCIE NR 5		
Nazwa przedsięwzięcia:	MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY DROGOWEJ (W TYM CHODNIKÓW)	
Powiązanie przedsięwzięcia z celami rewitalizacji:	<ul style="list-style-type: none"> Zmodernizowanie infrastruktury drogowej i przestrzeni usług społecznych na obszarze rewitalizacji jako istotny element ich rozwoju; 	
Nazwa wnioskodawcy i podmiotu realizującego:	Pomysłodawca i podmiot realizujący: Gmina Czerwonak ul. Źródłana 39 62-004 Czerwonak	Projekt 5.1 Budowa chodnika przy ul. Poznańskiej w Bolechowcie
		Projekt 5.2 Modernizacja ul. Parkowej w Bolechowcie
		Projekt 5.3 Modernizacja ul. Leśnej w Bolechowcie
		Projekt 5.4 Modernizacja ul. Krętej w Bolechowcie
		Projekt 5.5 Modernizacja ul. Polnej w Bolechowcie
		Projekt 5.6 Modernizacja drogi do Szlachęcina
		Projekt 5.7 Modernizacja ulicy Cypriana Kamila Norwida w Bolechowcie-Osiedlu
		Projekt 5.8 Modernizacja ulicy Ogrodowej w Bolechowcie-Osiedlu
		Projekt 5.9 Modernizacja ulicy Poprzecznej w Bolechowcie-Osiedlu
		Projekt 5.10 Modernizacja ulicy Granicznej
	Szacowana wartość przedsięwzięcia:	

			<p>w Bolechowiu-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.11 Modernizacja ulicy Kwiatowej w Bolechowiu-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.12 Modernizacja ulicy Sadowej w Bolechowiu-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.13 Modernizacja ulicy Warzywnej w Bolechowiu-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.14 Modernizacja ulicy A. Mickiewicza w Bolechowiu-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.15 Modernizacja ulicy Ametystowej w Bolechowiu-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.16 Modernizacja ulicy Smaragdowej w Bolechowiu-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.17 Modernizacja ulicy Owocowej w Bolechowiu-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.18 Modernizacja ulicy Poprzecznej w Owińskach</p> <p>Projekt 5.19 Modernizacja ulicy Parkowej w Owińskach</p> <p>Projekt 5.20 Modernizacja ulicy Stawowej w Owińskach</p> <p>Projekt 5.21 Modernizacja ulicy Tatarakowej w Owińskach</p> <p>Projekt 5.22 Modernizacja ulicy Szuwarowej w Owińskach</p> <p>Projekt 5.23</p>
--	--	--	--

			<p>Projekt 5.1 Ulica Poznańska stanowi główny ciąg drogowy w Bolechowie, na części przebiegu przez teren zabudowany miejscowości stanowi główny ciąg drogowy łączący gminę Czerwonak z sąsiednim miastem Murowana Goślina. Niezależnie od zbudowania obwodnicy miasta w ciągu drogi woj. nr 196, na drodze panuje duży ruch.</p> <p>Projekt 5.2 Inwestycja na dz. nr 80, obr. Bolechowo. Działka w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.3 Inwestycja na dz. nr 105, obr. Bolechowo. Działka w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.4 Inwestycja na dz. nr 104, obr. Bolechowo. Działka w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.5 Inwestycja na dz. nr 302/1, 302/2, obr. Bolechowo. Działki w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.6 Planowane roboty dotyczą krótkiego odcinka drogi łączącego Szlachęcin z drogą prowadzącą z Bolechowa-Osiedla do Murowanej Gośliny (ul. Obornicka)</p> <p>Projekt 5.7 Inwestycja na dz. nr 192/1, obr. Bolechowo-Osiedle. Działka w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.8 Inwestycja na dz. nr 194, obr. Bolechowo-Osiedle. Działka w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.9 Inwestycja na dz. nr 210, obr. Bolechowo-Osiedle. Działka w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.10 Inwestycja na dz. nr 312/23, 312/28, 313/19, obr. Bolechowo-Osiedle. Działki w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.11 Inwestycja na dz. nr 308/7, obr. Bolechowo-Osiedle. Działka w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.12 Inwestycja na dz. nr 307/9, obr. Bolechowo-Osiedle. Działka w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.13 Inwestycja na dz. nr 306/12, 307/9, 308/7 obr. Bolechowo-Osiedle. Działki w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.14 Inwestycja na dz. nr 560/1, 161/1, obr. Bolechowo-Osiedle. Działki w zasobie</p>
--	--	--	---

Miejsce realizacji przedsięwzięcia:

	<p>Gminy.</p> <p>Projekt 5.15 Inwestycja na dz. nr 313/19, obr. Bolechowo-Osiedle. Działka w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.16 Inwestycja na dz. nr 313/19, obr. Bolechowo-Osiedle. Działka w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.17 Inwestycja na dz. nr 306/12, 312/17, obr. Bolechowo-Osiedle. Działki w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.18 Ulica Poprzeczna w Owińskach (dz. 190 i sąsiednie – w zasobie Gminy) łączy Park przy pałacu i sam pałac ze stacją kolejową, która ma być przedmiotem projektu metropolitalnego</p> <p>Projekt 5.19 Inwestycja na dz. nr 187, obr. Owińska. Działka w zasobie Gminy. Ulica przylega bezpośrednio do parku z pałacem, który jest przedmiotem projektów 4.1 i 4.2</p> <p>Projekt 5.20 Inwestycja na dz. nr 258/79, 259/14, 259/24, obr. Owińska. Działki w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.21 Inwestycja na dz. nr 258/79, obr. Owińska. Działka w zasobie Gminy.</p> <p>Projekt 5.22 Inwestycja na dz. nr 258/78, obr. Owińska.</p> <p>Projekt 5.23 Inwestycja na dz. nr 222/8, 241, obr. Owińska. Działki w zasobie Gminy. Ulica łączy ul. Poznańską (główną arterią Owińska) i pl. Przemysłową, umożliwiając alternatywny dojazd do miejsca realizacji projektu 1.5</p> <p>Projekt 5.24 Inwestycja na dz. nr 189/17, obr. Owińska.</p>
Grupa docelowa przedsięwzięcia:	Grupę docelową projektu stanowią przede wszystkim mieszkańcy rewitalizowanych miejscowości, w tym przede wszystkim rodzice z małymi dziećmi, uczniowie szkół i osoby starsze, którzy zyskają na poprawie bezpieczeństwa i warunków korzystania z dróg; w dalszym zakresie projekt jest adresowany do wszystkich użytkowników przedmiotowych dróg.
Cel przedsięwzięcia i zakres realizowanych zadań:	Projekty, które składają się na niniejsze przedsięwzięcie wynikają wprost z diagnozy pogłębionej obszaru rewitalizacji, w której wykazano liczne deficyty w zakresie infrastruktury drogowej, w tym znaczny odsetek dróg gruntowych, co zaprezentowano na zdjęciach nr 56-57, 68, 70-72.

	<p>Projekt przewiduje budowę chodnika wzdłuż głównej, najbardziej obciążonej ruchem ulicy w Bolechowie</p> <p>Projekt 5.2 Projekt przewiduje przebudowę i poprawę nawierzchni ul. Parkowej w Bolechowie</p> <p>Projekt 5.3 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ul. Leśnej w Bolechowie</p> <p>Projekt 5.4 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ul. Krętej w Bolechowie</p> <p>Projekt 5.5 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ul. Polnej w Bolechowie</p> <p>Projekt 5.6 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie drogi do Szlachęcina</p> <p>Projekt 5.7 Projekt przewiduje przebudowę i częściowe utwardzenie ulicy Cypriana Kamila Norwida w Bolechowie-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.8 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy Ogrodowej w Bolechowie-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.9 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy Poprzecznej w Bolechowie-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.10 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy Granicznej w Bolechowie-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.11 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy Kwiatowej w Bolechowie-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.12 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy Sadowej w Bolechowie-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.13 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy Warzywnej w Bolechowie-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.14 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy A. Mickiewicza w Bolechowie-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.15 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy Ametystowej w Bolechowie-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.16</p>
--	---

	<p>Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy Szmaragdowej w Bolechowcie-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.17 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ul. Owocowej w Bolechowcie-Osiedlu</p> <p>Projekt 5.18 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie odcinka ulicy Poprzecznej w Owińskach</p> <p>Projekt 5.19 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy Parkowej w Owińskach</p> <p>Projekt 5.20 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy Stawowej w Owińskach</p> <p>Projekt 5.21 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy Tatarakowej w Owińskach</p> <p>Projekt 5.22 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy Szuwarowej w Owińskach</p> <p>Projekt 5.23 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy Cysterek w Owińskach</p> <p>Projekt 5.24 Projekt przewiduje przebudowę i utwardzenie ulicy Sportowej w Owińskach</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa bezpieczeństwa pieszych i kierujących, • Poprawa jakości układu komunikacyjnego na terenie wsi, • Poprawa komfortu poruszania się, szczególnie osób z niepełnosprawnościami, rodziców z małymi dziećmi, osób starszych i chorych
Efekty społeczne przedsięwzięcia:	

INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE					
Numer i tytuł przedsięwzięcia/projektu	Szacowana wartość projektu (PLN)	Źródła finansowania			
		Środki UE (EFRR/ERDF)	Środki Budżetu Gminy	Pozostałe źródła	
Przedsięwzięcie nr 1 Poprawa warunków życia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	-	-	-	-	-
Projekt 1.1 <i>Srebrne Lata – życie z godnością</i>	10 000 000 zł	EFRR 7 650 000 zł ERDF 850 000 zł		inne fundusze zewnętrzne 1 500 000 zł	
Projekt 1.2 <i>Nowa szansa – pomoc kobietom z dziećmi w trudnej sytuacji życiowej</i>	18 000 000 zł	EFRR 13 770 000 zł ERDF 1 530 000 zł		inne fundusze zewnętrzne 2 700 000 zł	
Projekt 1.3 <i>Mieszkania dla Seniorów</i>	30 000 000 zł	EFRR 22 950 000 zł ERDF 2 550 000 zł		inne fundusze zewnętrzne 4 500 000 zł	
Projekt 1.4 <i>Pomoc i Wsparcie dla kobiet z dziećmi</i>	30 000 000 zł	EFRR 22 950 000 zł ERDF 2 550 000 zł		inne fundusze zewnętrzne 4 500 000 zł	
Projekt 1.5 <i>Pomoc i Wsparcie dla kobiet z dziećmi</i>	15 000 000 zł	EFRR 11 475 000 zł ERDF 1 275 000 zł		inne fundusze zewnętrzne 2 250 000 zł	
Przedsięwzięcie nr 2 Aktywizacja społeczna i gospodarcza obszaru rewitalizacji	-	-	-	-	-
Projekt 2.1 <i>Rewitalizacja obszaru zdegradowanego w celu polepszenia sfery społecznej i gospodarczej z ukierunkowaniem na mieszkańców miejscowości Bolechowo-Osiedle i Bolechowo</i>	6 000 000 zł	EFRR 4 590 000 zł ERDF 510 000 zł		inne fundusze zewnętrzne 900 000 zł	

Projekt 2.2 Remont budynku i dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych	2 730 000 zł	EFRR 2 088 450 zł EFS 232 050 zł	inne fundusze zewnętrzne ³⁰ 409 500 zł
Przedsięwzięcie nr 3 Poprawa możliwości spędzania czasu wolnego			
Projekt 3.1 Baza noclegowa - rekreacyjna na kąpielisku Akwen Tropicana	600 000 zł brutto	EFRR 510 000 zł	90 000 zł
Projekt 3.2 Stanica Młodzieżowa	3 500 000 zł	EFRR 2 677 500 zł EFS 297 500 zł	525 000 zł
Projekt 3.3 Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w Owinskach poprzez budowę trybunu z zapleczem szatniowym i rozbudowę boisk piłkarskich	Okolo 3 000 000 zł	EFRR 2 550 000 zł	450 000 zł
Projekt 3.4 Rewitalizacja budynku dworcowego w Owinskach	1 300 000 zł	EFRR 1 105 000 zł	195 000 zł
Projekt 3.5 Rewitalizacja budynku dworcowego w Bolechowiu	1 400 000 zł	EFRR 1 190 000 zł	210 000 zł
Przedsięwzięcie nr 4 Zachowanie i udostępnienie obiektów dziedzictwa kulturowego			
Projekt 4.1 Rewitalizacja zabytkowego, późnoklasycystycznego pałacu w Owinskach	Okolo 30 000 000 zł	EFRR 25 500 000 zł	4 500 000 zł
Projekt 4.2 Rewitalizacja parków w Owinskach	Wariant I: 1500 000 zł brutto Wariant II: 400 000 zł brutto	EFRR Wariant I: 1 275 000 zł Wariant II: 340 000 zł	Wariant I: 225 000 zł Wariant II: 60 000 zł
Przedsięwzięcie nr 5 Modernizacja infrastruktury drogowej (w tym chodników)			
Projekt 5.1 Budowa chodnika przy ul. Poznańskiej w Bolechowiu	299 000 zł	EFRR 254 150 zł	44 850 zł
Projekt 5.2 Modernizacja ul. Parkowej w Bolechowiu	180 000 zł	EFRR 153 000 zł	27 000 zł
Projekt 5.3 Modernizacja ul. Leśnej w Bolechowiu	1 300 000 zł	EFRR 1 105 000 zł	195 000 zł
Projekt 5.4	1 927 500 zł	EFRR	289 125 zł

³⁰ Opcjonalnie wnioskowanie o środki WFOŚiGW na zmianę sposobu ogrzewania budynku

Modernizacja ul. Krętej w Bolechowiu	1 638 375 zł		
Projekt 5.5	EFRR 966 875 zł	1 137 500 zł	170 625 zł
Modernizacja ul. Polnej w Bolechowiu	EFRR 986 000 zł	1 160 000 zł	174 000 zł
Projekt 5.6	EFRR 913 750 zł	1 075 000 zł	161 250 zł
Modernizacja drogi do Szlachęcina	EFRR 930 000 zł	930 000 zł	139 500 zł
Projekt 5.7	EFRR 306 425 zł	360 500 zł	54 075 zł
Modernizacja ulicy Cypriana Kamila Norwida w Bolechowiu-Osiedlu	EFRR 962 625 zł	1 132 500 zł	169 875 zł
Projekt 5.8	EFRR 231 625 zł	272 500 zł	40 875 zł
Modernizacja ulicy Ogrodowej w Bolechowiu-Osiedlu	EFRR 221 000 zł	260 000 zł	39 000 zł
Projekt 5.9	EFRR 588 625 zł	692 500 zł	103 875 zł
Modernizacja ulicy Poprzecznej w Bolechowiu-Osiedlu	EFRR 499 375 zł	587 500 zł	88 125 zł
Projekt 5.10	EFRR 930 750,00 zł	1 095 000 zł	164
Modernizacja ulicy Granicznej w Bolechowiu-Osiedlu	EFRR 697 000 zł	820 000 zł	123 000 zł
Projekt 5.11	EFRR 367 625 zł	432 500 zł	64 875 zł
Modernizacja ulicy Kwiatowej w Bolechowiu-Osiedlu	EFRR 323 000 zł	380 000 zł	57 000 zł
Projekt 5.12	EFRR 1 020 000 zł	1 200 000 zł	180 000 zł
Modernizacja ulicy Sadowej w Bolechowiu-Osiedlu	EFRR 803 250 zł	945 000 zł	141 750 zł
Projekt 5.13			
Modernizacja ulicy Warzywniej w Bolechowiu-Osiedlu			
Projekt 5.14			
Modernizacja ulicy A. Mickiewicza w Bolechowiu-Osiedlu			
Projekt 5.15			
Modernizacja ulicy Ametystowej w Bolechowiu-Osiedlu			
Projekt 5.16			
Modernizacja ulicy Szmaragdowej w Bolechowiu-Osiedlu			
Projekt 5.17			
Modernizacja ulicy Owocowej w Bolechowiu-Osiedlu			
Projekt 5.18			
Modernizacja ulicy Poprzecznej w Owinskach			
Projekt 5.19			
Modernizacja ulicy Parkowej w Owinskach			
Projekt 5.20			
Modernizacja ulicy Stawowej w Owinskach			

Projekt 5.21 Modernizacja ulicy Tatarakowej w Owińskach	1 077 500 zł	EFRR 915 875 zł	161 625 zł
Projekt 5.22 Modernizacja ulicy Suwarowej w Owińskach	267 500 zł	EFRR 227 375 zł	40 125 zł
Projekt 5.23 Modernizacja ulicy Cysterek w Owińskach	1 805 000 zł	EFRR 1 534 250 zł	270 750 zł
Projekt 5.24 Modernizacja ulicy Sportowej w Owińskach	305 000 zł	EFRR 259 250 zł	45 750 zł

Sumaryczna wartość wszystkich zawartych w programie projektów wynosi 172 672 000 zł w wypadku realizacji projektu 4.2 w wariantcie I, a 171 572 000 zł, w wypadku realizacji wariantu II tego projektu. Poziom dofinansowania z funduszy UE, przy założeniu maksymalnego poziomu dofinansowania wydatków kwalifikowalnych - 75% dla projektów z zakresu działania 5.1.2 Wzmocnienie regionalnego układu powiązań drogowych (drogi powiatowe i gminne) i 85% z pozostałych działań³¹ - i przy założeniu 100% kwalifikowanych kosztów inwestycji może wynieść odpowiednio 146 771 200 zł bądź 145 836 200 zł. Zaangazowanie środków budżetu gminy na poziomie minimum 15% wkładu własnego w projektach realizowanych przez samorządy wyniesie 9 141 300 zł bądź 8 976 300 zł. Środki potrzebne z innych źródeł oszacowano na 16 759 500 zł.

³¹ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Programu Operacyjnego (Uszczegółowienie WRPO 2014+)

MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOSCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI PROJEKTAMI/PRZEDSIĘWZIęcIAMi REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANIAMi RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZY NA OBSZARZE OBJĘTYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

Wymogiem koniecznym dla wspierania przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w wymiarze przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz w zakresie źródeł finansowania. Kryteria te były kluczowe przy wyborze podstawowych, ale także uzupełniających przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023. Efekt synergii uzyskany dzięki zapewnieniu komplementarności realizowanych działań zwiększył efektywność i tempo osiągania oczekiwanych rezultatów procesu rewitalizacji na przyjętym obszarze rewitalizacji.

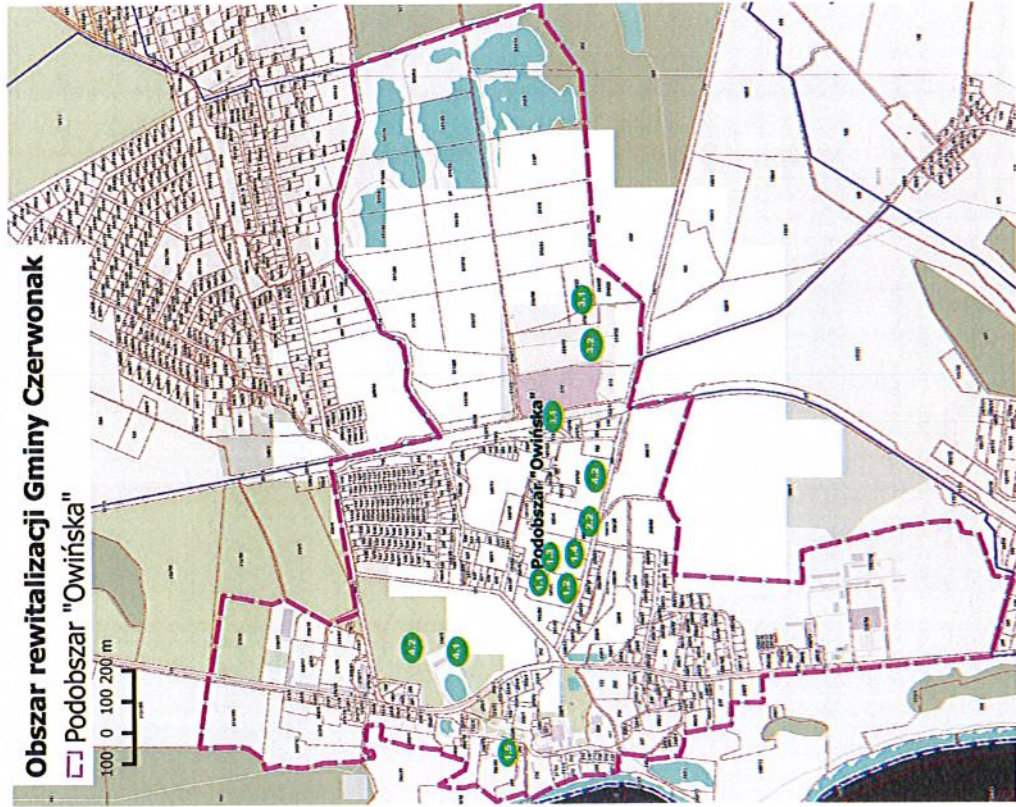
KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Komplementarność przestrzenna projektów rewitalizacyjnych oznacza, że przy ich formułowaniu wzięto pod uwagę miejsce planowanej realizacji – czy jest ono zlokalizowane w granicach obszaru rewitalizacji, a także czy jego realizacja wzmocni oddziaływanie innych działań, zapewniając kompleksowe wzmocnienie realizacji danego celu na całym obszarze wskazanym do rewitalizacji.

Obszarem realizacji wszystkich projektów rewitalizacyjnych jest wyznaczony obszar rewitalizacji wskazany w delimitacji. Zgodnie z charakterem działań większość projektów rewitalizacyjnych realizowana będzie punktowo w różnych rejonach obszaru, ale ich oddziaływanie będzie obejmowało całość obszaru rewitalizacji. Wyjątkowym skupieniem miejsc realizacji poszczególnych projektów są Owińska, gdzie przewidziano realizację 12 z 14 przedsięwzięć podstawowych – ukazuje to poniższa mapa.

Mapa 11 Rozmieszczenie projektów rewitalizacyjnych na terenie Owińska.

Źródło: opracowanie własne. Podkład mapy: Open Street Map

Interwencja zostanie podjęta przede wszystkim wobec najcenniejszych, obecnie zdegradowanych obiektów zabytkowych – dawnego szpitala psychiatrycznego wraz z otoczeniem (6 projektów) oraz pałacem (2), a także kąpieliska w dawnych wyrobiskach żwirowych (2).

Wskazać można również projekty komplementarne:

- ❖ Finansowane³² z działania 3.3. Wspieranie strategii niskoemisyjnych w tym mobilność miejska, poddziałanie 3.3.3 Wspieranie strategii niskoemisyjnych w tym mobilność miejska w ramach ZIT dla MOF Poznania w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 – 2020:

➢ Projekt "Węzeł przesiadkowy Owińska", który obejmuje zadania:

- Zadanie 1: Modernizacja parkingu P&R i B&R wraz z urządzeniami towarzyszącymi i infrastrukturą niezbędną do obsługi podróży oraz przebudowa ulic i przejść przez tor kolejowe,
- Zadanie 2: Zakup autobusów niskoemisyjnych służących do dowożenia pasażerów do ZWP,
- Zadanie 3: Działania informacyjne promocyjne zachęcające do korzystania z niskoemisyjnych form mobilności, publicznego transportu zbiorowego, rowerowego lub ruchu pieszego.

➢ Projekt "Węzeł przesiadkowy Bolechowo", obejmujący zadania:

- Zadanie 1: Budowa parkingu P&R i B&R wraz z urządzeniami towarzyszącymi i infrastrukturą niezbędną do obsługi podróży oraz modernizacja ulicy Kolejowej,
- Zadanie 2: Budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż ulicy Obornickiej,
- Zadanie 3: Działania informacyjno-promocyjne zachęcające do korzystania z niskoemisyjnych form mobilności, publicznego transportu zbiorowego, rowerowego lub ruchu pieszego.

- ❖ Złożony do sfinansowania z ww. działania:

➢ „Węzeł przesiadkowy Czerwonak – Osiedle”, składający się z następujących zadań:

- Budowa Zintegrowanego Węzła Przesiadkowego (ZWP) Czerwonak Osiedle wraz z trzema funkcjonalnie powiązаныmi punktami przesiadkowymi (PPP): Czerwonak przy ul. Św. Wojciecha, Miękowo oraz Promnice,
- Zakup czterech autobusów elektrycznych,
- Modernizacja bazy warsztatowej Transkom,
- Działania informacyjno – promocyjne.

Autobusy zakupione w ramach ww. zadania mają obsługiwać obszar rewitalizacji, przyczyniając się do poprawy komfortu korzystania z komunikacji zbiorowej, zwiększenia atrakcyjności tego rodzaju transportu oraz polepszenia stanu środowiska przez spadek emisji.

- ❖ Wynikające z Czerwonackiego Budżetu Obywatelskiego 2018³³:

³² http://czerwonak.pl/mieszkancie/pl/wiadomosci/umowy_o_dofinansowanie_projektow.html [dostęp: 15.07.2017 r.]

³³ http://czerwonak.pl/mieszkancie/pl/aktualnosc/czerwonacki_budzet_obywatelski_2018.html [dostęp: 19.07.2017 r.]

- Plac zabaw przy ul. Poprzecznej w Owińskach – projekt zakłada zabudowanie terenu szkoły w Owińskach urządzeniami zabawowymi dla dzieci z oddziału przedszkolnego i klas I-III; koszt: 40 000 zł.
- Światelko północy - etap Bolechowo – w zakres zadania wchodzi sporządzenie dokumentacji technicznej i budowa oświetlenia drogowego wzdłuż ul. Szkolnej w Bolechowie w kierunku Trzaskowa. Koszt oszacowano na 150 000 zł.
- Kompleks sportowy w Bolechowie-Osiedlu – projekt polega na doposażeniu budowanego przy szkole boiska w małą architekturę, piłkochwyty, oświetlenie i budowa bieżni lekkoatletycznej. Koszt określono na 140 000 zł.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Komplementarność problemowa projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 będzie polegać na wzajemnym uzupełnianiu tematycznym, co oznacza, iż poszczególne projekty będą oddziaływać na rozwój obszaru rewitalizacji w sferze społecznej, gospodarczej oraz przestrzenno-funkcjonalnej.

Wśród projektów rewitalizacyjnych największą liczbę stanowią te, dla których kluczową dziedziną jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Projekty dotyczące usług polityki społecznej, w tym integracji osób z niepełnosprawnościami i opieki nad osobami starszymi będą świadczone głównie w oparciu o istniejące budynki przy ul. Kolejowej w Owińskach, podlegające modernizacji. Ścisłe powiązania występują pomiędzy projektami infrastrukturalnymi z zakresu kultury i integracji społecznej, a działaniami aktywizującymi społeczność lokalną w tej sferze. Komplementarne i uzupełniające do tych działań są projekty z zakresu poprawy stanu i rozwoju infrastruktury zagospodarowania terenów zielonych.

Wzajemnie powiązane są także projekty w zakresie aktywnego spędzania czasu wolnego.

Zgodnie z podstawowymi założeniami rewitalizacji, kluczowa dla sukcesu jej przeprowadzenia jest koncentracja na potrzebach społecznych i rozwiązywaniu problemów związanych z niską aktywnością społeczną i zawodową mieszkańców obszaru. Projekty inwestycyjne powinny wykazywać się komplementarnością z projektami społecznymi. W tabeli poniżej przedstawiono te korelacje:

Przedsięwzięcie/ Projekt nr	Nazwa przedsięwzięcia/projektu	Sposób zapewnienia komplementarności z projektami społecznymi i projektów inwestycyjnych
1	Poprawa warunków życia osób zagrożonych wykluczeniem	Przedsięwzięcie obejmuje adaptację obiektów na cele związane z podstawowym zidentyfikowanym problemem społecznym, jakim jest starzenie się społeczeństwa. Projekty realizowane w ramach przedsięwzięcia będą obejmowały działania infrastrukturalne i miękkie adresowane bezpośrednio do osób z grupy zagrożonej wykluczeniem.

2	Aktywizacja społeczna i gospodarcza obszaru rewitalizacji	Projekty w tym zakresie dotyczą kolejnych ważkich zagadnień, jakie występują na obszarze, a mianowicie zjawiska długotrwałego bezrobocia, relatywnie niższej przedsiębiorczości, a także zagrożenia wykluczeniem osób z niepełnosprawnościami. Projekt 2.2 pośrednio odnosi się do potrzeby uzupełnienia oferty kulturalnej
3	Poprawa możliwości spędzania czasu wolnego	Przedsięwzięcie obejmuje prace związane z rozwojem bazy sportowo-rekreacyjnej oraz rewitalizację. Realizacja projektów wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich i zwiększenie dostępności do infrastruktury rekreacyjnej. Stanowi także odpowiedź na fakt niewykorzystania potencjału obszaru dla turystyki i rekreacji. Pośrednio może przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności zamieszkania na obszarze rewitalizacji, zwłaszcza dla ludzi młodych. Dwa projekty (3.4 i 3.5) wiążą się z nowym wykorzystaniem obiektów dworcowych, a więc uczyszczaniem w związku z potrzebami przemieszczania się, codziennych dojazdów, co może uatrakcyjnić korzystanie z kolei. Projekty te odnoszą się do potrzeb rozwoju oferty kulturalnej.
4	Zachowanie i udostępnienie obiektów dziedzictwa kulturowego	Przedsięwzięcie obejmuje rewaloryzację cennych obiektów zabytkowych i odnowę terenu zieleni. Wpłyne na poprawę atrakcyjności przestrzeni publicznych, terenów zielonych i zachęci do przebywania w nich, a tym samym może przyczynić się do większej integracji społecznej. Stanowi także odpowiedź na fakt niewykorzystania potencjału obszaru dla turystyki i krajoznawstwa. Projekt 4.1 pośrednio odnosi się do potrzeb rozwoju oferty kulturalnej.
5	Modernizacja infrastruktury drogowej (w tym chodników)	Poszczególne odcinki dróg planowane do wykonania stanowią uzupełnienie istniejącej sieci drogowej. Niektóre obsługują bezpośrednio nieruchomości objęte projektami z innych zadań, inne łączą obszary zamieszkania (najczęściej nowej zabudowy, zasiedlonej przez rodziny z dziećmi) z drogami wyższego rzędu, przeto mogą zapewnić lepszy dostęp do usług społecznych i do większych

	ośrodków.
--	-----------

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna oznacza konieczność zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który umożliwi efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz komplementarność i spójność procedur.

W tym celu określając system zarządzania i monitoringu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 starano się ściśle związać go z systemem zarządzania przyjętym w instytucjach Gminy. Zabieg ten wpłynie na przejrzystość i zapewnienie koordynacji prowadzonej polityki rozwoju gminy na różnych poziomach operacyjnych, zapewniając tym samym realne osadzenie polityki rewitalizacyjnej w pakiecie działań strategicznych prowadzonych przez gminę. Wysoki poziom elastyczności systemu zarządzania projektami rozwojowymi dostosowany do bieżących uwarunkowań wewnętrznych, możliwości budżetowych, jak i dynamicznie zmieniającej się sytuacji politycznej, gospodarczej i społecznej w otoczeniu gminy zapewnia wysoką efektywność procesu inwestycyjnego i jego odpowiedzialne (finansowo i organizacyjnie) wdrażanie.

POTRZEBY ZMIAN DOKUMENTÓW PLANISTYCZNYCH

Z uwagi na konieczność zapewnienia sprawnego wykonania zaplanowanych przedsięwzięć, sugeruje się wprowadzenie stosownych zapisów do sporządzanego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w następującym zakresie:

Studium: czytelne dopuszczenie na terenach produkcyjnych działalności usługowej; dopuszczenie na terenach d. szpitala psychiatrycznego i d. gorzelni w Owieńskach funkcji mieszkaniowej wielorodzinnej / zamieszkania zbiorowego.

Plany miejscowe: w uchwale Nr 30/VI/2011 z dnia 17 marca 2011 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów wsi Owieńska

- na terenie UZ, UO, UK - Teren usług zdrowia, kultury i oświaty (teren d. szpitala psychiatrycznego) należy dopuścić funkcje mieszkaniowe, takie jak zamieszkanie zbiorowe czy zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna;
- na terenie dz. nr 204/22 (nieruchomość d. gorzelni w Owieńskach) – obecnie przeznaczonym pod usługi turystyki (UT2) należy umożliwić dopuszczenie jak wyżej.

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYKRESOWA

Należy przyjąć, że w polityce rewitalizacyjnej dla obszaru gminy istnieje kontynuacja działań. Na tych terenach nie planowano bowiem wcześniej działań określonych wprost jako rewitalizacji. W związku z tym odniesiono się ponownie do zapisów wcześniej sporządzonych dokumentów strategicznych gminy:

- Strategii rozwoju gminy Czerwonak, przyjętej w 2012 r., a obejmującej okres do roku 2020,
- Planu Rozwoju Lokalnego, opracowanego dla gminy na lata 2008 – 2017,
- Planu Odnowy Miejscowości Owieńska na lata 2010-2017.

Kontynuacja procesu rewitalizacji jest uwidoczniła również poprzez spójność problemową. I tak zaplanowane w Strategii rozwoju kierunki dotyczyły:

- Integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem (1.5.2),
- Poszerzenia i podnoszenia poziomu świadczonych usług dla osób starszych (1.6.1 - przewidziano zwiększenie dostępności tych osób do mieszkań chronionych, w tym utworzenie domu dziennego pobytu dla osób starszych),
- Redukowania zjawiska ubóstwa i wszystkich form wykluczenia społecznego (1.7.1),
- Tworzenia systemu wsparcia dla osób bezrobotnych w ramach promocji zawodowej i aktywizacji lokalnego rynku pracy (1.7.2),
- Zwiększenia zasobów zieleni i leśności gminy poprzez nasadzenie drzew i krzewów na terenie parków i w pasach drogowych (2.1.5),
- Budowy infrastruktury sprzyjającej rozwojowi różnych form turystyki w obszarach predestynowanych do tej formy wypoczynku (2.2.1),
- Przebudowy i rozbudowy infrastruktury terenów rekreacyjnych (3.1.3),
- Przeciwdziałania postępującej degradacji i niszczeniu budynków o wartościach architektonicznych i znaczeniu historycznym m.in. poprzez realizację projektów rewitalizacji tych obiektów na cele kulturalne, turystyczne i społeczne (5.2.1),
- Poprawa stanu ulic i dróg wewnętrznych poprzez stworzenie i realizację „Harmonogramu remontów i modernizacji dróg na terenie gminy Czerwonak” w oparciu o dokument „kategoryzacja dróg” (5.1.1),
- Przebudowa terenów kolejowych wokół stacji PKP wraz z stworzeniem zintegrowanego systemu informacyjnego (5.1.3).

Zapisy Planu Rozwoju Lokalnego dotyczyły następujących inwestycji, które w LPR znajdują kontynuację bądź uzupełnienie:

- Modernizacji nawierzchni ul. K. Świerczewskiego (obecnie C. K. Norwida) w Bolechowicach Osiedlu wraz budową kanalizacji deszczowej,
- Konserwacji i ochrony zespołu pałacowego w Owieńskach,
- Budowy boiska z nawierzchnią syntetyczną w Owieńskach.

Z kolei w Planie Odnowy Miejscowości Owieńska zapisano do realizacji między innymi następujące przedsięwzięcia:

- Budowa zaplecza gospodarczego oraz infrastruktury turystyczno-sportowej wraz z wyposażeniem w okolicy zbiorników pożywowych,
- Budowa zaplecza gospodarczego zagospodarowanego zbiornika wodnego do rekreacji wraz z niezbędnymi przyłączeniami infrastrukturalnymi,

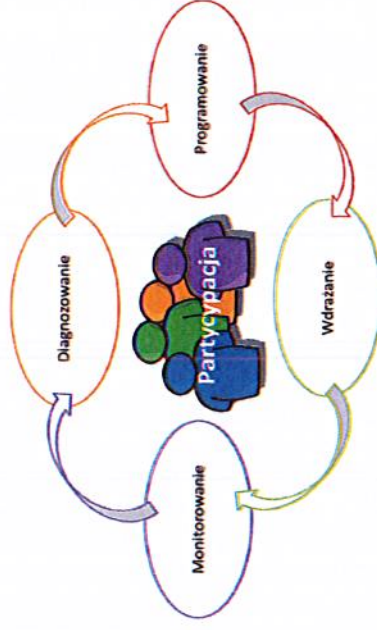
- Budowa pomieszczeń socjalno-magazynowych na boisku sportowym KS Błękitni Owińska wraz z przebudową trybun,
- Budowa hali sportowej z boiskiem wielofunkcyjnym i pomieszczeniem publicznokulturalnym,
- Rewitalizacja zabytków sakralnych Kościoła pw. Św. Mikołaja, Kościoła pw. św. Jana Chrzciciela,
- Rewitalizacja i odbudowa zespołu pałacowo-parkowego.

MECHANIZMY WŁĄCZENIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I INNYCH PODMIOTÓW I GRUP AKTYWNYCH NA TERENIE GMINY W PROCES REWITALIZACJI

PRZYJĘTE PODSTAWOWE ZASADY PARTYCYPACJI

Partycypacja społeczna Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 rozumiana jako proces będzie realizowana na etapie przygotowania programu i jego aktualizowania oraz na etapie realizacji, w tym oceny programu.

Przedstawiony schemat ukazuje rolę partycypacji jako cykliczne uczestnictwo w procesie rewitalizacji. Udział społeczeństwa powinien być zapewniony przy identyfikacji kluczowych problemów i potrzeb oraz projektów rewitalizacyjnych. Po uchwaleniu programu i rozpoczęciu wdrażania projektów rewitalizacji partnerzy społeczni są bezpośrednio włączani w realizację projektów, pośrednio uczestniczą w konsultowaniu szczegółowych rozwiązań proponowanych w projektach rewitalizacyjnych lub stają się głównymi odbiorcami realizowanych działań i z tego punktu widzenia uczestniczą w procesie rewitalizacji. Ważną rolę odgrywa partycypacja także na etapie monitorowania i oceny efektów podejmowanych działań.

Z uwagi na zakres tematyczny programu krąg interesariuszy jest rozległy i otwarty. Do podstawowych kategorii interesariuszy należą będą:

- Gmina Czerwonak i jej jednostki organizacyjne (w tym w szczególności CRKE Akwen i GOPS),
- mieszkańcy gminy, w tym przede wszystkim mieszkańcy obszaru rewitalizacji,
- mieszkańcy spoza terenu gminy Czerwonak, którzy planują osiedlić się na tym terenie oraz turyści odwiedzający gminę,
- przedsiębiorcy z terenu gminy Czerwonak,

- przedsiębiorcy spoza terenu gminy, którzy mogą rozpocząć swoją działalność na jej terenie,
- Powiatowy Urząd Pracy,
- organizacje pozarządowe działające na terenie gminy, prowadzące działania aktywizujące lokalną społeczność, takie jak Hufiec Czerwonak,
- inne podmioty zainteresowane realizacją Lokalnego Programu Rewitalizacji

Kluczową, spajającą rolę będzie odgrywał w procesie tym Gmina oraz pracownicy Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych (którzy w przeważającej mierze także są mieszkańcami gminy). Władze gminy inicjują proces rewitalizacji oraz tworzą ramy formalne i organizacyjne do przeprowadzenia zaplanowanych działań, w tym także do uczestnictwa zainteresowanych mieszkańców i innych podmiotów.

ETAP PRZYGOTOWANIA (DIAGNOZOWANIE I PROGRAMOWANIE)

Prace nad przygotowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 oparte były na współpracy z grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością i instytucjami działającymi w obszarze rewitalizacji.

Podczas opracowania dokumentu wykorzystano następujące formy włączenia interesariuszy:

- Spotkania konsultacyjne otwarte,
- Nabór projektów,
- Konsultacje pisemne.

Konsultacje społeczne Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 odbyły się w dwóch turach. Pierwsza tura konsultacji została przeprowadzona w dniach od 29 maja do 6 czerwca 2017 r. w formie spotkania konsultacyjnego oraz pisemnego zgłaszania uwag. Konsultacje zostały przeprowadzone na podstawie na podstawie Zarządzenia NR 146/2017 Wójta Gminy Czerwonak z dnia 19 maja 2017 r. Druga tura konsultacji została przeprowadzona w dniach 11 lipca do 20 lipca 2017 r. w formie spotkania konsultacyjnego oraz pisemnego zgłaszania uwag. Konsultacje zostały przeprowadzone na podstawie na podstawie Zarządzenia NR 204/2017 Wójta Gminy Czerwonak z dnia 11 lipca 2017 r.

SPOTKANIA KONSULTACYJNE OTWARTE

Na etapie opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 zorganizowano dwa spotkania konsultacyjne w sali konferencyjnej w Urzędzie Gminy: w dniu 29 maja i 18 lipca 2017 r. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele Urzędu Gminy, radni, przedstawiciele organizacji pozarządowych, lokalnych przedsiębiorstw oraz sołectw.

Aby zapewnić udział interesariuszy w przygotowaniu programu rewitalizacji, spotkania zostały zorganizowane w formie warsztatów. Uczestnicy spotkania, które odbyło się w dniu 29 maja 2017 r., zostali zapoznani z wynikami analiz, na podstawie których zostały wstępnie wyznaczone obszary zdegradowanej i rewitalizacji gminy Czerwonak. Po prezentacji wyników przeprowadzona została dyskusja, której celem było przede wszystkim pogłębienie diagnozy wstępnie wyznaczonych obszarów i

ustalenie, jakie według opinii publicznej, mogą być przyczyny występowania określonych problemów. W związku z tym w dyskusji skupiono się na zebraniu argumentów uzasadniających niekorzystną sytuację dotykającą miejscowości wskazane jako kryzysowe. Wskazano, że należy do nich może m.in. zły stan zagospodarowania wielu terenów w tych miejscowościach, który przekłada się na niskie zainteresowanie osiedlaniem się w rejonach północnych gminy Czerwonak. Brak nowego osadnictwa skutkuje zaburzeniami w sferze demograficznej i społecznej ogólnie oraz w pozostałych sferach rozwojowych. Wstępnie wyznaczony obszar rewitalizacji: miejscowości Bolechowo, Bolechowo-Osiedle, Owinińska oraz Szlachęcin został zaakceptowany przez uczestników spotkania.

Podczas spotkania, które odbyło się w dniu 18 lipca, omówiono cele oraz projekty rewitalizacyjne. To spotkanie również zostało zorganizowane w formie warsztatu. Uczestnicy spotkania zastanawiali się, w jaki sposób zwiększyć zaangażowanie mieszkańców obszaru rewitalizacji w sprawę lokalnej społeczności. Uczestnicy spotkania podawali konkretne propozycje projektów, które mogłyby być włączone do programu. Zobowiązali się, że w ciągu następnych kilku dni przekażą swoje propozycje na piśmie, co nastąpiło. Projekty te zostały włączone do programu. W trakcie spotkania wskazano również na konieczność większego zaangażowania gminy i podmiotów działających na terenie obszaru rewitalizacji w realizację działań miękich adresowanych do społeczności lokalnej. Przedstawiciele organizacji pozarządowych zadeklarowali zgłoszenie dodatkowych projektów społecznych związanych z usługami społecznymi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Te projekty także zostały uwzględnione w programie.

Pisemnie nie zostały wniesione żadne uwagi do części dotyczącej wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji gminy Czerwonak.

NABÓR PROJEKTÓW

W dniach od 1 do 30 czerwca 2017 r. trwał nabór projektów do programu rewitalizacji, który także traktuje się jako formę partycypacji społecznej. Pomysł na przedsięwzięcia rewitalizacyjne zgłosiło wiele podmiotów, w tym organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne działające w gminie, podmioty gospodarcze, sołectwa. Łącznie wpłynęło 11 propozycji. Po analizie złożonych kart projektów, zostały one włączone do programu.

ETAP WDRAŻANIA

Dla podniesienia efektywności rewitalizacji konieczne jest silne i trwałe partnerstwo między różnymi podmiotami zaangażowanymi w prowadzenie procesu rewitalizacji, a szczególnie we wdrażanie i ocenę efektów programu rewitalizacji. Kontrolę obywatelską nad prawidłową realizacją niniejszego programu rewitalizacji będą pełnić lokalni liderzy, przedstawiciele organizacji społecznych i pozarządowych, instytucji publicznych, przedsiębiorstw, instytucji otoczenia biznesu, w tym pomysłodawcy projektów. Angażowani oni będą w konsultacje poszczególnych projektów rewitalizacyjnych (tu szczególną rolę pełnić będą pomysłodawcy projektów) oraz na etapie oceny realizacji całego programu. Formalne funkcje będzie pełnił II Zastępca Wójta Gminy Czerwonak, który po uchwaleniu programu przejmie funkcje na etapie wdrażania. Rozważyć można powołanie stosownego grona – zespołu wspomagającego prace organów gminy w zakresie wdrażania LPR. Gremium takie nie będzie jednak miało kompetencji kontrolnych i bezpośrednio zarządzających; może jednak pomóc

w komunikacji na temat podejmowanych działań między instytucjami samorządu i zainteresowanymi mieszkańcami. Taka forma prac umożliwia poza tym bardziej wieloaspektowe spojrzenia na podejmowane działania, co szczególnie jest ważne w kontekście oceny stopnia i sposobu realizacji założeń programu, w działaniach monitorujących.

Nad prawidłowym przebiegiem wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 czuwać będą pracownicy merytoryczni Urzędu Gminy.

ETAP MONITOROWANIA

Wójt Gminy Czerwonak wraz z podległymi sobie pracownikami będzie współpracował z jednostkami, które będą głównym wykonawcą przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Równolegle zaangażowane pomyślnie projektów oznaczać będzie, że proces rewitalizacji pozostanie pod stałym „dozorem”. Regularnie wykonawcy przedsięwzięć będą przedstawiać postępy prac oraz osiągnięte wyniki. Monitoring i ocena realizacji całego programu będą raportowane, a raporty podlegały ocenie Rady Gminy. Etap monitorowania – także w kontekście partycypacji społecznej – został opisany w rozdziale „System monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu”.

SYSTEM REALIZACJI (WDRAŻANIA) PROGRAMU REWITALIZACJI

Wdrożenie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 zacznie się poprzez przyjęcie w drodze uchwały przez Radę Gminy. Taki tryb zastosowany zostanie również przy dokonywaniu wszelkich poprawek i aktualizacji niniejszego dokumentu. Do Rady Gminy będą ponadto składane dokumenty ewaluacyjne, sprawozdania okresowe oraz raport końcowy wykonania Programu.

Za wdrażanie, monitoring i oraz zlecenie ewaluacji Programu odpowiadać będzie Wójt Gminy Czerwonak, który będzie delegował zadania odpowiednim biurom i wydziałom za pośrednictwem II Zastępcy Wójta. II Zastępca Wójta, na podstawie aktualnej sytuacji w gminie, będzie także przedkładał Wójtowi rekomendacje zmian i okresowych aktualizacji Programu. Następnie Wójt może przedłożyć stosowne rekomendacje Radzie Gminy wraz ze sprawozdaniem okresowym, lub w wyjątkowych sytuacjach poza tym trybem.

Nad wdrażaniem poszczególnych projektów pracować będą odpowiednie podmioty zaangażowane w ich realizację. Projekty realizowane będą przy udziale pracowników odpowiednich komórek organizacyjnych. Część projektów realizowana będzie przy udziale innych instytucji (np. CRKF Akwen) i organizacji pozarządowych.

Kluczowe działania niezbędne do wdrożenia zapisów Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 obejmują:

Działanie	Odpowiedzialność
Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych podstawowych, zawartych w programie rewitalizacji, niezwłocznie po uchwaleniu tego programu, do załącznika do wieloletniej prognozy finansowej gminy. Jeżeli dane dotyczące tych przedsięwzięć nie są wystarczające do wpisania ich do wieloletniej prognozy finansowej, Rada Gminy	Rada Gminy Wójt Gminy Czerwonak

Czerwonak wprowadza przedsięwzięcia do tej prognozy niezwłocznie po ustaleniu niezbędnych danych.	Podmioty realizujące zadania w programie rewitalizacji.
Opracowywanie dokumentacji technicznej dla projektów wpisanych do programu rewitalizacji, kosztorysów, uzyskiwanie wszelkich pozwoleń.	
Opracowanie studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych oraz niezbędnych załączników.	
Zgodnie z harmonogramami opracowywania, składania, realizacji i rozliczenia poszczególnych projektów na współfinansowanie zadań.	
Ocena aktualności i stopnia realizacji programu rewitalizacji, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie.	
W przypadku stwierdzenia, że program rewitalizacji wymaga zmiany Wójt występuje do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę.	
Uzupełnienie i rozszerzanie programu rewitalizacji o nowe zadania zgłaszane przez instytucje, organizacje i firmy działające na obszarze objętym programem rewitalizacji, w tym także o zadania gminy.	
	Wójt Gminy Czerwonak, podmioty zamierzające realizować przedsięwzięcia rewitalizacyjne w oparciu o zaktualizowany program rewitalizacji
Działania Public Relations, bieżąca i stała komunikacja z mieszkańcami miasta odnośnie założeń rewitalizacji, postępów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz efektów.	Wójt Gminy Czerwonak, podmioty realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne.
Zbieranie i analizowanie zgłaszanych przez społeczność gminy uwag, opinii, wniosków.	
Działania komunikacyjne realizowane za pośrednictwem narzędzi komunikacyjnych gminy, lokalnych mediów. Zespołu Koordynującego ds. Rewitalizacji oraz podmiotów realizujących przedsięwzięcia rewitalizacyjne.	

SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ I SYSTEM WPROWADZANIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU PROGRAMU

SYSTEM MONITORINGU PROGRAMU REWITALIZACJI

W celu zapewnienia efektywności realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 niezbędny jest system monitoringu oraz ewaluacji. Monitoring i ewaluacja programu polegać będzie na cyklicznym i okresowym przeprowadzeniu oceny realizacji poszczególnych działań zapisanych w dokumencie oraz decydowaniu się na aktualizację bądź zmiany w związku ze zmieniającą się sytuacją w gminie oraz kontrolowaniu zasadności i efektywności przeznaczonych na rewitalizację środków finansowych

Zatwierdzając program rewitalizacji, Wójt Gminy Czerwonak zobowiązuje się do nadzorowania monitoringu Programu. Jednocześnie Wójt będzie współpracował z partnerami zaangażowanymi w działania rewitalizacyjne i przedkładał stosowne sprawozdania na posiedzeniach Rady Gminy.

System monitoringu jest niezbędnym elementem Programu, pozwalającym utrzymywać stały nadzór nad jego realizacją i zapobiegającym, z biegiem czasu nieuniknionej, dezaktualizacji jego założeń.

Wszystkie podmioty, których przedsięwzięcia zostały ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 będą zobowiązane do składania raportów monitoringowych do Wójta Gminy.

Ewaluacja Programu będzie zlecana podmiotom zewnętrznym. Zadanie to będzie polegało na agregowaniu raportów monitoringowych z projektów w jeden raport i przeprowadzaniu w regularnych okresach (nie rzadziej, niż co dwa lata) ewaluacji Programu i przygotowanie raportu zawierającego:

- zestawienie przyjętych w programie przedsięwzięć podstawowych i uzupełniających ze statusem: „zakładane do realizacji”, „w trakcie realizacji” lub „zrealizowane”, w zależności od aktualnego postępu rzeczowego,
- zestawienie wskaźników do osiągnięcia w przedsięwzięciach wykonanych i niewykonanych,
- zestawienie wskaźników osiągniętych w przedsięwzięciach wykonanych,
- informację merytoryczną na temat realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych i wykonanych wskaźników, w tym informacja na temat problemów w realizacji projektów i przyczyn niewykonania projektów,
- zestawienie finansowe wykonanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- analizę poziomu wskaźników wykorzystanych na etapie delimitacji obszarów zdegradowanych,
- rekomendację zapisów przyszłych.

System monitoringu programu rewitalizacji obejmuje 4 płaszczyzny:

1. Monitorowanie podstawowych parametrów programu rewitalizacji na etapie przyjęcia programu oraz późniejszych jego aktualizacji,

wskaźniki:

- Liczba ludności obszaru zdegradowanego,
- Liczba ludności obszaru rewitalizacji,
- Udział liczby ludności obszaru rewitalizacji w liczbie ludności gminy ogółem (w %),
- Powierzchnia obszaru zdegradowanego,
- Powierzchnia obszaru rewitalizacji,
- Udział powierzchni obszaru rewitalizacji w powierzchni gminy ogółem (w %).

2. Monitorowanie stopnia realizacji celów określonych w programie rewitalizacji (z częstotliwością 2-letnią),

Lista wskaźników monitorowania realizacji celów została zamieszczona w tabeli poniżej:

Cel	Wskaźniki (liczone dla obszaru rewitalizacji)	Rok bazowy (2015)	Rok docelowy (2023)
1. Eliminacja skutków starzenia się społeczeństwa i odmłodzenie struktury wiekowej mieszkańców obszaru rewitalizacji;	<ul style="list-style-type: none"> Dynamika ludności w wieku przedprodukcyjnym Odszetek osób w wieku przedprodukcyjnym Odszetek osób w wieku poprodukcyjnym 	<ul style="list-style-type: none"> 0,7%³⁴ -7,5%³⁵ 18,8% 18,7% 	<ul style="list-style-type: none"> 2,7%³⁶ 3,5%³⁷ 18,9% 21,2%
2. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym zamieszkujących obszar rewitalizacji;	<ul style="list-style-type: none"> Odszetek osób bezrobotnych Odszetek osób długotrwale bezrobotnych Liczba osób korzystających z pomocy społecznej Frekwencja w wyborach samorządowych 	<ul style="list-style-type: none"> 2,2% 55% 85 43,6%³⁸ 	<ul style="list-style-type: none"> 1,9% 25% 50 50%³⁹
3. Poprawa warunków życia różnych grup społecznych przez rozwój oferty mieszkaniowej;	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkań chronionych dla osób starszych Liczba miejsc w domu opieki dla osób starszych / placówkach stacjonarnej pomocy społecznej Liczba mieszkań wspomaganych dla matek z dziećmi w trudnej sytuacji życiowej 	<ul style="list-style-type: none"> 0 80 0 	<ul style="list-style-type: none"> 20 100 15
4. Rozwój stref rekreacji i integracji	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia 	<ul style="list-style-type: none"> nie 	<ul style="list-style-type: none"> 19,9 ha

³⁴ Dotyczy lat 2010-2016

³⁵ jak wyżej

³⁶ Prognoza zmiany w latach 2017-2023

³⁷ jak wyżej

³⁸ Dotyczy wyborów samorządowych w 2014 r.

³⁹ Dotyczy wyborów samorządowych w 2022 r.

społecznej jako elementów odnowy społecznej obszar rewitalizacji;	zmodernizowanych przestrzeni publicznych ⁴⁰	dotyczy	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost (pytanie badawcze będzie odnosiło się do porównania sytuacji z 2017 r. i aktualnej)
5. Zmodernizowanie i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego oraz przestrzeni publicznej i półpublicznej dla poprawy warunków świadczenia i rozwoju nowych usług społecznych i gospodarczych;	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia zmodernizowanych i zaadaptowanych obiektów dziedzictwa kulturowego 	<ul style="list-style-type: none"> Nie dotyczy 	<ul style="list-style-type: none"> 2 335,5 m² (powierzchnia użytkowa)
6. Zmodernizowanie infrastruktury drogowej i przestrzeni usług społecznych na obszarach rewitalizacji jako istotny element ich rozwoju;	<ul style="list-style-type: none"> Długość dróg o nawierzchni twardej Liczba zdarzeń drogowych 	<ul style="list-style-type: none"> 16,6 km⁴¹ 28 	<ul style="list-style-type: none"> 24,9 km⁴² 15
7. Likwidacja wyrobów azbestowych z budynków	<ul style="list-style-type: none"> Ocena jakości terenów dróg i chodników (na podstawie badań ankietowych) 	<ul style="list-style-type: none"> Nie dotyczy 	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost (pytanie badawcze będzie odnosiło się do porównania sytuacji z 2017 r. i aktualnej)
	<ul style="list-style-type: none"> Masa usuniętych wyrobów azbestowych 	<ul style="list-style-type: none"> 47,6 t⁴³ 	<ul style="list-style-type: none"> 375,5 t⁴⁴

⁴⁰ Dotyczy w szczególności parków

⁴¹ Dotyczy dróg gminnych

⁴² Jak wyżej

⁴³ Dotyczy stanu na rok 2017 w relacji do roku bazowego 2013 – wynika z Programu usuwania azbestu i wyrobów azbestowych

azbest z terenu gminy Czerwonak na lata 2013 - 2032

⁴⁴ Stan docelowy w roku 2024 w relacji do roku bazowego 2013 – wynika z Programu usuwania azbestu...

3. Monitorowanie skutków realizacji programu poprzez analizę aktualnego poziomu wskaźników wykorzystywanych na etapie delimitacji obszarów rewitalizacji (z częstotliwością 2-letnią),

Wskaźnik delimitacyjny (pierwsze badanie w 2019 r.)	Oczekiwana zmiana
Dynamika ludności 2018/2015 na 100 mieszkańców w 2015 r.	1,3%
Dynamika ludności w wieku przedprodukcyjnym 2018/2015 na 100 mieszkańców w 2010 r.	-4,5%
Odszetek osób w wieku przedprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2018 r.	18,5%
Odszetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców ogółem w 2018 r.	19,7%
Odszetek osób bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2018 r.	2%
Odszetek osób długotrwale bezrobotnych na 100 osób bezrobotnych ogółem 2018 r.	35%
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2018 r.	65
Frekwencja w wyborach samorządowych 2018 r.;	47%
Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców w 2018 r.	1,1
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2018 r.	83
Podatek należny na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w 2018 r.;	3000
Dynamika podatku należnego 2018/2015	15%
Odszetek długości dróg o nawierzchni gruntowej w 2018 r.	0

4. Bieżące monitorowanie poziomu wdrażania programu rewitalizacji (z częstotliwością półroczną),

jak również informacje niezbędne w zakresie monitorowania programów rewitalizacji na potrzeby sprawozdawczości WRPO 2014+.

SPOSOBY OCENY PROGRAMU REWITALIZACJI

Ocena Programu Rewitalizacji powierzona została Wójtowi Gminy Czerwonak. Każdy z projektów opisany zostanie w „karcie oceny realizacji”, która zawierać będzie m.in.: zestawienie wskaźników ilościowych i jakościowych dla projektów.

Do ewaluacji Programu Rewitalizacji posłuży wnikliwa analiza wszystkich kart oceny realizacji projektów oraz prowadzony monitoring. Bardzo istotne są: natychmiastowe reagowanie na zmieniające się warunki, bieżący przegląd realizacji zadań oraz wspomaganie aktualnych i potencjalnych partnerów działań rewitalizacyjnych.

Brak oczekiwanych zmian w obszarze rewitalizacji będzie skutkował podjęciem decyzji o aktualizacji założeń programu. Rekomendacje w tym zakresie zostanie przedstawiona Wójtowi Gminy Czerwonak na podstawie prowadzonych badań monitoringowych i ewaluacyjnych. Wójt w takim przypadku podejmuje decyzję o aktualizacji. Po jej zakończeniu, program zostanie ponownie uchwalony.

PODSUMOWANIE STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Zgodnie z zasadami zawartymi w Ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2016, poz. 353 z późn. zm.) Wójt Gminy Czerwonak wystąpił do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu oraz Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z wnioskiem o zajęcie stanowiska w sprawie stwierdzenia braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu „Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023”. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu stwierdził brak konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu „Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023”. Wielkopolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny również stwierdził brak konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu „Lokalny Program Rewitalizacji dla gminy Czerwonak na lata 2016-2023”.

WÓJT
Jacek Sommerfeld

Uzasadnienie

Zgodnie z przepisami uchwały nr 380/XLV/2014 Rady Gminy Czerwonak z dnia 17 kwietnia 2014 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzenia konsultacji społecznych na terenie gminy Czerwonak, Wójt Gminy Czerwonak zarządza konsultacje społeczne w sprawach ważnych dla Gminy.

W ramach prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 przeprowadzono diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych oraz określono skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych dla wybranych obszarów Gminy Czerwonak. W skali gminy szczególne natężenie problemów w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej dotyka miejscowości: Bolechowo, Bolechowo-Osiedle, Owińska i Szlachęcin. W związku z tym miejscowości te zostały objęte obszarem rewitalizacji. Kolejnym elementem znajdującym się w programie są: wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, cele i kierunki rewitalizacji oraz przedsięwzięcia i projekty, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia celów rewitalizacyjnych. W myśl art. 18 ust.2 pkt 6 ustawy o samorządzie gminnym do kompetencji Rady Gminy należy podejmowanie uchwał w sprawach przyjmowania programów gospodarczych, a taki charakter ma Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Czerwonak na lata 2016-2023 został przyjęty Uchwałą Nr 354/XLII/2017 Rady Gminy Czerwonak z dnia 21 września 2017 r. Zmiana przedmiotowego programu polega na zwiększeniu kwoty dotyczącej kosztów związanych z projektem 3.4 - Rewitalizacja budynku dworcowego w Bolechowie. Szacunkowy koszt określono w programie na kwotę ok. 1,4 mln złotych, natomiast na obecnym etapie szacowania kosztów i uszczegółowienia realizacji projektu szacuje się kwotę ok. 5 mln zł niezbędną do realizacji zakładanych działań.

DRUGI ZASTĘPCA WÓJTA

Janusz Andrzejewski

